Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Erik Kjær Larsen

En isfugl i Norsminde
– *eller Kysing?*

Norsminde ByLaug

Erik Kjær Larsen

En isfugl i Norsminde – eller Kysing?

Beretninger fra Kysing og Norsminde i perioden 1930-60 – fortalt af egnens beboere

Erik Kjær Larsen

En isfugl i Norsminde
– eller Kysing?

Beretninger fra
Kysing og Norsminde
i perioden 1930-60
- fortalt af egnens beboere.

Norsminde ByLaug

Beretninger fra
Kysing og Norsminde
i perioden 1930-60
– fortalt af egnens beboere

Copyright © 1996 Norsminde ByLaug,
Norsminde

Indsamlet af Erik Kjær Larsen 1995

Layout og grafisk tilrettelægning
Hans Andersen

Skrift
Adobe Avenier og Adobe Garamond

Papir
Omslag: Helbund med Efalin overtræk
Indmad: 150 g MultiArt Silk

Tryk
Orla W Bogtryk-Offset, Odder

Printed in Denmark 1997

ISBN 87-986661-1-8

Genoptryk 2010
Tryk
EJ Graphic A/S, Beder

Indhold

Forord Side 7

Ved Norets munding Side 8

En isfugl i Norsminde - eller Kysing? Side 12

8000 år på menuen Side 22

Dans nok til alle Side 24

Årstal og fakta i Kysings historie Side 36

De kører på knallert! Side 40

En aftægtskontrakt fra det gamle Kysing Side 46

Man tror det er løgn Side 48

H. W. Alrøe: Krostuen i gamle dage Side 60

Kannibaler, buskdamer og savværksfiduser Side 62

Minder fra en svunden tid Side 76

Kysing skole i sidste århundrede Side 80

Tobak for en 25-øre Side 82

Da tre russere var gemt på Kysing Næs Side 92

Sneborg om familien Alrøe og kroen Side 94

En kysingbo vender tilbage Side 100

Norsminde ByLaug Side 104

Lidt om baggrunden *for teksterne*

I maj 1995 var jeg gæstelærer på et weekendkursus i idéudvikling på Norsminde gl. Kro. Det var første gang i tyve år at jeg befandt mig på kroen, der viste sig at være meget større end jeg huskede den fra midten af halvfjerdserne, hvor min far ejede et lille sommerhus mellem Ajstrup og Norsminde.

I mine teenageår var jeg en ivrig amatørfotograf, og i mit gamle album findes en hel afdeling med billeder, jeg har taget ved havnen i Norsminde, som jeg ofte besøgte i løbet af min opvækst i Mårslet og Malling. Det hændte ofte at mine forældre i weekenden tog vi fem børn med til Norsminde, og det vakte altid jubel, for en tur til Norsminde betød verdens bedste fiskefrikadeller og chokolade eller en sodavand i krostuen.

Kroens særegne atmosfære, der måske kan indkredses som en blanding af almuestil, klassicisme og orientalsk mystik, opdagede jeg først i foråret '95, da jeg kom til Norsminde som forholdsvis nyslået forfatter. Den elefantsmykkede kro med de skønne omgivelser, havnen, fjorden og havet, genvakte min umiddelbare fascination. "Her må saftsusemig ligge nogle historier og gemme sig," tænkte jeg, "dem kunne jeg godt tænke mig at snuse til". Knap havde jeg tænkt tanken før jeg trådte ind i den gamle krostue, hvor tilfældigvis Norsminde ByLaug holdt møde.

Til stede var Finn Dahlin, Tage Strandbo, Torben Alrøe og vistnok et par stykker til. De svarede imødekommende på mine spørgsmål om stedet, og da jeg fortalte at jeg var forfatter sagde Dahlin:

"Kunne du ikke tænke dig at nedfælde Norsmindes historie?"

Og det var jo lige akkurat hvad jeg kunne.

Jeg fik et telefonnummer med hjem. I midten af oktober, da PR-dønningerne efter min i august udkomne roman "To må man være" havde lagt sig, ringede jeg til Finn Dahlin, og efter et møde med ham og Torben Alrøe var de ydre rammer for projektet afstukket.

Ideen har fra begyndelsen været at lade folk fra egnen fortælle selv. Min rolle har været protokolmesterens; ved hjælp af en diktafon har jeg indfanget en række samtaler mellem Kysing og Norsmindes indfødte. Alle optagelserne fandt sted i kroens gamle skænkestue i løbet af november og december 1995. Teksterne i nærværende samling er afskrifter af disse optagelser, og i redigeringen har jeg lagt vægt på at bevare de fortællendes egne talemåder, ligesom jeg har søgt at bibevare talesprogets grammatiske egenart.

Da jeg første gang ankom til Norsminde med diktafonen i lommen, det var 1. november, anede jeg ikke hvor Kysing lå. Da jeg tog afsted efter sidste samtale 13. december var jeg blevet en hel del klogere - ikke bare på Norsminde og Kysing, men sandelig også på det man med et moderne udtryk kunne kalde "velfærdsdanskernes etniske rødder".

Det har været et privilegium at måtte lægge øren til egnen og dens befolkning, det har været en fornøjelse at være med til at tørre lidt af støvet af Danmarks nærmeste fortid.

Jeg håber, at de afdøde personligheder der omtales undervejs, såsom Aale-Katrine, Wolle-Karl, Gamle-Peter, H. W. Alrøe, Serdu-Svend, Ajnor m. fl. vil komme til at stå lige så lyslevende og elskelige i læserens bevidsthed, som de under arbejdet med nærværende tekster kom til at gøre det i min. Tak til Norsminde ByLaug for opgaven, tak til Torben og Sneborg Alrøe for stor gæstfrihed, uundværlig assistance samt det man i filmbranchen kalder "catering" for undertegnede med samt fortællere.

Erik Kjær Larsen
Århus, 19. december 1995

Norsminde Købmandsgaard, ca. 1900, havde 12 spand heste med kuske og 8 handelsbetjente (kommiser).
På Hans Broges tid, ca. 1854, var der et fem etages kornpakhus foran staldbygningen.
På billedet er der slæbested til tømmer.
Den første båd fra venstre er Niels Thomsens fars båd, derefter Jens Mikkelsen fiskerbåd og til sidst Kjærs båd.

Ved norets
munding

"Nu går jeg hen til Norsminde".
Sådan sagde Fisker-Søren i gamle dage
når han gik hen til havnen og handelspladsen
ved Kysing Fjords munding,
noret mellem fjorden og havet.

I virkeligheden gik Fisker-Søren til Kysing. Egentlig hører alt hvad der ligger syd for noret til landsbyen Kysing. Der var tider hvor "Norsminde" betegnede arealet der grænsede op til noret fra nordsiden, men navnet bredte sig til hele havneområdet og den tilhørende handelsplads og har med tiden gjort større og større indhug i Kysings territorium.

Den dag idag kan folk på egnen småkives om, hvad der er Kysing og hvad der er Norsminde. Men bortset fra bataljerne under krigene med svenskere og englændere, i henholdsvis det syttende og det nittende århundrede, kan Norsminde-egnen ikke byde på store, sindsoprivende stridigheder.

Dog har betragtelige kampe fundet sted omkring Norsminde.

Først og fremmest kampe mellem landet og havet, eller rettere: Mellem bønderne og fjorden. I alt 300 tønder land er siden 1820 blevet fravristet fjorden ved hårdt inddæmningsarbejde.

I århundreder, men især mellem 1870 og 1960, har generationer af fiskere taget deres daglige tørn med havet. Cyklende fiskermænd har kæmpet om kunder; handelsskibe og købmænd har måttet strække våben i konkurrencen med jernbanen; hele det gamle Norsminde/Kysing, som der skal fortælles om i det følgende, har hen ad vejen taget sine voldsomme brydetag med den famøse udvikling.

Udviklingen lader sig som bekendt ikke standse.

Men det gør Norsminde heller ikke.

Havnearealet med handelspladsen og den 300 år gamle kro ligger på en sælsom måde uberørt, som en parentes i tidens ubønhørlige gang. Den gamle krobygning skutter sig i krogen som et urørligt symbol på sammenhæng og tradition; utallige er de mennesker, der i tidernes løb har fejret et eller flere af deres livs højdepunkter hér. På bakken ved siden af kroen sidder busten af syvende Frederik og skuer grant ud over land. Han vogter ruinerne af Kysing kirke, som ifølge upålidelige kilder blev skudt i sænk under svenskekrigen 1657-59.

Købmandsbygningen ligger hvor den har ligget i mere end 100 år.

Den gamle bro står endnu med vandet klukkende under sig. Broens klodsede lillebror, slusen, der kom til i 1964, har såmænd også tiltusket sig en egen æstetisk berettigelse.

Fiskehuset med de berømte fiskefrikadeller, som søndagsturister fra hele Østjylland har smagt, hører også med i scenebilledet. Huset kom til i 1965 og står i dag næsten som et monument over det fiskeri, der engang var et vigtigt islæt i den daglige Norsminde-trummerum, men som i dag begrænser sig til havnens ene erhvervsfisker.

Verden var større i hestevognenes tid

Indtil de moderne transportformer vandt indpas, markerede Kysing og Norsminde de to poler i et sluttet og selvforsynende samfund, der var baseret på fiskeri, handel og landbrug.

For Kysingboere og Norsmindeboere var "spillepladen" til at overse: Der var Norsminde, havnen, kroen, broen, fjorden, pumpehuset, næsset, Kysing og Kalvø. Imellem disse rekvisitter er folk trådt ind og ud ad livets scene, for at præge og lade sig præge af hinanden og af de forhold, der nu engang gaves. Hvis man overhovedet skal tale om en lokal folkesjæl, må Kysingegnens indkredses med begreberne nøjsomhed, livsglæde, ligefremhed og humor. Her har været rigeligt af albuerum til udfoldelsen af menneskelige karakterer, og det er ikke småt hvad der kan fortælles om begivenheder og mennesker, der har fæstet sig til egnen gennem de sidste 100 år.

Skulle nogen finde på at stille spørgsmålet: "Hvad lavede man før alle fik tv?" vil svaret delvis fremgå af fortællingerne i dette hefte.

Man levede. Simpelt hen.

Inden vi lader fortællerne komme til orde, så vidt gørligt i eget sprog og i overensstemmelse med fortællernes præsente erindring, kunne det være på sin plads at ridse scenen, nemlig Kysing og Norsminde, op, sådan som egnen tog sig ud omkring århundredskiftet.

Nedenstående tekst står at læse med gotiske bogstaver i bogen "Fra Norsminde Fjord til Uldrup Bakker", der er udgivet i 1909 af Odder Dagblad, på baggrund af en herredsbeskrivelse, som redaktør Bønnelykke samlede i 1873. Afsnittet er opredigeret i 1909.

Kysing

Kysing ligger på en smal halvø, som nu er gjort bredere ved Frederiksdal inddæmning. Endelsen -ing, -inge, der jo ret hyppigt findes ved landsbynavne, betegner ofte steder der ligger ved langstrakte eng- og mosedrag. Hvad forstavelsen i navnet betyder er uvist. (Forfatterens tilføjelse: Kys = Kjos. Oldnordisk: Aflang dal.)

Norsminde betyder norets munding, en fjord af form som Kysing Fjord kaldes også et nor.

Stederne her har en ikke ringe historie, hvoraf nogle træk følger.

I et dokument fra middelalderen nævnes Norsminde som et sted, hvor skibe lander. 1293 giver kong Erik Menved domkapitlet i Århus lov til at tage told af skibe, som søgte hertil. Kysing var da et sogn, hvortil hørte Store- og Lillenor, nu i Malling sogn

To provster havde i middelalderen sæde i Hads Herred, og den ene af dem boede i Kysing. Lige til den nyere tid var der i byen en gård, som man vidste var den gamle præstegård. Ruiner af Kysing Kirke står endnu overfor Norsminde, og kirkegården stod urørt til ved 1854. Efter sigende blev kirken nedskudt i svenskekrigen 1657-59. Meget tyder dog på, at den saga som kirke var endt over 100 år før, men undersøgelserne desangående er ikke tilendebragt. Landehjælp blev svaret af den 1524.

En kroejer Alrøe har ladet en buste af Frederik VII opsætte på murresterne.

Gårdene i Kysing har i fæstetiden hørt under Østergaard og Stadsgaard (Konstantinsborg). De købtes for ca. 100 rdlr. pr. tdr. hartkorn.

Byen brændte 1793 på to gårde nær. Derfor kunne udskiftningen blive så bekvem som den er; de nedbrændte gårde flyttedes ud.

Inddæmningsarbejdet ved fjorden begyndte i 1820'erne. Daværende sognepræst D. Frederik Bruun i Saxild var en af de mænd, der først iværksatte det. Senere trådte bl. a. de to førnævnte gårdejere Mikkel og Ole Jensen til. 100 tdr. land hører nu til tre gårde i Kysing, de øvrige til Moesgård i Ning Herred.

Århusvejen fra flere af de sydlige byer i Hads Herred gik i gammel tid over Norsminde bro. Denne lå før noget længere inde, og det gjorde også kroen.

År 1693 flyttede kroen til dens nuværende plads, 1866 bygges den om. Kroejeren havde ret til at opkræve bropenge, fire skilling per vogn, mindre beløb for ridende og gående. Til gengæld skulle han holde broen i stand. Nu holdes den ved lige af Beder-Malling og Saxild-Nølev kommuner.

Norsminde er et gammelt udskibningssted for korn og favntræ. 1854 bygger købmand Hans Broge, Århus, et pakhus her. Stor købmandsforretning drives på ste-

det, og 1870 tager fiskeriet opsving. Svenske skibe lå og opkøbte fangsten.

Fra Norsminde var færgefart til Tunø (to mil).

Fra 1860'erne drives omfattende forretning af købmand Valdemar Jørgensen, hvis søn, den nu så kendte arkitekt ved Christiansborg slot Thorvald Jørgensen, blev født her.

Da Hads-Herredsbanen kom 1884 sygner det stærke forretningsliv ved Norsminde hen. 1888 stilles også krobevillingen i bero. En ikke så lille købmandsforretning drives dog endnu, og der fiskes en del.

Der har været påtænkt et forbedret havneanlæg, men foreløbig er intet kommet ud deraf, da de interesserede parter ikke nåede enighed om anlæggets plads og størrelse.

Her er smukke naturomgivelser, og af den grund gæstes stedet om sommeren af flere, så mange at der har været andraget om tilladelse til at drive sommerrestauration, hvad dog krobevillingen hindrer.

Såvidt en Hads Herreds beskrivelse fra 1909.

Kroen genåbnede i 1932, derom skal vi høre mere senere.

Lad os nu gøre som Fisker-Søren, lad os gå hen til Norsminde, over dæmningen, omkring hjørnet til kroen, ind til langbordet i den hyggelige gamle krostue og dér høre, hvad egnens folk kan berette.

Udsigt over Kysing Fjord.

En isfugl i Norsminde

- eller Kysing?

Peter Kristensen og Inge Kjeldsen
13. november 1995

Goddag fru Kjeldsen, siger Peter Kristensen da Inge kommer ind, - velkommen til landet igen, og tak for kortet!

Inge Kjeldsen har lige været en uge på Gran Canaria.

- Tag du en kop kaffe, byder Peter.

Det gør Inge, og imens fortæller hun, at der er ca. 26 grader på Gran Canaria, hvor hun var nede med sin mand. I Norsminde kan man ikke bryste sig af så høje temperaturer, men det er nu ellers flot vejr udenfor.

Solen skinner fra en skyfri himmel, det er vindstille, vandet i havnen er roligt med spejlblank overflade. Havet ligner lyseblå cellofan - en smukkere dag kan man ikke ønske sig midt i november, det er endda lunt ude, især hvis man opholder sig i solen.

- Jeg har set en isfugl i dag, fortæller Peter Kristensen.

Og så brokker han sig lidt over den måde man skilter på ved Norsminde.

Norsminde eller Kysing?

Nu har de offentlige myndigheder lavet halvdelen af Kysing til Norsminde, siger Peter, - de har sat et skilt op heroppe hvor der står Norsminde, men det har aldrig været Norsminde længere end til krobakken. I alle officielle papirer står der Norsminde, og Kysing begynder så et stykke oppe ad bakken. Det er noget mærkeligt noget, for kommuneskellet, det er jo fjorden. Det nord for fjorden hører til Århus og det hér hører til Odder kommune. Men posten der kommer fra Malling, han kører til kroen og til købmanden og vist nok de to huse hér på bakken. Det hører med til Malling postdistrikt. Men vi får post fra Odder og har altid gjort det. Noget skiller hér, noget skiller dér.

I Kysing skole

Der skiftes emne.

- Jeg er født i en ejendom ude på næsset og gik i Kysing skole, siger Peter.

- Det gjorde jeg også, siger Inge, - men kun i ét år.

- Jeg begyndte hos Andersen, fortæller Peter, - men fik senere Bundgård Pedersen. Bundgård Pedersen gik meget op i historie, også bibelhistorie, men danmarkshistorie det var hans kæphest. At regne og skrive, det fik vi også lært deroppe.

Bundgård Pedersen var en dygtig lærer, men vi var sure på ham. Han var en stikken person.

- En dum skid, siger Inge, - han kunne finde på at være, jeg vil ikke sige nærgående overfor pigerne, men alligevel.

Kysing Skole 1921.

Øverste række:

Tage Christensen (Næsmanden), Pouli Nielsen, Hans Christensen, Jacob Rasmussen (Rafael), Niels Kjær, Artur Olesen, Rasmus Bjornhalt.

Anden række:

Frida Kjær, Anna Baatrup, Anna Pedersen (Alrøe), Kamilla Nielsen, Agnes Mortensen, Erna Christensen, Helga Alrøe.

Tredje række:

Jenssigne Olesen, Marta Olesen, Fru og Hr. lærer Bay Andersen, Gunda Alrøe, Rigmor Hvid.

Nederste række:

Johannes Rasmussen (Rafael), navn glemt, Gunnar Olesen, Ove Jensen.

- Jeg kan huske vi var ude på en cykeltur engang, siger Peter, - vi var helt nede ved Vær kirke nede ved Horsens, hvor Griffenfeldt ligger begravet. På vej hjem, ved Gylling, begyndte det at gøre ondt i rumpen på nogen af os. Det kunne han da godt lige ordne, han havde noget vaseline med.

Sladder og skidt og møg, men Bundgård Pedersen var nok lidt forsømt i den retning.

- Hans mor var nu meget sød, husker Inge, - men hun var gammel. Hende havde vi til syning. Jeg gik kun på Kysing skole ét år, så kom jeg ind på den private skole hvor min søster gik.

På jagt

- Bundgård Petersen tog eleverne med på jagt, fortæller Peter, - men jeg tog ikke med, for min far han gik på jagt. Pedersen havde hverken bøsse eller noget, men han købte sig en dejlig bette haglbøsse, en Husquarna 16'er vist nok.

Ingeman Jensen, der var fodermester oppe på Lundgaard, han kunne skyde alverdens ting, og han kunne ramme det hele. Han gik med Bundgård Pedersen på jagt. Pedersen havde fået Holger Poulsens jagt derude, og Ingeman havde så også lov til at være der.

Når de så var på jagt sammen, Ingeman og Bundgård Pedersen, så lettede de jo en hare, og når så Ingeman syntes at den her hare var kommet langt nok ud, så skød han den.

"Det var sandelig godt skudt, Ingeman Jensen" sagde Pedersen så, "kan De gøre det hver gang?"

"Ja faneme, det kan jeg gøre til hver en tid."

Og det kunne han også.

Den sokkeløse fodermester

- Ingeman havde aldrig sokker på. Hverken sommer eller vinter. Han skulle jo bare fra huset og over i stalden. Men han var skrap! De der transportspande med 80 pund i hver, dem tog han i ørerne, to i hver hånd, og så gik han bare med dem. Jaja. Han kunne godt slå i bordet og han bandede lidt.

En hård mand var han.

Han havde et rundt hoved med mørkt hår og var ikke så stor, men kraftig. Man kan ikke kalde ham en sigøjnertype, men det var lidt i den retning. Han havde jo nogen enorme arme, de malkede jo, han kunne det hele med de arme, kan du tro. De havde jo en trækvogn også. Han satte bare spandene på og så slæbte han den ned til vejen, hvor mælkevognen kom forbi. Der var nok fire-fem hundrede meter derned.

Ingeman Jensens havde fem børn og boede i et hus nær gården.

Peter Kristensen kom forbi hvor han boede hver dag.

- Vi gik og skød efter gråspurve, knejterne og mig, med slangebøsser.

Peter husker engang hvor han skulle hente patroner til Ingeman.

Da Ingeman måtte skyde høns med dyrehagl

"Jeg skal ned til købmanden", sagde jeg en gang jeg var på besøg hos Ingemans.

"Skal du til købmanden?" spurgte Ingeman.

"Ja."

"Jeg skal ud og skyde agerhøns i morgen, kan du ikke tage nogen patroner med?"

"Jo da. Hvad skal det være for nogen?"

"Det skal være hærens de røde" sagde Ingeman, for det var de billigste.

Og de var også gode nok så det var der ikke noget i vejen for.

"Her er 5 kroner."

Jeg kom ned til købmanden, og han havde kun patroner, hvis hagl var for store til at skyde agerhøns med. Vi bruger nogle hagl der hedder nummer 7 til agerhøns, og det her det var nummer fire. Han havde ikke andet. Så tog

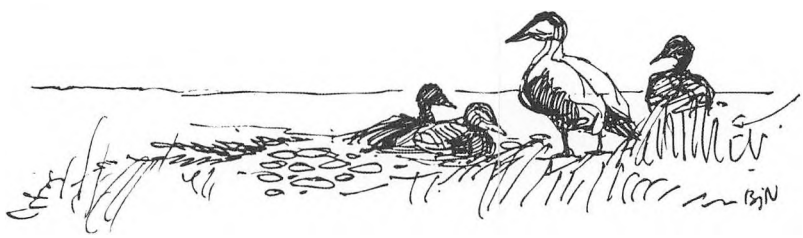

jeg sådan en pakke og så kom jeg op med dem.

"Hvad?" sagde Ingeman, "det var faneme nogen store nogen!"

"Han havde ikke andre" sagde jeg.

"Nå men så må jeg nøjes med dem" sagde Ingeman.

Men han var ikke glad for at skulle bruge dyrehagl til høns.

Han var et herligt menneske, var Ingeman.

Ingeman rejste fra Kysing og flyttede op til Mørke, hvor Peter Kristensen senere kom i lære som smed.

- Han flyttede til Mørke i ca. '41, og jeg kom i lære derude i '42 fortæller Peter. - Jeg vidste godt han havde købt en bette ejendom deroppe, og jeg var ude og snakke med ham et par gange.

Men hold da op: Var der lidt rodet dengang, de boede heroppe, så var det nu meget værre derude. Jeg vovede mig ikke så tit derud, men Ingeman og familien de trivedes såmænd godt nok.

Det skulle være noget sært noget de ikke kunne trives i.

Hos smeden i Mørke

- Jeg var i lære som smed fra 1942-46, hos en landsbysmed ude i Mørke.

Det var s'gu skrapt. Det var ikke til at finde nogen læreplads, jo, man kunne måske komme i lære i Århus. Men det syntes min far ikke rigtigt. Det dér med Århus, det var vist for stort. Det var ikke godt at vide hvad for noget skidt man skulle komme i dernede. Så jeg kom til Mørke.

Vi smedede hestesko en time hver morgen, de fire år jeg var i Mørke. Det var noget farligt noget når der skulles smedes hestesko. Det hele skete jo med håndkraft under krigen. Skoene blev kun smedet halvt, og så blev de rettet til efter de forskellige hestes hove.

Det var et slid.

I 1949 tog Peter Kristensen ud at sejle.

Da Kysing brændte

Inge bringer et nyt emne på banen:

Kysings brand.

Den sjette april '93 mindedes man 200-året for Kysings brand ved en stor fest på Norsminde gl. Kro.

- Dengang jeg gik i skole, fortæller Peter, - da gravede de oppe i Enggården, og der fandt de en hel masse gamle knogler fra de husdyr, folk havde kulet ned dengang byen brændte.

- Min tip-tip-oldefar havde gården deroppe, sige Inge, - og den var totalt nedbrændt.

- Alt blev flyttet ud dengang.

- Det hele var helt væk. Byen lå jo i en stor klump, og da den var brændt blev gårdene flyttet ud. Men hvad branden opstod af, det er der ingen der ved - tordenvejr kan det næppe have været i april.

- Alt brændte jo, siger Inge, - protokoller og kirkebøger og det hele.

Barndom i Kysing

- Vi kom til Kysing i '45, fortæller Inge, - hvor min far overtog Karl Baatrups gård, Kirkegaard. Vi kom omme fra Holmstrup ved Brabrand, der havde vi en ejendom. Vi børn gik i True skole. Holmstrupgaard det var en herregård som var udstykket til statsejendomme.

Min bedstefar havde slægtsgården, der ligger dér hvor Kirkegaard ligger.

Jeg var otte år da familien kom til Kysing.

Om vinteren rendte vi børn på skøjter, eller kørte på slæde omme bag kroen, der hvor den nye vej ligger. Vejen blev åbnet i september '64. Vi kørte på slæde og så ud på fjorden, hvis den var frossen. Det fik vi møj tid til at gå med. Om sommeren badede børnene, og så skulle der hjælpes til hjemme med at grave kartofler og den slags. Min far, Peter Baatrup, avlede nye kartofler som han solgte blandt andet til Norsminde Kro og en grønthandler i Odder.

- Jeg fangede rovvildt for jagtforeningen, bryder Peter ind, - det var væsler og ildere. Jagtforeningen havde udsat en dusør på 50 øre for hvert stykke rovvildt. Men noget af det mest spændende, det var at gå en lang tur langs med stranden, op til Rude omtrent og tilbage igen, vi kunne jo finde alverdens ting. Der var ikke så mange plasticflasker dengang.

Det gode og det sløje øl

- Da vi blev unge var der møj liv hernede, fortæller Inge, - vi spillede håndbold og gik til gymnastik om vinteren, og så var der dansant på kroen og Klondyke og ude på Rude Strandhotel. Der var mange unge mennesker oppe i Kysing, det var liv og glade dage.

Nu er her jo ikke et øje.

Dengang kunne man bare gå herned, man mødte altid nogen. Dengang slagtede vi selv grisen, og min bedstemor bryggede selv øl, det holdt hun op med omkring 1945-48.

- Det gjorde min også, siger Peter.

- Karlene fik det til middag i stedet for mælk, fortsætter Inge, - vi havde sådan nogle to liters flasker, og der stod sådan en på bordet altid. Men det jeg husker, det var lugten, alt dér der søde humle og gær og sådan noget, puha, det lugtede når vi kom hjem fra skole.

- Det blev gæret, men der var ikke alkohol i, husker Peter, - det slukkede tørsten og karlene kunne godt lide det.

- Der var jo en kontrolassistent der kom rundt til besætningerne og tog prøver hver anden måned. Og vi havde én - ham var jeg meget imponeret af. Han var fra Hobro, Roldved-Arden hed det vist nok.

Han var en ren bjørn, men ikke nogen ret stor mand.

Han skaffede sig en racercykel med gedebukkestyr. Det var vi jo rent imponeret af. Og han cyklede s'gu en tur derhjem og tilbage igen!

Postkort sendt fra Norge 8. marts 1991 til den største avis i Norsminde eller nærmeste by. Afsenderen var samler og ville gerne bytte kortet med et postkort fra Norge, Sverige eller Tyskland. Motivet er fra ca. 1910.

Det var en ren Bjarne Riis!

Men hans sprog, det kunne jeg godt lide - sådan noget dialekt hvor man næsten ikke kan få fat i det halve af det. Han havde ord for at han gik meget til bal og han drak sig fuld og han slogedes med Grønlunderne oppe fra Saxild og de fik nogen blå øjne og det gik jo dælme.

Så kom han en dag, han var så tørstig... han havde været til bal heroppe.

"Jamen du skal have noget øl", sagde bedstemor, og så skænkede hun et glas til ham.

Han skyllede jo det her glas ned.

Og så græmmede han sig.

"Det var faneme noget biesk" sagde han.

Det var noget surt, særlig det sidste af sådan et bryg. Men når det lige var brygget, så var det godt.

Så blev jeg sendt op af Inges bedstemor på Kirkegaard efter en kande gær, for det havde vi ikke hjemme selv. Men Marie, Inges bedstemor, hun havde det altid.

- Ja, tilføjer Inge, - Marie hun havde sådan et gærfad, og det gærfad det tror jeg nok jeg har derhjemme. Inges faster, Anne, hun gav mig det her gær i kanden, og så gik jeg højtideligt hjem med det. Og når brygningen var overstået, så var det hér gær blevet fornyet ved at blive brugt, så jeg blev sendt tilbage med en kande igen.

Så var der ny kultur.

Slægten Baatrup

Navnet Baatrup er indført af en præst engang. Om det fortæller Baatruppernes slægtsbog:

"Hans Peter Nielsen Baatrup (f. 18. juni 1843) var opdraget i Baatrup, Tiset sogn, hos familie hvis navne nu er glemte, ingen af slægten har kunnet meddele derom."

"Hvor længe Hans P. Baatrup opholdt sig i Baatrup kan der ikke siges noget bestemt om. Han overtog den gamle slægtsgård i Kysing 1868."

"... Slægten er ikke blevet døbt med navnet Baatrup; men i daglig tale og omgang blev de kaldt saaledes, endog i kirkebogen bliver de nævnt ved navnet, naar de f. eks. optræder som faddere; men på fødselsattesten findes Baatrupnavnet langt senere. Først i 1876, da Karl Nielsen Baatrup bliver døbt, har sognepræsten Ploug-Rasmussen som en anmærkning vedføjet navnet "Baatrup", rimeligvis har slægten først da faaet legaliseret navnet, og derefter bliver børnene døbt med det."

- De laver numre de skide præster, siger Peter, - det er det samme med mit efternavn. Da jeg gik til konfirmationsforberedelse sagde præsten til mig, at jeg faktisk skulle have heddet Christensen med C. Min bedstefar hed Peter Christensen med C, min oldefar hed Christen Petersen med C. Hvorfor det er blevet skiftet ud med K er ikke godt at vide.

"Men det kan ikke hjælpe noget" sagde præsten, "du står med K i kirkebogen, så det må du rette dig efter."

Så det er præsten, der engang har lavet en fejl.

Men jeg skriver mit efternavn med K.

Marie og Karl Baatrup

Gamle på aftægt

Dengang Karl Baatrup overtog gården skrev de gamle, Peter Baatrup og Kirsten en lang aftægtsliste. De skulle køres til Odder en gang om året og de skulle have mælk og gris.

- Det havde vi ikke noget af, siger Peter, - for godset derude det var bedstemors indtil hun døde. Hun ville ikke slippe det.

Peter Baatrup

Peter Baatrup blev født på slægtsgården Kysing Kirkegaard i 1903 og overtog gården i 1945 efter sin far, Karl Baatrup.

Foruden almindelig landbrug med køer og grise i staldene, roer og græs på marken, avlede han kartofler.

- De første kartofler blev gravet op med spade. Hver morgen leverede han kartofler til købmanden, kroen og en grønthandler i Odder.

Han kunne godt lide disse ture til Odder og det kunne godt trække lidt ud, hvis han mødte Pouli, så skulle de lige en tur ned til Weis på banegårdsrestauranten. "Gaskammeret" hed det også.

I 1960 solgte han de første sommerhusgrunde, der efterhånden blev til en hel del, området hedder Kysing Næs Nord.

Efter at have forpagtet gården ud til Bent Kjeldsen i 1964, fik han bedre tid. Han beholdt en traktor, en gammel grå Ferguson, som han kørte rundt på. Den var ham uundværlig.

Han kørte gerne ærinde til købmanden for mor, for der eller på havnen var der altid nogen at snakke med en "bajers tid".

- Især "Wixor" Eigil Wilhelmsen, som en tid havde fiskehuset, var ham en god ven. De havde også hyggelige stunder i "Palmehaven", et lille hus på havnen.

- En ting var fast, kl. 10 hver formiddag var det posttid, så kom post Helge, og så var der lige tid til at dele to øl, siddende på kassen bag på traktoren.

Så var det ikke altid man fik sine købmandsvarer lige med det samme.

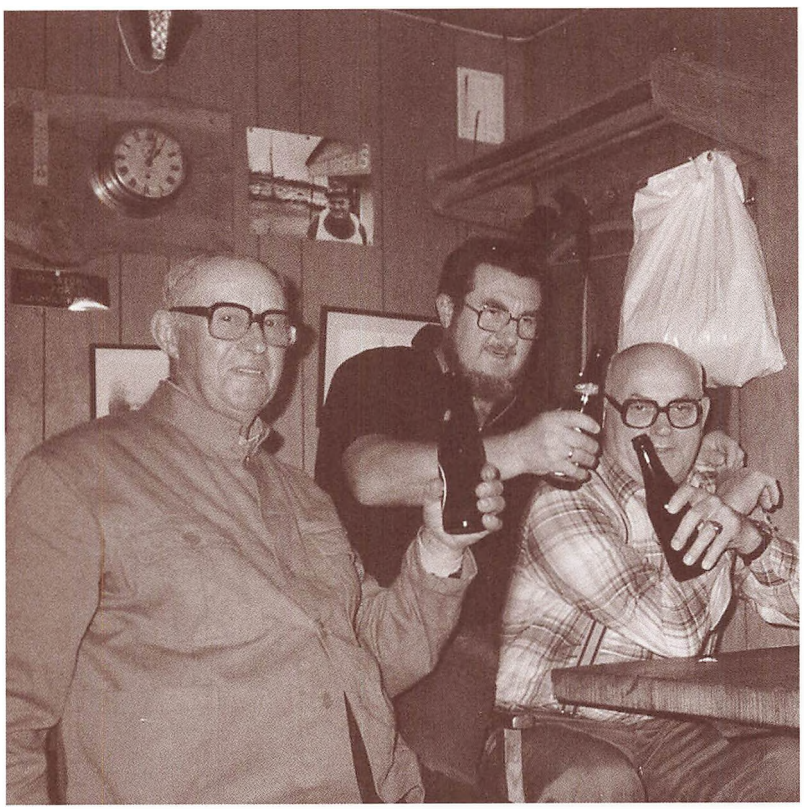

Møde i "Palmehaven".
Fra venstre Peter Baatrup, Leif Spottag og Eigil Wilhelmsen (Wixor).

Severine

Peters Bedstemor hed Severine.

- Hende kan der fortælles om, siger Peter, - hun var meget skrap i sin ungdom, hun kørte til Århus med grøntsager på hestevogn, alene, jowjow. De kunne næsten ikke holde brødet i huset, de prøvede både det ene og det andet. Bedstefar var smed og landbruget var ikke så stort.

Severine kunne også svinge forhammeren i smedjen.

Midt i 30'erne var der mange sommergæster der lige kom og snakkede med bedstemor en times tid. Lærerinden Karen Marie Alrøe Kristiansen, H. W.'s søster (Marie Alrøe hed hun hos os) var ude ved os en tur for at kigge til hestene, sammen med sin mand, og så var de ovre og snakke en times tid.

Hendes mand gik altid med sådan en lille hvid lærredshat der var opslag på, han var organist i Brønderslev kirke. Og Helga Alrøe kom også op og snakkede med bedstemor. Hun var så rar, var Helga.

Jeg var en fræk knejt og jeg sagde engang til bedstemor, at Severine, det var et grimme navn, det lignede ingen ting, det duede ikke til noget. Det var en dag jeg var sur på hende.

Det faldt i meget dårlig jord, og så så hun meget bestemt ud.

Men ellers kunne jeg ikke ret godt lave noget der var galt i hendes øjne. Jeg blev lidt favoriseret fordi jeg havde fået bedstefars navn. Han blev begravet den dag jeg blev døbt, så navnet har de nok bestemt fjorten dage i forvejen.

Vi havde en mark der gik helt ud til Hagen, yderst på næsset, og bedste havde nok lidt forbindelse med kroen, der åbnede i 32. Da var jeg seks år. Krofolkene havde mark derude, som de i øvrigt stadig væk har, 7-8 tønder land.

Høj cigarføring på lavbundet vogn

- H. W. Alrøe kom jo kørende derud med den lille lavbundede hestevogn, han selv havde lavet. Det var med triller i stedet for eger, og jernringe som hjul, han havde selv lavet hele skidtet. Den kørte han møg derud med.

Han sad s'gu med bowlerhat og cigar på og så de to gamle jyske heste dér. Han kom trillende derud med møg, og han var foregangsmand med det her marksprøjtning. Han havde lavet en marksprøjtningsmaskine med nogen mægtig store hjul og så en stor trætønde, hvor det rendte ud fra. Han havde konstrueret sækkeløftermaskiner og en langhalmstærskemaskine som var med på verdensudstillingen i 1909.

Ben til jorden

Jeg kan huske de der Frederiksborg-heste Kristian Astrup Nielsen hentede ovre på Bornholm, i slutningen af krigen.

Så blev de takseret af gårdmændene.

En taksator sagde til H. W. Alrøe:

"Den ene hest den er pæn nok. Den anden den er s'gu noget langbenet."

"Nå" sagde Alrøe, "benene er vel ikke længere end de går til jorden."

Det mente han var meget passende.

Det var de samme heste han red på som han brugte til markarbejde. Jyske heste red man normalt ikke på, men Alrøe gjorde. Han tog af og til en tur op langs stranden, i hans yngre dage før krigen.

Der findes et billede på kroen hvor han sidder højt til hest oppe på Havbakken.

Han havde et mindre værksted ude i gården, og han manglede et stykke af pegefingeren, efter et uheld ved båndsaven.

Typer fra Norsminde

Inge og Peter mindes i hurtige replikskifter en række historier om nogle typer, der alle var med til at præge livet omkring Norsminde i svundne tider.

Vi begynder med...

Fisker-Søren

Fisker-Søren var en herlig gut, fortæller Peter. - Han sad ude ved stranden med småruser. Tage var med derude engang. Søren roede rundt og rykkede de her ruser op. Så kom de i land når vi var dernede, og Søren og far de fik en

ordentlig snak dér. Og Søren han tog sig en snus og skovlede en hel skefuld ind.

"Far, far" sagde Søren Anker så, "må jeg å få en snus?"

"Nej gu' må du ej dreng" svarede Søren, "du kan få et par på klaptræerne."

Gamle-Peter

Jeg kan huske Gamle-Peter når han gik på turné deroppe af, siger Inge, - røgefuld var han. Så havde han mistet hans hat. Så kom han ind til far og så skulle han jo ind og have en bajer.

Så fik han en gammel kasket af far, og så sjoskede han videre.

Jeg var bange for ham.

- Han gjorde s'gu ikke en kat fortræd, siger Peter.

Brødrene Peter Jensen og Fisker-Søren

Søren Jensen han kørte landtur med fisk med en cykel, hvor ladet sad foran.

Inge kan huske når de var inde ved Søren Jensen efter fisk. "Hvor meget skal du ha' for dem?"

"Treee-å-en hal' krooon" sagde han.

Så fik vi en hel kurv fisk.

Peter Jensen drævede lidt på samme måde som Fisker-Søren, men knap så meget.

Han havde en lille åben båd herude.

Torben Alrøe, der flintrer i pendulfart mellem krostuen og køkkenet, indskyder:

- Jeg kan huske, vi knejter spurgte ham engang: "Hvad gør du hvis du kæntrer - kan du svømme?"

"Nej det kan jeg ikke" svarede han "så må jeg gå ned med båden."

Cilius Mikkelsen

- Cilius var den eneste der flagede med splitflag hernede, siger Peter, - han var toldopsynsmand. Han gik på de her krykker til sidst.

Han gik med en krykke og lugede med den anden hånd.

Vi var lidt imponerede over hans splitflag med kongekrone.

Han gik langs stranden og holdt opsyn med om der var nogen der smuglede, eller hvis der kom nogen ind der skulle fortoldes.

Han overtog det efter Kjær. Kjær boede derhenne hvor ejendomsmægleren er nu.

Ajnor Olsen

Inge beretter:

- Ajnor Olsen var sådan en bette én der vuggede hen over havnepladsen og ned i hyttefadet efter ål og op igen, og ham og Ragnhild, de dansede inde på kroen om aftenen.

Hver mandag røgede Ajnor fisk henne i garagen. Man skulle bare være lykkelig uvidende om hvordan der så ud derhenne, hvis man lukkede øjnene, så var det såmænd godt nok det de lavede.

Det var også Ajnor der byggede det nye fiskehus hernede. Han var rævestolt da fiskerikontrollen kom og godkendte de her nye planker han havde fået. Han stod der med brættet og så havde han en spand underneden, så fiskene ind i avispapir og så farvel og tak.

Det gik udmærket.

Men han fik kun lov at have det i et par år, så døde han. Det var været ca. 1966.

Fra et udateret avisudklip har vi taget følgende om Ajnor Olsen:

10 kroner i halen på Ajnors torsk

Det er almindeligt kendt, at Ajnor ved Norsminde - ved højtidelige lejligheder kaldt Olsen - er en vennesæl mand paa pladsen, baade som havnefoged og fiskehandler. Det første hverv giver ham ikke større spekulationer, men fiskehandelen er til tider stor.

"Lokaliteterne" er de samme, som de har været fra dette aarhundredes begyndelse, men det tager kunderne med godt humør, for Ajnor giver god vægt.

Dette har selvsagt i forbindelse med hans djærve væsen givet ham en vis popularitet. Denne er i afgjort stigen, efter at han er begyndt at komme pengesedler ind i pakken med fisk til stor overraskelse for husmoderen, naar gemalen har hentet middagsmad ved havnen. Fra ganske paalidelig kilde ved vi, at Ajnor har praktiseret denne flotte gestus et par gange.

Selv siger han det skyldes, at han har haft "for meget om ørerne". Ajnor modtager sine sedler med et resigneret skuldertræk, idet han siger: Folk vil da heller ikke deres

eget vel. - Og så viser han hele sit imponerende tandsæt i et stort gavtyvesmil.

Peter:

- Engang kom jeg over til Ajnor og sagde:

"Jeg skal have nogen fisk."

"Nej" sagde Ajnor, "du skal ikke have nogen fisk, du skal vente til i morgen."

Så fik vi nogen dagen efter. De var nok bedre.

Man skal aldrig købe fisk om mandagen, for der har fiskemanden ikke fået nye forsyninger.

Som nævnt tog Peter Kristensen ud at sejle i 1949. Han gik i land igen i 1954, og her følger en del af beretningen om, hvad der siden hændte.

Et hjørne af huset

- Jeg boede ovre ved købmandens i syv år, fra jeg kom hjem fra at sejle til '61, hvor jeg flyttede op i Baatrups gård. Det var bare fordi jeg var bleven sur på købmanden.

Han hed Jens Egeman Jørgensen.

Der var ingen måler derovre. Så skulle vi betale noget i strøm, det gjorde vi så. Vi gav ikke så meget i husleje i forvejen, men det var heller ikke værd at bo i dengang.

En dag sagde jeg til Peter Baatrup:

"Hvad med det hjørne af huset du har deroppe. Kan jeg ikke leje det?"

De havde ingen fodermester mere.

"Der vil du da ett' op å bo" sagde Peter.

"Det ved jeg da ett'" sagde jeg, "det kan vel være lige så godt som det hér."

"Jae, vi kan jo se påett", sagde Peter.

Så flyttede vi derop.

Nogle år senere byggede vi et hus på Gl. Krovej.

Vi var ikke de første der byggede deroppe, Peter Baatrup havde bygget noget, og Kjær Jensen var ved at bygge derovre og blev færdig med det inden vi fik begyndt.

Udateret avisudklip med teksten: »Næ, det er ikke Ajnor, som vejer 9 kg og koster 40 kr. Det gør derimod kæmpetorsken, som fiskehandler Ajnor Olsen, Norsminde, falbød ved havnen nytårsaftensdag.

Ting man aldrig har brug for

- Min bedstemor havde i gæstekammeret en kalender hvor der stod E. Deleuran. Det var så en købmand fra endnu ældre tider. Det var sådan en meget fornem kalender med blondeudskæring rundt omkring i noget fint kartonværk med struktur, og så var der en lille skuffe der stak ud hvor man kunne sætte kort og sådan noget. Den blev hun ved med at frede, den gamle kalender. Hun gemte alverdens ting.

Det har vi også gjort.

Hvad skal smides ud og hvad skal gemmes? Det er ikke nemt. Der er mange kroge nu, når Else hun er død, jeg aldrig kommer igennem. Der er mange kroge og der er mange ting man aldrig har brug for. Og slet ikke ved de er der.

Manden der elskede sennep

Peter Øgaard, Ib Øgaards far, og min far, de var legekammerater. Peter Øgaards far igen har vistnok enten været købmand hernede eller medhjælper nede i det pakhus, der var her. Jeg tror nok min bedstemor kaldte ham Niels Pedersen. Peter Øgaard og frue boede i Malling, men de kom somme tider ud og besøgte os på næsset.

Til at begynde med kom de på cykel.

Ib var bare en bette rotte første gang, jeg husker ham fra. Han havde en ældre søster der hed Else.

Peter Øgaard fik sukkersyge og fik begge ben sat af.

Jeg husker når de kom derud. Så skulle de gerne have lidt mad, en snitte eller sådan noget værk. Jeg kan huske jeg var imponeret over hvor meget sennep han kunne spise.

Hold da op, det sennep han kunne smøre på en mad.

Men så fik han benene klippet af på det dér sukkersygeværk. Min far kunne ikke tåle at se ham. Han kunne ikke tåle at se på det dér, når han vidste, hvordan de havde haft det sammen.

Han var derude én eller to gange i rullestol. Det har været før krigen.

Smedje og landbrug og måske et fad ål

Peter fortsætter:

- Min bedstefar og min oldefar hørte til på egnen, men hvad der sker længere bagude, det har faktisk aldrig rigtigt interesseret mig.

De havde jo så smedje samtidig med at de havde det landbrug dér. Familien havde også en gammel jolle liggende ude på Hagen. Den havde de da sejlet med engang, men om det var min far eller min bedstefar, det ved jeg ikke. Den var ingen ting til. Den lå bare deroppe.

Men bedstemor fortalte somme tider om når bedstefar var ude og stange ål. De havde sådan et bestemt kar eller fad, som de her ål var i når de kom hjem med dem. Hvis der var låg på spanden, så havde bedstefar fanget noget. Hvis der ikke var låg på, så lå der kun nogle stykker nede i bunden, så var det ikke blevet til noget.

Vi havde et skur til smedje ude ved gården. Bedstefar var jo smed som jeg selv. Men far kunne ikke andet end det han havde gået og kigget sig til derhjemme. Hvis der skulle laves noget større smedearbejde, så sendte vi bud efter min morbror Alfred ovre fra Odder.

Senere kom de små grå Ferguson'er og snuppede det hele. Og landsbysmedjer findes ikke mere.

Enhver bondemand med respekt for sig selv har sit eget svejseværk stående idag.

Dagens samtale er ved at være forbi.

- Isfuglen kommer ned til havnen en gang imellem siger de.

Med disse ord belaver Peter sig på at gå hjem for at arbejde lidt i haven i det solrige efterårsvejr.

Norsminde Havn fejrede i 1992 sit 700 års jubilæum. Hvor længe der har været handelsplads, vides vel ikke med sikkerhed, men i en annonce i Aarhuus Stiftstidende fra 1858, tilbydes Norsminde pakhus til købs eller leje. Ifølge annoncen følger der tilpas jord med pakhuset, til at lade opføre bygninger til fabrikker eller høkerhandel, skriver sælgeren, købmand Hans Broge fra Århus.

8000 år
på menukortet

Man har altid spist godt i Norsminde
- oldtidens kulturer
indrettede sig efter naturens spisekort.

I mere end 8000 år har folk på Kysing-egnen spist østers, hjertemuslinger og blåmuslinger. De tidligste beboere holdt til hér i Maglemosekulturens epoke omkring 6600 f. kr.

Hads Herred var dengang en ø, og man kan forestille sig at området har været lidt af et tagselv-bord, med skaldyr ad libitum på stranden og store skovområder fyldt med vildt og fjerkræ.

Norslund-kulturen, der er tidsfæstet til perioden 5300-4600 f. kr., bestod af jægere og samlere med hunden som eneste tamdyr. Fund af dyreknogler viser, at man har drevet storvildtjagt på urokse, kronhjort, vildsvin, rådyr og suppleret med fiskeri og havjagt på sæler og hvaler.

Køkkenmøddingerne

Landet hævede sig langsomt, og omkring 5000 f. kr. fik fastlandet forbindelse med øen. Herved dannedes fjorden, som dengang var betydeligt større end i dag.

Odder Å og Norsminde Fjord er en del af en 20 km lang dal, der rækker fra Horsens Fjord i syd til Norsminde i nord. Dalen er dannet under sidste istid. I tiden efter istiden var fjordens vandstand 2,5 meter over den nuværende, og fjorden og åen har været sejlbar og meget benyttet vandvej helt op til 1600-tallet.

Antallet af fund og bopladser fra Ertebøllekulturens epoke tyder på, at vilkårene for jagt og fiskeri er blevet mærkbart bedre efter fjordens tilkomst. Det er de fundne køkkenmøddinger der afslører, at man har spist muslinger ved fjorden i hundreder af generationer, til langt op i jernalderen. Fjorddannelsen har gjort området attraktivt for vadefugle, og måske har det lavtstående vand gjort det muligt at fange en ål i ny og næ.

Ladeplads for korn og kvæg

Antallet af fund fra yngre stenalder er dalende i forhold til tidligere. Det formodes at befolkningen omkring den epoke har spredt sig ud over egnen. Der er kun fundet en enkelt boplads ved Norsminde fra den tid.

Med bronzealderen (ca. 2200 f. kr.) ændrer billedet sig. Fundene viser, at datidens mennesker er flyttet ud mod fjordmundingen, og forklaringen kan meget vel være, at bådebyggeriets og skibsfartens udvikling begyndte at sætte sig spor i form af øget handel langs kysterne.

Det er ikke usandsynligt at Norsminde allerede dengang har haft karakter af egentlig handelsplads. Der er fundet hele ti bronzealder-bopladser ved Norsminde. Fund af køkkenmøddinger viser, at der har været en boplads ved fjordmundingen så sent som i vikingetiden. Det vides, at der langt tilbage i tiden har været ladeplads for kvæg og korn ved Norsminde, og stedet har givetvis været en "station" på vejen for de søfarende vikinger, som sejlede ad fjorden til Odder. Ved Mejerivej i Odder har man fundet rester af havnebolværk fra vikingetiden.

Munke på sommerkur

I det 12. og 13. århundrede skal munkene ved Øm kloster være vandret til Norsminde hver sommer for kostforandringens skyld.

Fra 1299 og tidligst til 1430 var Norsminde et enemærke og dermed forrådskammer for Århus domkapitel. Den told, der i 1293 ved kongelig foranledning blev pålagt skibe der anlagde havnen ved Norsminde, kan tænkes at have været en medvirkende årsag til, at Århus voksede sig til en storby i stedet for Norsminde.

Om Kysing og Norsmindes historie frem til år 1900 kan læses i afsnittet "Årstal og fakta i Kysings historie".

Dans nok *til alle*

Sneborg Alrøe, Anne Laursen, Anna Alrøe og Mary Nielsen. 8. november 1995

Onsdag den ottende november mødes fire Norsminde-veteraner i krostuen. Frederik d. Syvende kigger som sædvanligt årvågent ud i lokalet fra sin plads over det lille bord, der står dækket med kaffe og ostemadder.

Udenfor er det en 7-8 graders varme, himlen er overskyet og det småregner. Typisk novembervejr.

Ved langbordet sidder Tage Strandbos søn Jan og får sig en formiddagspilsner.

Kroens nestor, Sneborg Alrøe, skænker kaffe mens han præsenterer dagens panel:

- Det er min søster Anna Alrøe, og Anne Laursen det er

Parti fra Norsminde Havn.

naboens datter. De er lige gamle. Og Mary Nielsen, hun er en tilflyttende kone som er bleven gift her.

- Jeg har vist været her i 56 år nu, siger Mary.

- Det skal nok passe, siger Sneborg, - tiden går jo. Kan du så huske min morbror oppe fra Søften?

- Ham ved jeg ikke af jeg kender, siger Mary.

- Nej der kan du bare se! Han hed Ingmar.

- Han var ikke fra Søften.

- Nej, men han havde en gård der i kort tid. Han flyttede til Fløjstrup i 1923-24.

- Fra Søften?

- Ja.

- Der var jeg så syv år, siger Mary, - hvad hed han til bagnavn?

- Han hed Andersen, svarer Sneborg, - Ingmar Andersen.

- Jeg synes ikke jeg har hørt navnet.

- Hans kone hed Marie. Hun var også dernede fra. Det mener jeg da.

Der snakkes lidt hid og did om navne og familieforhold. Endelig ledes samtalen ind på skolegangen i Kysing skole.

Røvpiskeren og andre lærere på Kysing skole

I Kysing skole gik man fire år i første klasse og tre år i anden. Både Sneborg, Anne og Anna har gået i Kysing skole og kan huske lærer Andersen. Anne har medbragt et fotografi af læreren og hans kone.

Lærer Andersen havde en ret speciel hest, som vi senere skal høre om.

- Fjorden var kommuneskel, forklarer Sneborg, - dem der boede syd for gik i Kysing skole, dem

Kysing Skole 1930 eller 1931.
Tredie række:
Lærer Bay Andersen, Ejner Olsen, Frode Olsen, Egon Christensen, Holger Christensen, Børge, Elvin Christensen, Fru Bay Andersen.
Anden række:
Aksel Rasmussen, Marius Jensen, Vagn Rafael Rasmussen, Sneborg Alrøe, Leo Jakobsen, Kristian Pedersen, Ejnar Rasmussen.
Første række:
Linda Jensen, Rigmor Arentoft, Karen Hansen, Grethe Hansen, Else Arentoft, Else Andersen, Ingrid Jørgensen.

nord for fjorden gik i Ajstrup skole. Men der var en to-tre stykker ovre fra den anden side som gik i Kysing skole alligevel. Kjærs og så Emil Olsens. Kristian Mikkelsens, de gik jo til Ajstrup.

- Når vi skulle i skole, fortæller Anna, - så gik jeg over og hentede Anne, og så gik vi over og hentede Camilla og så gik vi over og hentede Gerda, og når vi så var samlet sammen, så gik vi til skole. Og når der var burrer, så smed knejterne burrer i vores hår, og det var jo ikke så sjovt.

- Nej. Og somme tider i frikvartererne stak vi ned på isen på fjorden uden at få lov, tilføjer Anne, - så stod læreren og fløjtede af os. Det var ikke nemt at samle alle dem hjem.

- Hvornår mon den første skole blev oprettet i Kysing? spørger Mary.

- Jamen det var jo ham der var så knøw til at tegne, siger Sneborg.

- Han hed da Kristensen, siger Anne.

- Ham som Andersen afløste, det var ham som Peter Baatrup kaldte "Røvpiskeren".

- Peter Baatrup, det har så været min bedstefar, indskyder Anne.

- Ja. Han var så glad ved brændevin, og det var din bedstefar også, se, så var der ingen tvivl om hvem degnen det var det år.

- Min bedstefar var nede og besøge lærer Andersen før han blev ansat som lærer, fortæller Anne. - Bedstefar sagde: "Ham skal vi da ha', for han kan da drikke en kaffepunch".

- Ja, nånå. Men ham der var der før, hed han lærer Kristensen? Det var ham som far har gået til. Og ham der var der før, det ved hende ovre fra egnsarkivet, det har hun skrevet en hel masse om. Jeg mener at den tidligere lærer det var ham der lavede de her pæne memorandummer når folk var døde.

- Var det ham der også lavede falske pengesedler?

- Hehe, ja det var det nemlig.

- Han havde mange børn, og så lavede han selv falske pengesedler. Så blev han sat i fængsel i Viborg. men så kom hans kone ned og sagde at han var nødt til at komme fri, han skulle hjem og lære sine børn. Så blev han lærer i Kysing. Det var han helt op til 1850'erne.

- Ja, det er rigtig nok, men ham som far gik ved, lærer Ussing, han gik rundt hos bønderne efter skoletid og fik nogle kaffepunch.

- Så faldt han godt til, siger Mary.

Og så var der for resten historien om slagter Weis' hest.

Historien om slagter Weis' hest

- Ja, fortæller Sneborg, - det var Jens Petersen i Ajstrup, han råbte efter dyrlæge Weis fra Beder. Dyrlægen kom kørende i den her jumbe ikke sandt, hestene kunne selv finde vej. Jens Petersen råbte om dyrlægen ikke kunne komme ind og se til ham, for han han havde en kalv der ikke ville drikke.

"Vil den ikke drikke?" sagde Elmquist, "så send den til Kysing, så skal den s'gu nok lære at drikke."

Nå, men den gamle lærer Andersen han skulle have sig en hest, for han var gammel artillerist. Så gik han over og snakkede med Jens Peter Jensen over i Drøvten, for han havde jo forstand på heste. Og så købte Andersen en gammel hest, og det var én, der havde gået slagtertur med slagter Weis. Og det vil altså sige, at når lærer Andersen han skulle til at køre, så skulle Marie læsses op i jumben først, og så skulle han sætte den sidste skagle på, og så skulle han sørge for at komme med, for så gik det altså bare.

Det var meget godt, indtil han kom hér ned til broen og skulle over.

Så skulle der bakkes over her, det var ikke så svært.

Da han så kom til Odder, så ville hesten ikke over skinnerne. Det var så hvad det var, men: Da han så skulle køre med den, så ville den her vanskelige kule ind i hver gård, og ikke nok med at den skulle ind og vende derinde, nej, den skulle have håndslaw inden den ville køre derfra.

Den hest blev Jens Peter godt kendt på.

Og ham der havde hjulpet ham derovre sagde: "Ja, det var meget godt den skulle være en ung hest, men efter tænderne, så var den mindst 27 år gammel".

Men den hest havde lærer Andersen indtil der kom rutebil, og dengang rutebilerne kom, så solgte Andersen sin hest, og så tog de med rutebilen i stedet.

- Ja det var nemmere, siger Anne.

- Ja, det var betydeligt nemmere.

- Jeg kan godt huske den bette hest de havde dér, siger Anne, - men de cyklede da også somme tider. Lærer Andersen han skulle holde cyklen mens fru Andersen stod på. Hun var en stor én.

Lærer Andersen, der hed Hans Valdemar til fornavn, holdt for resten op i 1938.

Læreren, der kom efter lærer Andersen, havde en mor til at bo ved sig. Han var nok lidt forkuet, men i øvrigt en dygtig og nidkær lærer.

Sneborg: - Jeg sad nummer to i skolen.

- Hvor mange var I?

- To!

Med bil og rutebil

- Rutebilen kom i ca. 1922, fortæller Sneborg, - og den kørte kun en gang eller to om ugen. Der var noget der hed oplandsruten, og det var Frede Petersen der havde den. Den gik over Nølev og Rude og tilbaws igen og ligesådan gik den ud til Gylling og Søby. Den kom ikke her ned, men det var altså Frede Petersen der startede med rutebil.

- H. W. Alrøe var den første der fik bil hernede, det var omkring 1916. Senere fik Arentoft, han kørte jo tit til Odder, for han havde mange jern i ilden. Han havde sådan en H.G.F. (Høj Gammel Ford) med gardiner i.

Per Andersens Maren skulle til Odder, for hun havde gigt. Det skulle hun ind og behandles for. Hun kunne så godt køre med Søren Arentoft derind, det var også godt nok, men han var en bette smule stresset, så han glemte jo at han havde haft Maren med derind.

Det kom han pludselig i tanke om da han var kommet hjem.

Så sad hun dér.

Men hun var tålmodig. Det var hun også nødt til at være.

- De havde ingen børn derude, Maren og Peter. Det var meningen at Niels Lillemoes skulle have været gift med Helene. Han var forka'l oppe ved Maren og Peter, men der kom Gerda så i vejen. Han havde også lidt med Frida, hun tjente også ude ved Peter Andersen, og det her navn Frida, det kunne Niels ikke rigtig huske, så han kaldte hende Laues.

Bruno, som startede Kystruten Odder-Århus.

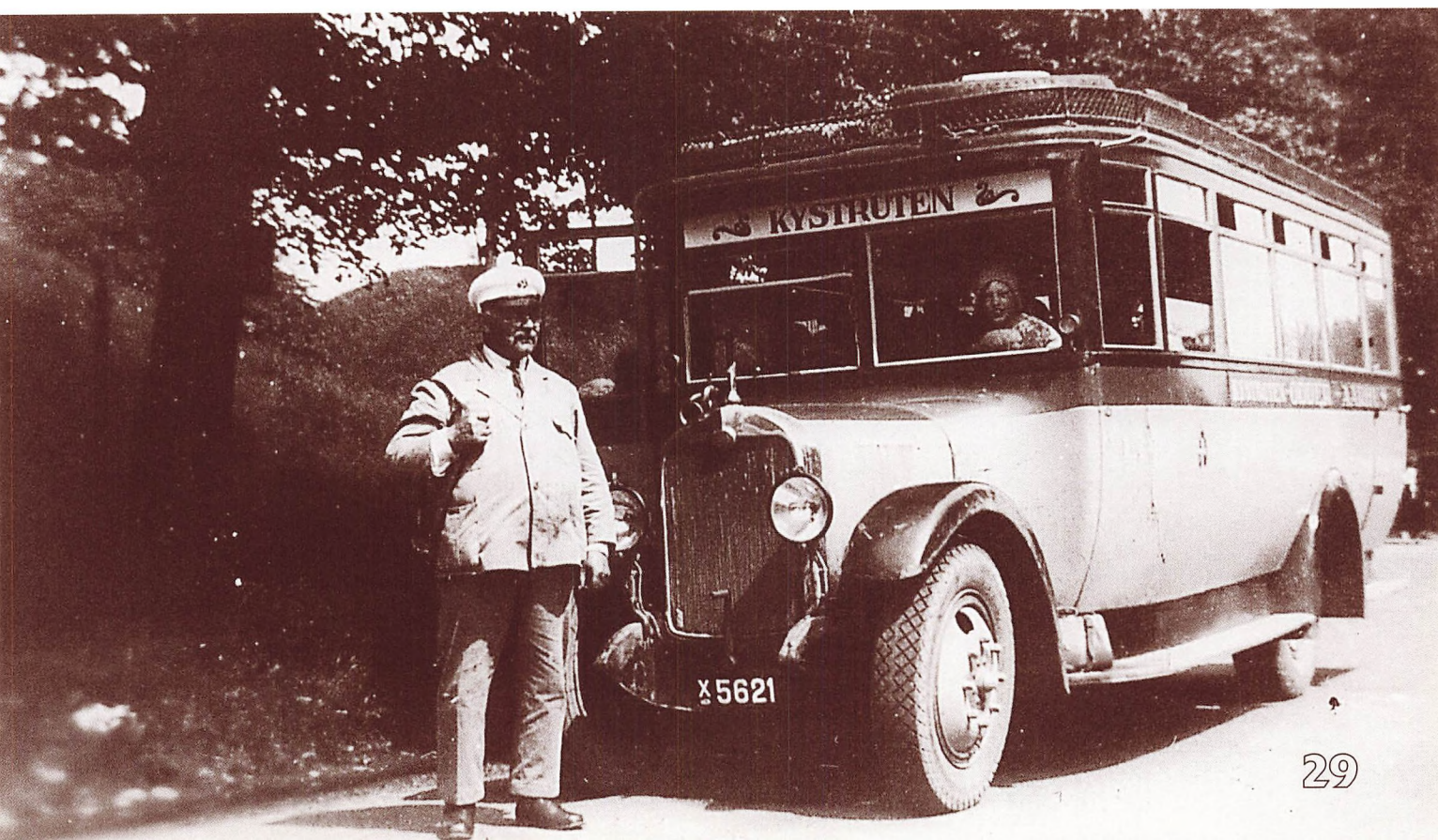

Sygdom og drukneulykker

Anne husker et sygdomstilfælde:

- Engang skulle der vist have boet én ude på næsset som havde en søn, som havde bændelorm, så hele byen de leverede mad ned til ham.

- Jamen se, derude på Hagen, før at Kristensen kom derud. Niels Pedersen han kom derud og blev brugsuddeler i Gosmer, den forretning som der var det her rockerfest i til sidst, ikke sandt, det var dér han startede. Og så var Frederik d. 7. ovre og holde ferie hos købmanden, der var hans onkel. Og Michael var købmandskarl derovre. Frederik hed Frederik d. syvende fordi han var den 7, i rækken. Og så var der Betty, hun voksede faktisk op derovre som plejebarn fordi de havde en søn som var druknet dengang de kom herned, han var fem år. De kom inde fra fastlandet. Drengen havde fået at vide at han måtte under ingen omstændigheder komme i nærheden af det dér farlige vand, men det skulle så undersøges, og så sker der det som sædvanlig ikke sandt, at når så ikke der var nogen til at se efter knægten, så skulle han ned og undersøge vandet og så druknede han jo selvfølgelig.

Det må have omkring 1904-5 stykker.

Omkring på samme tid var der en soldat der druknede. Det var vist under en militærøvelse, for de kom herud for at svømme over fjorden, og der var en hest for møj da de skulle hjem. Der manglede en soldat. Det var dragonerne.

- Når dragonerne de kom, så fik vi fri fra skole, siger Anna.

- Anne Petersen hun ringede op til læreren, at nu kom dragonerne, og så fik vi fri, fortæller Anne, - så sad vi nede ved havbakken og så på dem. Det var sjovt at se når én af dem faldt af hesten.

- Ja det var lige som at se fjernsyn.

Telefoncentralen

- Folk var ikke sådan lige til at få fat på, når nogen ringede, fortæller Sneborg, - men Central-Anne, hun vidste besked. Det var i Ajstrup. Men det var sådan med Central-Anne, at hun ringede herned og sagde:

"I har en udflugt i dag."

Så svarede jeg:

"Nej, det vidste jeg da ikke rigtig noget om."

"Nå" sagde Anne så, "der må da være noget, for jeg har lige set tre rutebiler køre forbi heroppe."

Eller hun sagde: "Marie og Peter de er ude og købe gaver til den og den."

Jeg sagde: "Det kan ett passe."

Sådan var kommunikationen dengang.

Ellen hun var i København og var hjemme på ferie. Så var der en pige der ringede til hende. Der blev der ikke svaret. Så sagde Anne: "Det er nok ude ved Holgers," for det vidste hun jo så. Det vidste pigen også godt, men hun kendte ikke telefonnummeret. Men det var nok at ringe til telefoncentralen.

Kystruten ved Rude.

Central-Anne hun var speciel.

Hun var somme tider meget længe om at tage telefonen. Hvis hun havde forskellige ærinder samtidig med at hun skulle passe de propper dér. Det gik glimrende.

- Anna, du passede da også somme tider centralen...

- Jaja jaja ok ja, det gjorde jeg da. Jeg var da lige så klog. Telefonbordet stod lige hér ved væggen bag os. Det var med propper og ledninger og alting.

Anna peger på væggen for enden af langbordet.

- Central-Anne hørte til i Ajstrup. Det var dengang Norsminde blev delt mellem Rude og Ajstrup.

- Når man så havde snakket en halv times tid, så kunne man sige: Nå, nu er der gået tre minutter. Nu må vi hellere holde.

- Det var parttelefon, fortæller Sneborg, - der var Peter Baatrup og Rask Jeppesen og gu' ved om ikke Sten var med osse.

- Sådan var det til at begynde med, men det har vist ikke varet ret mange år, siger Anne.

- Bedste havde nummer 6

- Og Peder Mikkelsens de havde nummer 7.

- Ja, siger Sneborg, - og købmanden havde 8.

- Hagemanden havde nummer 3. De snakket itt møj derude.

- Nej, siger Sneborg, - men de ville ikke være sammen med nogen på partstelefonen. Det kan også være der var nogen andre, der ikke ville være sammen med dem. Så var der Jens Peter osse, og Anton Nielsen og Ras. Kysinggaarden og læreren og Raphael, jeg tror ikke de havde telefon.

- Jow, siger Anne, - Raphael han havde sin egen telefon. Og ude ved fjorden, ude ved pumpehuset, de havde telefon.

Fakta om telefoncentralen i Norsminde

Oprettet 1915 med 12 abonnenter. Første kendte bestyrer var Mariane Thomsen, derefter Mette Sørensen og fra 11. juli 1917 Anna Hvejsel. Fra første marts 1929 overtog Mary Hansen stillingen indtil 1. maj 1929, hvorefter Thora Marie Alrøe blev bestyrer, indtil centralen blev nedlagt 1. januar 1930.

17 abonnenter blev indført under centralerne Ajstrup og Rude.

Rotter og muldvarpe

- Sygekassekassereren Jens Peter, han satte gift for rotter og muldvarpe, fortæller Mary, - da jeg kom til Kysing var der ingen muldvarpe. Da var det hele udryddet. Det er de ikke længere.

- Dengang da stoppede de dem jo ude ved Rude dige, siger Sneborg, - så havde de jo diget dækket.

Vi havde godt nok manne rotter engang, husker Anne, - ude ved holmen der rendte de op og ned ad tagene.

- Ja, siger Sneborg, - det var alle de her velhavende bønder der aldrig fik spist op, ikke sandt, det var et knippelgodt sted at være rotte dér. Der var altid noget at gemme sig i. Dem der kunne spise op så der var tomme huse i 14 dage eller en måned, det var ikke noget for rotterne. Rotterne det var sådan et kendetegn for de rige.

Anne - Vi havde gæs og de havde et vandtrug henne i hjørnet af gården, og der kom rotterne ud for at drikke om morgnen. Så gik de i kornkværnen, der var blevet dækket med sække, som var parat til at lukke åbningerne. Når det var sket blev kværnen sat i gang og rotterne kvalt. Sådan fik man ram på dem. Det var ikke til at holde ud med sådan nogen rotter.

- Væmmeligt.

- Ja, rotter det er nogle grimme husdyr.

25 øre for et læs tang

- Naturen den hjalp sig selv dengang, siger Sneborg, - det var ikke forureningen der ødelagde de store tangskove oppe i fjorden, for tangen levede jo af forureningen. Det var en sygdom der fjernede alle de store tangskove i Skandinavien. Blæretangen er kommet igen, men ikke bendeltangen, som ålene gik i, og som man

brugte til madrasser. Jeg kan huske at gamle Baatrup, han tog tangen ovre fra Grimsholm, når den var skyllet på land og lå og var blevet luftet. Men den skulle helst have noget regnvand først, for det var saltvandstang, det skulle skylles ud.

Jeg tror man gav 25 øre eller en krone for sådan et læs tang. Bønderne brugte det til at dække over roerne.

Enten var det fiskermanden der havde det, eller også var det købmanden der havde det. Det kom an på hvordan vinden havde været. Og hvis det var ovre hos fiskermanden, ja så læssede de jo alt det på de kunne, ikke sandt, når de kom oppe fra Solbjerg og skulle hente tang. Først røg skaglerne og så gik hamlerne bag efter og det sidste der var, det var hestene der blev stagret, og så kunne de læsse det meste af det af for at komme op på fast bund igen og så forsøge på at få det læsset op igen. De havde ingen forstand på at det var blød bund de skulle køre op på dér, og tangen den var tung i sig selv. Det var nemt nok at få læsset, det var det med at komme derfra der var galt.

Men midt i 30'erne begyndte man at bruge spåner i stedet for. Høvlspåner. De gjorde det samme som tangen, det var den luft der lå imellem dem. Spånerne fik de fra tømrere og maskinfabrikker. Så var der selvfølgelig Aaby Madsen, men det var nu mere slagtræ han havde. Så det han havde at sælge, det var savsmuld.

Han havde to priser på det, selv om han tog det fra den samme dynge. Når så Martin han kom op og skulle have et læs savsmuld deroppe, så spurgte kontormanden efter: "Hvad skal det bruges til?"

"Det skal bruges til at strø høns med" sagde han så.

"Du har da ingen høns."

"Jojo."

Så kunne Martin få et helt læs til to kroner. Hvis det var sådan at han skulle bruge det til at ryge, så kostede det ti kroner.

Jo, Martin havde høns, i hvert fald når han skulle op efter savsmuld.

Smørdritleren bag Ajstrup skole

Aaby Madsen var en høj, lidt foroverbøjet, ranglet mand, der lavede smørdritler. En drittel er en tønde, man emballerer smør i. Man brugte dem også til at slå katten af tønden med.

Dem der lavede smørdritler havde deres egen lille forening. Når der var en smørdrittelfabrik der skulle skifte hænder, så havde foreningen en pulje hvor de smed 25 øre i for hver færdig drittel, og den blev så brugt til at købe fabrikkerne op, sådan at de var lidt færre om at lave dritler.

Og så kunne de jo få lidt mere for dritlerne.

Aaby Madsen kom fra Fyn, og da han var lille var han med sin far på verdensudstillingen i 1909. Senere købte han en dieseldampmaskine til sit dritleri. Det var den der havde stået som fremtidens trækkraft ude på Århusudstillingen.

Der var en bødker i hver by, hvor der var mejeri.

Så var der bødkeren i Ajstrup. De havde ikke så stort et bødkeri dernede, så han lavede kabinetter til barnevognsfabrikken, som halvfabrikata.

Aaby Madsen boede i Malling.

Han var god til at tjene penge. Det var ham der var i USA tre uger i ca. 1938, og så var der en af de her arbejdere der var udnævnt til at stå lidt for produktionen.

Da så Aaby kommer hjem igen siger han: "Hvad har der været galt dér den fjerde?"

"Jeg kan da ikke huske at der har været noget galt" siger arbejderen, "det har da gået fint hele tiden mens han har været der."

"Der må da have været noget galt", svarer Aaby Madsen, "skruen klinger, og der mangler fire stave henne i den der stak der..."

Selv om han ikke havde været hjemme, så vidste Aaby Madsen godt hvordan han skulle holde øje med sine folk.

Det lå i blodet på ham.

Det var osse ham der måtte betale penge til Ajstrup skole fordi han havde fået for mange penge dengang der skulle være pengeombytning. Han var nu sur over at han ikke blev inviteret med til indvielsen, det var hans penge de havde brugt til at bygge skolen for.

Han havde ingen børn for han var ungkarl, og nu havde han betalt for skolen. Det viste sig så at det ikke var andet end en periode de havde brug for skolen

deroppe. Nu står den jo tom. Så hvis ikke de havde fået penge så nemt til det dengang, så var det ikke sikkert der nogen sinde var kommet skole.

Sådan er det jo.

Hård konkurrence på handelspladsen

- Da H. W. Alrøe åbnede kroen i '32 var pladsen meget lukket på sin vis, fortæller Sneborg, - med træer rundt omkring, for far han kunne godt lide træer. Han plantede mange selv, og det gjorde hans far også.

Han lavede blandt andet det, for at få en lille smule læ, for dengang han kom i 1858, da var der fire træer her foran kroen, det var den eneste bevoksning der var. Han fik lov til at flytte vejen herover, sådan at han kunne få et læbælte derovre ved den anden side af vejen.

Så var der den store købmandsforretning. De havde sådan et skur hele vejen hen, hvor der var plads til 12 vogne, og på hjørnet lå en stor femetages bygning til korn. Og det der hed slæbestedet dengang. Det var altså ikke for at slæbe bådene op når de skulle kølhales eller noget, nej, det var simpelt hen til tømmer. Når de kom med noget tømmer fra Norge og Sverige, så hældte de det bare ned i vandet og så tog de og slæbte det op og sorterede på den måde. Og når de så havde tømt sådan et skib, så blev der samlet korn og smør sammen, som de skulle have med tilbage igen.

Vejen gik mere naturligt dengang, men der var ikke mere end en sporbredde.

Med hensyn til købmandsforretningen. Deleuran kunne ikke klare sig fordi Torstensen havde flyttet forretningen herfra og op til banen, for dér skulle han have sine varer med. Og så kørte Torstensen ud med landture, og det var selvfølgelig en hård konkurrent til købmanden hernede.

Norsminde gl. Kro, ca. 1935.
I baggrunden Kysing kirkeruin med busten af Frederik VII.
Herren til venstre er H. W. Alrøe.

Skipper Ole og den trestjernede cognac

- Ole var en lille sortsmudsket mand med vildmandsskæg, fortæller Sneborg, - han boede her på kroen en overgang. Han var fingernem og kunne reparere bornholmerure og den slags. En gang far var ovre og besøge ham havde han et bornholmerur liggende og så stod han og kiggede og sagde, at han skulle se om hjulene kunne komme forbi hinanden.

Det kunne far ikke lade være med at grine af. Han kunne ikke forstå, at han kunne holde sammen på sådan et helt ur.

Ole var møller ude på Fellingsborg, og så var han fisker også. Samtidig var han skipper for købmanden, Jes Petersen.

Anne tilføjer:

- Somme tider kom han op til far og sagde: "Jeg har ørepine." Det var når han manglede penge. Han kom tit op og skulle låne lidt penge, men far fik dem igen. Hvis der ikke var nogen fisk at fange, så måtte man slå sig igennem på nogen andre måder. Han har vel også tjent lidt ved at være møller, men det kan ikke have været alverden. Møllen brændte i 1932.

Købmand Petersen sejlede til Århus. Det var Ole der var kaptajn for ham. Og hver gang sagfører Blichers far var ude og se til sagfører Blicher, så spurgte han: "Ham der købmanden som sejler ind efter varer, eksisterer han?"

"Nej", blev der svaret, "det gør han altså ikke, han holdt op i1922."

Men Blicher han kunne altså godt huske, at han var kommet ind til Århus med skib.

Det var begrænset hvor møj skipper, Ole han var. Engang han var inde i Århus havn havde han glemt at slå bak i god tid. Han rendte snuden ind i et jernskib derude, så stod matroserne ovenfra og sagde: "Rend bare til, vores skib det er af jern."

Når han var derude hentede han forskellige ting og han var så også derude en gang, Frederik d. 7. var på sommerferie og nede og skulle hjælpe, ikke sandt, og ham og Michael, de skulle tappe cognac. De fik sådan et cognac-anker ind hvor der var 300 flasker cognac i, og de fik de her 300 flasker. Flaskerne blev vasket og tørret, og så skulle de tappes og proppes, og så skulle de etiketteres. Så kom Jes Petersen med 3 gange 100 cognacetiketter. De første 100 var der en stjerne på, de næste 100 var der to stjerner på, de tredje hundrede var der 3 stjerner på.

Så siger Frederik: "Jamen ved du hvad onkel, vi har s'gu da tappet det hele af den samme tønde!"

"Jamen de kan faneme smage forskel" siger Jes Petersen.

Det var før 1916, for da kom alle de her afgifter og skidt og sager, da kostede en flaske cognac ca. 50 øre.

Det var jo ingen penge.

Wolle-Karl

- En gang var der plads til en vis form for faktotummer, fortæller Sneborg, - og der var han altså en af dem, var Wolle-Karl.

Wolle-Karl var pukkelrygget og boede først på en af gårdene ved Kysing, senere flyttede han ned i kampestenshuset ved siden af det sted, hvor friboligen senere kom til at ligge. Han sad i en stol med en halmvisk om livet, til at holde frakken sammen med. Wolle-Karl var praktisk og holdt

selv hus. Mel og gryn og den slags stod i en rad omkring kakkelovnen.

- Han var ikke ret høj, husker Anne, - når han var nede og hente fisk, gik han med en spand, og det var lige ved at den slæbte hen ad vejen.

- Niels Thomsens far så ligesådan ud, han havde en fregat der lå lige ved siden af jeres spil deroppe, siger Sneborg.

Anne og Anna besøgte ham med høstmærker og julemærker, og kan fortælle, at der var så sort så sort.

- Der var ingen kvindelig hånd deroppe, siger Anne.

- Der var tre lejligheder i huset, fortæller Sneborg, - og Wolle-Karl boede selv i den midterste. Ved siden af boede Sjelle-Marna, Marianne, Sjelle-Hanses mor, og Hans Hvid boede i den anden ende. Og da vi så kom til 1938 var der nogen der fandt ud af, at de to lejligheder stod tomme, for de var døde begge to, der var kun Wolle-Karl tilbage. Og så var der tale om at de skulle til at lejes ud, til hvem der passede, som husvildeboliger.

Det ville Wolle-Karl s'gutte ha'.

Han tog og ragede alle skillerummene ned i svinehushøjde, så kunne de se om de ville bo dér.

Han ville ikke have nogen påduttet der skulle derind og bo.

Wolle-Karl var enebarn. Hans far hed Wolle-Rask. Hans gård må have ligget lidt øst for fodermesterhuset, der hører til Kysinggaard.

Wolle-Rasks gård må have ligget der, hvor den nye vej kom. Da gården blev opslugt af Kysinggaarden har Wolle-Karl formentlig flyttet ned i det nærmeste gamle hus og købt jorden og huset for en 100-kroneseddel. Kysinggaarden opslugte tre gårde.

Den ministeriale embedsmand spiller kort med kysingboerne

Sneborg husker Kristian Rasmussen, som var forkarl på Kysinggaard sidst på krigen, 1914-18.

- Så var det, at Søren Arentoft skulle have lagt de her gårde sammen. Det foregik på den måde, at der kom en ministerial embedsmand med toget til Odder, og han blev hentet med charabanc, og så kom de ned og skulle have det her papir skreven under. Søren Arentoft han ville gerne have lidt selskab og han ville gerne spille kort, ikke sandt, så de havde fået fat i Karl Baatrup, og så Rask Mikkelsen og en mere. Den ministeriale embedsmand han skulle så have de her papirer underskrevet og så skulle de have frokost, og så skulle de spille kort bag efter. Og Kristian Rasmussen, der havde været henne og hente ham i charabancen, fortalte, at da han skulle leveres ved toget næste dag, da var det i stiv vogn, og der lå så det fulde lig, og så blev han læsset ind i toget.

Det var den måde man ordnede den slags på.

Sammenlægning af gårdene

Der var forskellige strimler jord ved skolen, og det der lå nærmest ved hørte til Karl Baatrups.

- Jeg kan huske da jeg gik i skole, siger Sneborg, - før stuehuset til Midtgaards gård blev bygget, der var Karl Baatrup deroppe og flytte kalve og sådan noget om sommeren. Men så dengang at Midtgaard eller Hoyer skulle til at bygge dér, da lavede de den knivhandel, at han fik det dér jord og så var der noget nede i fjorden som far havde forpagtet, det gik så ind og så blev det byttet på en måde dér. Det har nok været i ca. 1926.

- Og Lundgaard havde også et stykke deroppe. Det kaldte vi Enggaarden, fortæller Mary, - det hørte under vores gård dengang jeg kom, det blev solgt til Midtgaard. Så fik vi jo et stykke nede i fjorden i stedet for.

Det var Hoyer der fik det lavet mens han var på "Rodstenseje".

Kvægdrift fra Moesgård

Sneborg fortæller:

- Godset Moesgård, Peter Andersens gård og en gård i Rude havde hver en part i arbejdet, da inddæmningen af fjorden begyndte. Hovedparten havde Moesgård. De drev kreaturerne ned gennem Fløjstrup og Ajstrup. Det har været en lang dag, de skulle tidligt op, for de kom her omkring middagstid.

Hvilken vej de førte kreaturerne er svært at sige, men de skulle i hvert fald over broen. Det havde de deres bøvl med. De gik ned ad Kalvø-vejen, og lige så snart de var ovre landgrøften så var de på deres eget.

Det var op til 1928.

Peter Vestergaard

Der var Peter Vestergaard og Rasmus og Jørgen Vestergaard, siger Sneborg, - Peter Vestergaard han kom hvert år op for at fri til Karen. Hun var jo gift, men det var når han var fuld han kom derop.

- Engang kom han op om sommeren, fortæller Mary, - og der havde vi et havebord til at stå ude ved bryggerset. Så stillede han sig på hænder ravret op i vejret på kanten af bordet og sagde: "De skal s'gu ikke sige Peter han er pærefuld."

Han boede sammen med hans bror til sidst, de kom på hjemmet i Malling.

Moren kom først derop. Hun var vant til at få lidt brændevin og lidt snus. Det passede jo ikke så godt, men så kom knejterne derop med snus. De var så gamle de kunne også komme derop.

Hun blev jo 100 år cirka.

- Somme tider når vi havde fået suppe, fortæller Sneborg, - så blev der sendt lidt hen til Marianne Vestergaard. Når vi så kom hjem skulle vi gøre rede for hvordan Marianne havde det, og så sagde vi:

"Jamen hun sagde godt nok hun havde det så snavset og ditten og datten" men det behøvede hun ikke sige, for det kunne enhver se.

Gederne stod inde i spisekammeret om vinteren.

Det var begrænset hvor renligt der var derhenne, og hun var næsten altid syg og dårlig - men hun blev alligevel ca.100 år gammel.

- Bedstefar var dernede og spille kort, fortæller Anne, - Jens Petersen og Niels Thomsen og Rasmus Vestergaard og Anton Petersen fra Fløjstrup, de spillede kort på skift hver vinter, og det har de nok gjort i 25 år. Det gik på omgang - om det så var en gang hver fjortende dag eller en gang om måneden, det ved jeg ikke.

Så skulle de jo have en snaps.

Marianne lå på sofaen ved siden af bordet. Når de spurgte om hun ville have ens snaps sagde hun nej tak, det kunne hun ikke tåle.

Nå, men de skænkede nu en til hende alligevel.

Og så snart de vendte ryggen til hende, så tog hun snapsen.

Peter på langfart

Peter Vestergaard han snakkede tysk somme tider, fortæller Sneborg, - han var gammel langtursømand. Han havde sejlet med Frederik d. 8. til Amerika flere gange. Han var fyrbøder. Det første der skete når han kom til New York, det var at han drak sig fuld, og så blev han sat i spjældet, og det kunne han nå tre gange om dagen.

Han kunne godt drikke en måneds tid ad gangen, men der var ikke ondt skabt i ham på nogen måde.

En gang han havde været på turné, sagde han: "Nu må jeg se og beslutte mig, jeg tror jeg skal på langfart igen."

Dagen efter mødte Martin ham henne på den anden side af broen:

"Nå Peter, jeg troede du skulle på langfart" siger Martin.

"Ja men det skulle jeg også."

"Nå, men du tager måske hjem og sove om natten?"

Der var en vis humor imellem dem.

I al uskyldighed.

Det var ikke noget, der var nogen penge i.

Det var ligesom brødrene Sigfred Petersen og Peter Pagh, de havde fundet ud af om foråret, at de skulle have lidt skæg med Niels Kjær, for han lavede aldrig noget, det havde han aldrig gjort.

"Nå" siger de, "hvad går du så i grunden og lawer Niels?"

Nu skulle Niels jo svare for sig som han bedst kunne.

"Jo" siger han, "Jeg hjælper den gamle."

"Nå. Og hvad laver han?"

"Han laver s'gu i grunden heller ingenting."

Martin Olsen kommer til Norsminde

- Martin Olsen han var sjællænder. Ovre i København som han sagde, hvor han kom fra, der boede de på 7. sal og var nær ved himlen.

Han var fisker, og de havde på en eller anden måde fået en part i en fiskerbåd, og sådan havnede de herovre. Så skulle de have et sted at bo og så var de kommet over på Kalvø, hvor de holdt opsyn med kreaturerne om sommeren.

En gris og en kalv måtte de vel også føde op.

Sådan havde de et levebrød, og Maren hun gik ud og hjalp til med at vaske op, kan jeg huske.

Hun havde jen tand. Hun var sådan en livsglad sjæl, så hun var rundt og hjalp til med at vaske op når der havde været gilde.

Martin Olsen var en bette tynd og stilfærdig mand.

Hvordan Martin Olsen snød tolderen

Gamle Kjær var toldkontrollør. Han skulle gå langs med stranden og se om der nu var nogle fjendtlige skibe eller smuglere.

Så var der engang Martin Olsen havde fået noget smuglergods, han skulle have i land. Han boede oppe ved mosen.

Så siger Kjær:

"Hvad er nu det? Det må du da ikke ha'."

"Jow" sagde Martin Olsen, "det må jeg godt, det skal jeg ha´ i land ude ved Rude Strand."

Så vandrede Kjær ud til Rude Strand og fik frost i rumpen for at vente på at smuglergodset skulle komme i land. Og så kom det selvfølgelig i land lige ud for hvor Martin Olsen boede.

Så skulle han op og aflevere noget til købmand Deleuran som betaling for et eller andet. Da der så var nogen der spurgte hvor han havde tingene fra, svarede han: Det havde han da fået over disken på det bord dér.

- Toldboden i Århus den har jubilæum i 1997. fortæller Sneborg, - der var en toldkontrollør Hansen i Norsminde, til at begynde med der boede han ovre i halvdelen af købmandshuset. Senere flyttede han op og boede i

Peter Paghs parkeringsskilt, ca. 1958.

Ejnar Sørensen fodermesterhus. Han var altså tolder, han havde en hest og han skulle køre rundt og se lidt efter hvordan og hvorledes med det dér.

Men så kom jo den tid hvor det var Hou der var den største havn, og da Hansen døde blev toldembedet flyttet til Hou, og der var kun en toldkontrollør hernede.

Men deromkring århundredskiftet var Hansen syg og så skulle en fra toldkammeret ud og assistere ham og passe på hans embede herude.

Han boede på loftskammeret ovre ved os, og han spiste med os, jeg tror faster Tina hun var hjemme dengang. Han var skideintelligent men han var også samtidig fordrukken. Og hans endeligt det foregik på den måde, at han tog en charabanc på toldvæsenets regning og så kørte han ind foran toldboden og så skød han sig selv dér.

Det var en ung mand på 30 år. Det var betingelserne for at være tolder dengang - de var fordrukne. Han kunne ikke se nogen udsigter, han var bleven dranker. Det var de fleste toldere dengang. De lå inde med spritten.

Da de så kom for at se om regnskabet var i orden, så havde han skrevet protokollen igennem for de næste tre måneder:

Intet sket...
intet sket...
intet sket...
o.s.v.

Da Frederik Lutterløwn blev vasket

Frederik Lutterløwn han boede nede omkring det der kvarter nede ved skolen i Fløjstrup. Når han var ude og handle sagde han altid "Det er itt lutter løwn".

Ham og så en anden ovre fra Assedrup, de kom op og slås med stenhammere om hvem der nu skulle slå en dynge sten. Vejmanden hakkede stenene til så de passede så godt som muligt sammen, og de kunne godt se hvilke stendynger, der var nemmere at slå end andre.

De kom op at slås med de her stenhammere, og Frederik Lutterløwn han brækkede et ben og så kom han på sygehuset.

Da de så havde vasket ham i fire hold sprit og benzin, så kom de til et sæt undertøj.

Det var ikke hver dag han blev vasket.

Eigil Wilhelmsen

- Eigil Wilhelmsen kom fra Mors, de var seks søskende, og deres far var smed oppe i Udby. Han havde en hel masse interesser i Skive. Han havde det sådan, at hvis der ingen penge var i det, så havde han masser af interesser i det, men når det så gik godt, så tabte han interessen for det.

Han byggede en småkagefabrik op i Malling. Det var sådan en med sandkager på samlebånd.

De blev sendt til Tyskland, og der var så nogen der skulle tage imod sendingen dernede. De troede de var dygtigere end ham, så de ringede op og sagde, at alle kagerne var harske.

"Jamen lad dem lige stå et øjeblik" sagde Wilhelmsen, "så skal vi se om vi kan få lidt ordning på det."

Så kørte et par mand ned til Tyskland, og de kunne jo se at kagerne ingenting fejlede.

Så måtte tyskerne slippe skillingerne.

De havde ellers regnet med at de skulle have den sending gratis, men det var han nu ikke lige indstillet på.

Han havde bror der havde cykelforretning ude i Århus, Rowi.

- Wilhelmsen begyndte med kaffebaren Wilson inde i Rosensgade i Odder. Efter nogen tid solgte han kaffebaren og købte Afholdshotellet i Skive. Det gik ikke så godt, og efter at have sat alle pengene til solgte han og købte et bageri i Marstrandsgade i Århus. Da han så havde det et stykke tid, så fandt han ud af at den gamle rugbrødsfabrik stod tom ude i Malling. Der kunne han godt tænke sig at lave kager. Så kom han ud til os og lånte røremaskiner, og så begyndte han at lave nogle kager deroppe. Og lige pludselig skulle han bruge ti røremaskiner med 100 kilo i hver.

Så gik det på samlebånd deroppe.

Og som jeg sagde, så snart det gik godt, så tabte han interessen for det.

Så forpagtede han fiskehus hernede, han var hernede hele tiden alligevel, så kunne han lige så godt det, så startede han med at lave fiskefrikadeller.

Hullet i lydmuren

Så var der dengang militæret fyrede Honest John-raketter af. Der var nogle knejter der prøvede at snige sig bagom, langs kysten og så rundt om næsset for at komme så tæt på som muligt. Der stod vagter derovre og snuppede dem. Der var nogen der skulle prøve.

Der var mange tilskuere til de raketter.

Nede i Hou der havde de ondt af, at Sand oppe på Gjersdorff-lund nok havde fået en hele masse for at stille jord til rådighed.

Nede i Hou var der revner i husene og folk kom og klagede. Det var raketterne der havde raslet husene fra hinanden.

Der kom en dame nede fra Hou og klagede over at hendes hus var rystet fra hinanden på grund af det skrald, som hun mente var kommet ved raketafskydningen.

Så sagde officeren: "Jamen det er slet ikke når vi skyder dem af, det er slet ikke det, nej. det er når de går igennem lydmuren."

Så sagde hun: "Ved I hvad, bette børn, kan I så ikke se og ramme det samme hul hver gang, så er vi fri for at få husene rystet fra hinanden."

Der blev han hende svar skyldig.

Dans nok til alle

Ragnhild og Ajnor havde så mange katte til at rende. Kattene ville kun spise rødspættefileter. Når Ajnor kom hjem med fisk så blev han omringet af de her katte, og fiskene blev skåret ud og filéret. Peter Jensen lå nabo til Ragnhild og Ajnor - hvem der ejede kattene kan være svært at sige i dag.

De to lærte hinanden at kende på kroen. Hun var stor, var Ragnhild, og når de dansede, så lå han sit hoved ind mod kavalérfløjen.

Dengang var der musik på kroen to gange om ugen. Og de dansede på Rude Strandhotel og på Kystkroen, to gange om ugen var der dans hvert sted.

Det var nok til os alle sammen.

Affyring af Honest John raketter.

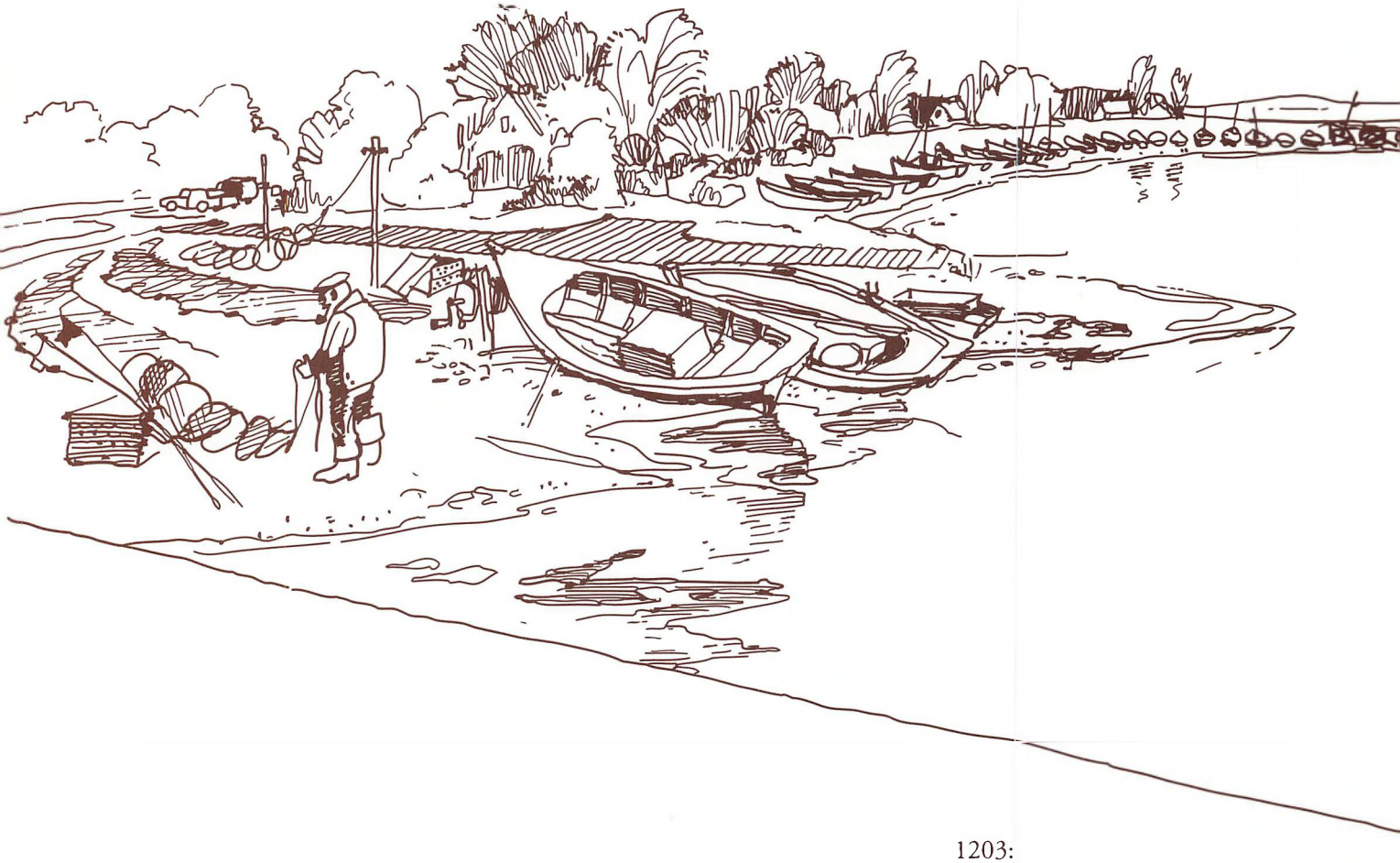

Årstal og fakta
i Kysings historie

Op til år 1900

1203:

14. november: Bisp Peder Vognsen af Århus testamenterer bl. a. Kysing til sin domkirke.

1292:

16. marts: Barnekongen Erik 6. Menved overlod retten til at opkræve told og andre afgifter ved Norsminde til biskop Jens I. og kannikerne i Århus.

Nedenstående dokument, affattet i Horsens 16. marts, kan udlægges som Norsmindes dåbsattest:

"Erik, af Guds naade de Danskes og Venders konge, til alle, som ser dette brev, Hilsen evindelig med Gud.

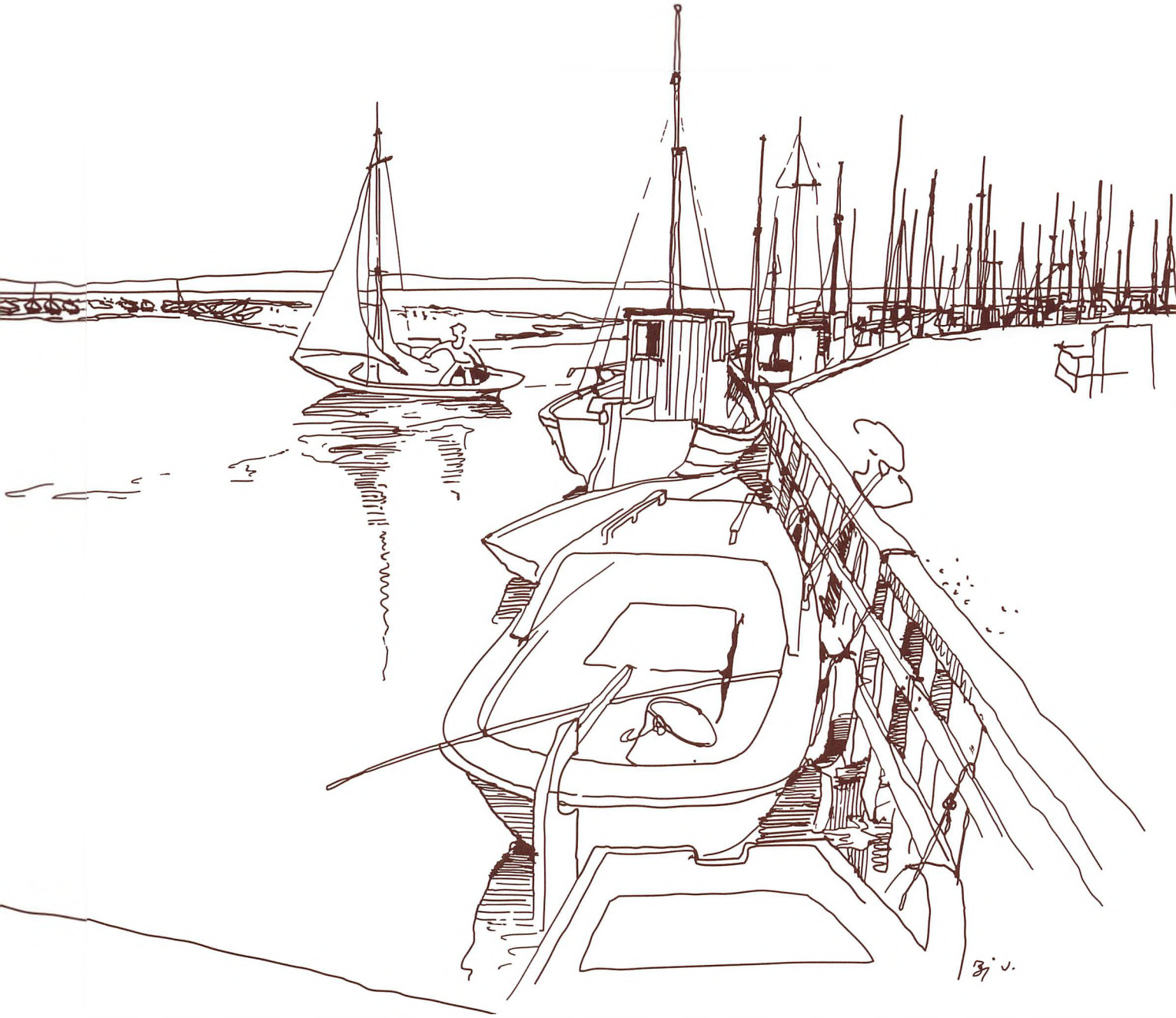

Da skibe af og til anløber et sted i Aarhus stift, som kaldes Norsminde, paa hvilket Sted den ærværdige Fader, Herr Jens, Biskop af Aarhus, og vore elskede Kanniker i Aarhus har Besiddelser, der støder op til en Aa paa begge sider, tilstaar vi i Ønsket om at hædre fornævnte Herr Biskop og Kanniker samt Kirken og øge deres Friheder i Henhold til deres Fortjenester, dem og deres Efterfølgere, at alle Søfolk, som kommer til fornævnte Sted, for Fremtiden skal svare al vor kongelige Ret, saavel Told som andre kongelige Afgifter, til dem, ved hvis Besiddelser de lægger til, og på hvis Gods de opbevarer deres Varer, og ikke til nogen anden paa nogen Maade. Derfor forbyder vi strengt under Trussel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogensomhelst anden fordrister sig til paa nogen Maade at antaste Herr Bispen eller Kannikerne i Anledning af den dem af os tilstaaede Naade, saafremt han ønsker at undgaa vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort segl hænge under dette Brev.

Givet i Horsens i det Herrens Aar 1292 fjerde Søndag i Fasten i Nærværelse af os og vor elskede Moder med de Herrer Magister Morten, vor Kansler, Peder Nielsen, forhenværende Drost og Skjælm Stigsen, vor Drost, som Vidner."

31. maj samme år bekendtgjorde biskoppen, at han ville bandlyse enhver, der ikke respekterede rettighederne:

"Jens, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle Indbyggere i sit Stift, Hilsen med Gud.

Da den stormægtige Fyrste, Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders berømmelige Konge, vides at have overladt os og vore elskede Kanniker samt vore Efterfølgere Tolden og andre Friheder, tilhørende den kongelige Ret i den Havn, som kaldes Norsminde, saaledes som det tydeligere indeholdtes i den nævnte Herre Konges herom affattede aabne Brev, forbyder vi strengt under Trussel om Bandlysning alle og enhver at fordriste sig til paa nogen Maade at antaste os eller vore elskede Kannikere i Anledning af de os tilstaaede Friheder. Givet i det Herrens Aar 1292 Lørdagen inden Trinitatis."

1299:

Fastslås det ved kongeligt brev, at Kysing mark var de århusianske kannikers enemærke.

1315 ca.:

Står der i domkirkens jordebog:

"Kysing.

Her har domkirken et enemærke, nemlig hele Kysing mark, og kan der i Søndervang sås 108 ørtug (162 tdr.) korn og samles 100 læs hø, i Nørrevang 102 ørtug (153 tdr.) korn og 100 læs hø. Her er tre bryder, hver af dem plejer at give 18 ørtug (24 tdr.) korn. Endvidere er der en landbo, som yder to øre penge, 2 høns og 4 dages arbejde. Endvidere er en gårdsæde, som yder 1 øre penge, 2 høns og 2 dages arbejde.

Norsminde.

Her er elleve landboer, af hvilke fem har et helt fæste i Kysing mark, og skylder hver af dem 3 øre penge, 3 høns og 3 dages arbejde. Hver af fire andre har et halvt fæste og skylder 2 øre penge, 2 høns og 2 dages arbejde. De to sidste har ikke jord, og hver af dem giver 1 øre penge og 2 høns samt 2 dages arbejde."

Kannikerne havde hermed ret til en tredjedel af de offergaver, der kom ind, når kirkens krucifiks Sct. Hans dag førtes til Århus. I "Danmarks kirker", hefte 27/28, udgivet af Nationalmuseet, står der som anmærkning til denne skik: "Efterretningen om den årlige, to mil lange procession er i sig selv usædvanlig efter danske forhold og kan give anledning til adskillige overvejelser".

1315 er i øvrigt det år, Kysing kirke første gang omtales.

1400 ca.:

Hads herred blev helt landfast med resten af Jylland. Endnu år 1500 kunne man sejle til Odder.

1427:

23. august anføres i domkapitlets statutter bl. a. Kysing og Norsminde, ansat til 24 ørtug (26 tdr.)

1430:

Erklærede et tingsvidne, at indtil Markvor Skernov overtog forretningen, førte provsten regnskab i Kysing kirke. Det er usikkert om kirken tilhørte fællesbordet og ved dettes udstykning 1427 sammen med Kysing mark indgik i Vor Frue præbende.

1524:

Nævnes kirken i regnskabet over kirkernes landehjælp og tilsyneladende sidste gang 1529, da den afleverede en klokke, der med jernfang (ophæng) vejede 16 lispund.

1536(-1662):

Hads Herred var i en årrække indtil 1526 bortforlenet til bispen. Med reformationen blev Aahusgaard Len, omfattende blandt andet Hads og Ning Herred, oprettet. I perioden 1548 til 1660 var Hads Herred udskilt som det selvstændige Aakær Len. Lenene blev ophævet i 1662 og landet blev i stedet inddelt i amter, som styredes af amtmænd. Aarhus amt opstod i 1794 som følge af en ny inddeling.

1589:

19. juli mageskiftede domkapitlet til kongen 9 gårde og 1 hus i Kysing:

5 gårde á 2,5 ørtug rug og 3,5 ørtug byg (altså 9 tdr. korn)

2 gårde á 1,5 ørtug rug og 3 ørtug byg (6,75 tdr. korn)

2 gårde á 1,5 ørtug rug og 2,5 ørtug byg (6 tdr. korn)

Hver gård gav desuden 0,5 fjerding smør, 1 gås og 1 svin. Husmanden gav blot et lam.

Den samlede kornydelse var 70,5 ørtug korn (105,75 tdr.)

1658-60:

Svenskekrigen, hvorunder Kysing Kirke skal være nedbrudt. At Saxild Sogn (som Kysing henhørte/henhører under) led meget under krigen ved man af, at der i Saxild kirke fra 1659 til 1859 holdtes en af præsten indstiftet takkegudstjeneste til minde om befrielsen fra polakkerne.

1681:

Bestod Kysing by ifølge matrikelkortet af 9 gårde og 1 husmandssted. Alle ejendomme var tæt beliggende.

Kysing by tilhørte i 16-hundredetallet private velhavende familier. Således var den københavnske rådmand Hans von Meulengracht i 1680 ejer af hele byen. Få år senere (1683) var næsten alle gårde dog kommet på andre hænder.

De fem største var ejet af den ansete og velhavende Århusmøller Jens Jensen, Vissing.

Tre andre gårde blev købt af købmand Chr. Jensen, Vegerslev i Århus; mens von Meulengracht selv beholdt den niende gård.

Senere blev hele Kysing lagt ind under godserne Konstantinsborg og Østergaard i Ning Herred, og bønderne i Kysing var fæstere indtil 1790. De havde dog ikke pligt til at gøre hoveriarbejde på grund af den afsides beliggenhed. Derimod måtte de betale, men selvom de havde råd betalte de kun meget modvilligt fogedens opkrævninger.

En enkelt gang satte man endda fogeden på porten.

1684:

Fortegnelse over skatter:

Kysing Bye:

	Qvægskat	Kopskat
Rasmus Pedersen		
med Hustru		1 rigsdaler
2 folkehold		3 mark
1 bæst	1 mark	
2 foler	1 mark	
2 kiør	2 mark	
6 faar	12 skilling	
Ingilld Michelsen		
med Hustru		1 rigsdaler
2 børn		1 rgsd. 8 skl.
2 bæster	2 mark	
1 koe	1 mark	
2 faar	4 skilling	
Sørren Nielsen		
med Hustru		1 rigsdaler
2 folkehold		3 mark
1 bæst	1 mark	
2 foler	1 mark	
1 koe	1 mark	
2 ungnød	12 skilling	
3 faar	6 skilling	
2 svin	4 skilling	
Morten Niellsen		
med Hustru		1 rigsdaler
2 folkehold		3 mark
2 bæster	2 mark	
1 koe	1 mark	
1 ungnød	6 skilling	
3 faar	6 skilling	
Niels Eskesen		
med Hustru		1 rigsdaler
1 dreng		1 mark 8 skl.
1 bæst	1 mark	
1 plag	8 skilling	
1 koe	1 mark	
1 ungnød	6 skilling	
4 faar	8 skilling	
1 Herremand		
og Frue		
Rodstenseje		24 rigsdaler

Kopskat er hovedskat på hvert hoved over 14 år. Eksempler på andre skatter: Kvægskat, amtsstueskatter, konsumtions-, familie- og folkeskatter.

Ekstraskatter: Plovpenning, ledingsskat, kongeskat, prinsessestyr (udstyr), brudeskat (fra hvert bryllup i byerne), madskat, midsommergæld, ægtkørsel, tiende, naturalier, offerskat (jule-, påske-, pinse-), arnepenge, ildsstedsskat (hvis man havde flere ildsteder - derfor blev det et statussymbol at have mange skorstene).

1688:

Anføres der i Christian V's matrikel 9 gårde i Kysing, vurderet til 57,34 tdr. hartkorn og med 249 tdr. land agerjord.

1693:

Kongelig priviligeret kro (kroen er formentlig betydeligt ældre).

1767:

Første kort over Kysing.

Forvirringen omkring hvad der helt nøjagtigt er Kysing og hvad der er Norsminde, kan meget vel være grundlagt ved det første Kysing-korts fremkomst i 1767. Kortet bar tydeligt præg af, at tegneren havde samlet alle stednavne under en spadseretur, for bag efter at gå hjem til skrivebordet og plotte navnene på kortet - i flæng, og helt forkert. Norsminde er placeret forkert på kortet, og Kysing by angives til at ligge syd

for Saxild - sammen med Morsholt, Fillerup og Svorbæk.

1787:

Ved folketællingen dette år var der stadig kun 9 gårde som lå samlet i en landsby. Den ene, antageligt Kysinggaard, var med sine 13 tdr. hartkorn større end de andre. Kysinggaards ejer var på den tid Niels Jensen Bonde.

1790:

Bønderne i Kysing bliver selvejere.

1793:

Den sjette april, brændte Kysing by. Alle gårde nedbrændte, på nær to. Den ene af disse tilhørte Baatrupslægten. Gårdene udskiftes, d.v.s de flyttes ud på næsset.

1786:

Sjette april: Jens Rasmussen der var syv år gammel under Kysings brand, tildrager sig en særegen skæbne. Står til søs, bliver røvet flere gange - til sidst ender han i fangenskab på et krigsskib i London (Napoleonskrigene). Da han kommer tilbage overtager han hjemmet matr. 4 i Kysing - senere Saxild Hougaard.

1807:

Mette Marie fra Norsminde Kro bliver gift til Norge med skipper Jansen. Hun flygter fra ham og sejler hjem til Kysing - i en robåd! Senere får hun kongebrev og bliver gift med ungdomsvennen Poul Simonsen i gård matr. 5.

Niels Jensen (storkøbmand) bliver født i Fellingsborg. Han driver senere købmandsgård i Saxild (en medhjælper hedder Jens Torstenson). Alle varer kom fra havet.

1829:

Kysing fik endelig en skole - efter at skoleloven og dermed skolepligten indførtes i 1814. Den første lærer ved Kysing skole hed Rasmus Brygger Nielsen. Han havde ry for at være særdeles dygtig, ikke bare til at at undervise: Efter tidens skik tegnede han vers til bryllupper og begravelser, nogle af disse vers findes på Odder Museum.

Hans dygtighed som tegner fandt han dog hurtigt ud af at udnytte på anden måde, idet han eftergjorde de gamle fem-rigsdaler-sedler. Desværre faldt han for fristelsen til at give dem ud. Ifølge Thorvald Madsen var han ikke nogen forbrydernatur, men tegnede pengesedlerne af lutter nød. Han havde kone og seks børn. Falskneriet bevirkede, at han i 1818 fradømtes liv, ære og gods, men straffen nedsattes til livsvarigt fængsel. Allerede 1825 fik han sin frihed igen, og blev derefter den første lærer ved Kysing skole. Ifølge Søren Alrøe gaves han fri på betingelse af, at han hele livet bar en jernlænke om håndleddet, desuden forpligtede han sig til på livstid at blive i Kysing.

1840:

Kysing mølle bygges - den nedbrændte i 1932, efter at nogle børn havde leget med ild. Den var stråtækt fra top til bund, ved tækkemand Frederik Engmann.

1845:

Frederiksdal inddæmning påbegyndes af Moesgård (ejer: Frederik Dahl) og pastor Ole Frederik Bruun i Saxild (senere træder Rathlousdals forvalter også til). En ny lov om landvinding var kommet i 1829 - altså længe før 1864 og Enrico Dalgas.

Ved folketællingen dette år var der 10 gårde i Kysing og 102 indbyggere.

1867:

Fødtes arkitekten til Christiansborg slot, Thorvald Jørgensen, i købmandshuset ved Norsminde.

1875:

På lokalt initiativ opsættes en buste af Frederik d. VII på ruinerne af Kysing kirke, en fredningsforanstaltning, der skulle afholde folk fra at tyvstjæle ruinens kampesten.

1884:

Jernbanen åbner, købmanden starter i Malling.

1888:

Kroen lukker (genåbner 1932).

Bygning af den nye bro. 1962-63.

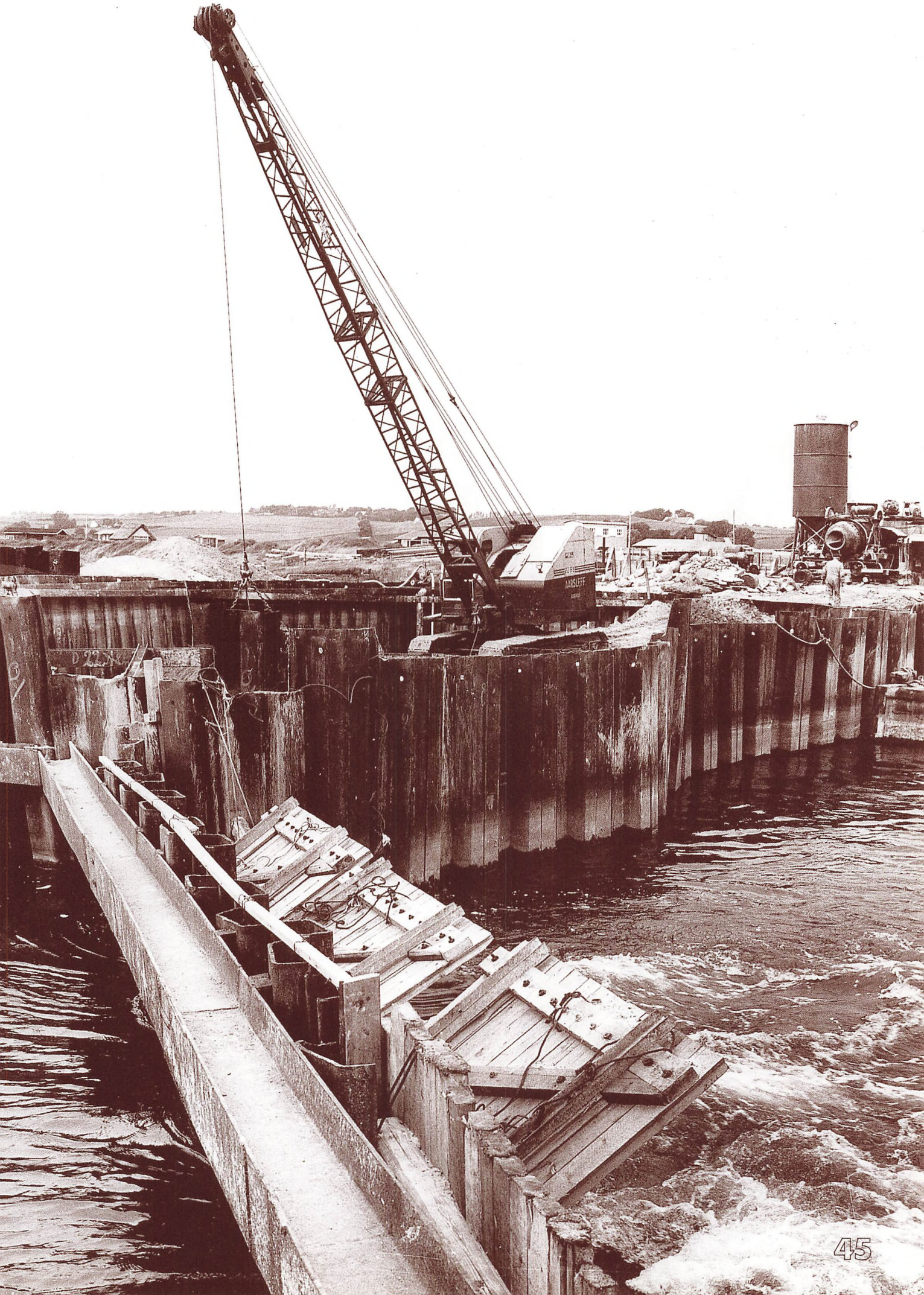

De kører på *knallert!*

Helge Madsen
11. november 1995

Det er fredag formiddag og vejret er forskrækkeligt. Der har været snestorm om natten, landbusserne har holdt stille hele morgenen og Torben Alrøes bil sidder fast mellem Rude og Saxild. Jeg ankommer til Norsminde med dagens første bus. Der stilles kaffe og gammel dansk på bordet, og efter en del ringeri kommer endelig Norsmindes tidligere postbud, Helge Madsen.

Vi sætter os ved langbordet og får varmen.

- Jeg har kørt på ruten i 43 år, begynder Helge, - det foregik på cykel indtil 1968, og det har været ene glæder.

Post Helge Madsen og Jens Laursen, Ajstrup.

Norsminde tager sig køn ud med snebelægning, men på sådan en dag er Helge glad for at han blev pensioneret for næsten seks år siden, nærmere bestemt den første februar 1990.

- Op til jul var der ekstra meget at lave, men det var trods alt en dejlig tid. Der var en vis romantik i det dér. Tit var man nødt til at sige:

"Nej tak, jeg har lige fået kaffe."

Det var tit i de sidste dage før jul, at man blev budt ind.

Da vi cyklede, og der var sne, var det landmændene der var vores store håb, for så tilbød de at køre med posten med deres heste.

I begyndelsen

- Jeg blev født i Nølev femte januar 1923. I mine første ungdomsår tjente jeg som karl på gårdene. Jeg kom ned til Karl Baatrups og tjente et år ved ham. Dengang foregik en masse nede ved havnen og på kroen, det var i 1939-40.

Jeg startede ved postvæsnet 1. februar 1945, altså lidt før krigen sluttede.

Det var dejligt at være post dengang, romantisk vil jeg sige, for man havde en fantastisk forbindelse, en stor berøringsflade, med kunderne.

Jeg har altid været landpost. Det holdt dog op med at hedde landpost på et tidspunkt. Som landpostbud blev man afregnet som overpostbud lønmæssigt.

Det var ikke sådan at man drak kaffe på hver gård, det ville være svært, for herude havde vi 152 husstande. Men der var god tid til at snakke med folk, og de skulle have deres ting ekspederet igennem landposten. Jeg afleverede breve og aviser og tog breve med fra folk. Det er sket at jeg er blevet overfaldet af hunde, men det vænner man sig til.

Som post kommer man tæt på folk i det daglige, men man får en vis respekt for de folk man arbejder for. Hvad jeg har oplevet af små sjove ting har jeg ikke lyst til at fortælle til andre.

Ruten gik ud fra Malling og ned gennem Storenor og Lillenor, ned til vandet, over broen og op til de tre huse på bakken, og så gik den omkring til Ajstrup strand, og så tilbage igen til Malling. Det var en tur på 36 kilometer.

Det var ikke motion jeg manglede.

I begyndelsen kørte vi turen på otte timer, og ni timer om sommeren, da sommerhusene var kommet heroppe. Antallet af husstande var fordoblet om sommeren. Så fik man en time mindre om vinteren, altså syv timer.

Odder og Malling posthuse lå i strid om hvem der skulle have sommerhusene ude på Kysing Næs. Jeg var ikke interesseret i at få dem, jeg havde nok. Jeg havde noget der ligner 500 husstande ved Ajstrup strand. Til sidst blev aftalen, at alt hvad der blev sendt til Malling skulle vi omdele, og resten skulle Odder omdele. De måtte ikke sende det over til os. Så blev det lavet sådan at Odder overtog dem syd for fjorden. Alle sommerhusene omme ved Ajstrup strand blev koblet fra, så de fik deres eget postbud i de tre sommermåneder.

Da jeg havde kørt post herude i nok tyve år, så holder der en mand oppe på hjørnet, oppe ved noget der hedder Vidtskue. Der er udsigt over fjorden og vandet.

Så siger manden:

"Hej, kom lige herhen unge mand."

"Ja."

"Er du klar over at du er favoriseret?"

Så sagde jeg:

"Nej, det kan jeg ikke se."

"Du har den smukkeste udsigt hver eneste dag du kører her forbi."

"Hvordan kan du sige det?"

"Jamen det kan jeg jo se!"

Det var en københavner der var herude, så er han stoppet op og har set ud over fjorden. Så kommer posten kørende forbi og så skal han lige have et skud for boven, at han er favoriseret for at have den udsigt - og jeg så den aldrig. Det var noget jeg havde set i masser af år. Man tænker ikke over det. Man ved godt det er skønt at se, men man tænker ikke over det.

Man nyder det trods alt - det kan man ikke lade være med, ellers havde jeg vel heller ikke gået her i så mange år.

Norsminde set i bakspejlet

Vejen gik hen over den gamle bro og hen forbi hvor Tages far boede, det er dér hvor Tage bor nu. Der er ingen huse blevet revet ned. Tages hjem er blevet bygget helt om, der hvor han bor nu, nummer 213.

Købmandsforretningen ligger på samme sted, og har det samme udseende nu, som den havde for år tilbage.

Man har harpet en masse ral hernede i området. Hvis vi går tilbage til først i 30'erne, der var det omme ved Klondyke at der blev harpet ral. Sidst i 50'erne og først i 60'erne var det herude ved de huse, der er bygget ud mod fjorden. Den jord havde tilhørt Fiske -Mines søn, Sigfred Petersen.

Der var en masse ral i jorden. Det kørte man hen over en triør, sådan sorterede man rallet i forskellige størrelser. I dag har man helt andre måder at gøre det på. Triøren havde en diameter på en meter, og så var den lige så lang som bordet her, ca. 5 m. Den havde en vis hældning og så kørte den rundt med en vis hastighed. Og efterhånden som rallet kørte hen, blev det sorteret ned i nogle dertil indrettede beholdere, så tog de det derfra og kørte ud og lagde det i dynger, alt efter størrelse.

Når det så var renset fra, så så der ud som et månelandskab derude. Så kunne de avertere det til salg, så købte folk grundene og så måtte de selv planere dem.

Det har været ca. 1960-62.

Jeg har nemlig nogen flytteanmeldelser liggende, som jeg kiggede på forleden. Og der var nogen der boede der i '64, ergo har det været et år eller to i forvejen at husene er blevet bygget.

Sigfred Petersen fik ingenting af betydning for det. Havde det været i dag, så var han blevet millionær.

Så var der den store udstykning på næsset i '74, men Peter Baatrup begyndte nogle år inden det rigtig gik los.

Jeg har set hvordan fiskeriet langsomt er gået tilbage. I dag er der kun Kjeld Rasmussen tilbage. Når Kjeld forsvinder så er der sikkert ikke mere.

Fiskerne fandt på navne til hinanden, det er nok ligesom dragonerne i sin tid, de havde også bynavnet hvor de kom fra.

Peter Jensen kaldtes Peter Dyngby mellem venner, og Fisker-Søren havde tilnavnet Søren "hiv-og-sving".

I fyrrerne var der mange fiskere herude, bl. a. Peter Frandsen, Ajnor Olsen, Kristian Mikkelsen, Celius Mikkelsen, der var Peter Pagh og Sigfred Petersen, der var Peter Jensen og Svend A. Holst Jensen, kaldet professoren.

Professoren

Professoren var en lille mand der gik i et par store gummistøvler.

Han var ungkarl og meget belæst, Han vidste alting. Han boede i noget vi hernede kaldte Domkirken.

"Ser-du"-Svend kaldtes han også, for når man snakkede med ham sagde han altid "Ser du", og så kom forklaringen.

Han var som sagt alene, og når han sad om aftenen, så læste han. Han læste kolossalt, han var meget kløgtig, men han var en original for så vidt.

Hvis man bad ham forklare et eller andet, så blev han aldrig færdig med det. Han blev ved og ved med at forklare. Det var ud fra det de kaldte ham professoren.

Da Ser-du-Svend var 67 gik han på pension. Han var i arbejdsmændenes fagforening, fordi hans fiskeri ikke gav ham nævneværdigt, men han havde skam fiskebåd. Da han havde fået folkepension kom han til at arbejde på Hads-Ning Herreds jernbane i Malling, og der var han i tre år.

Når han fik sin ugeløn så, gik han op til købmanden og sagde:

"Ser du, nu har jeg så ti hundredkronesedler, dem vil jeg gerne have byttet til en tussekroneseddel!"

Og det fik han.

Han havde mange penge da han døde.

Men i '47, vil jeg vove at påstå, da havde han dårligt nok så han kunne brødføde sig selv. Men så gik tiderne frem for ham. Det var ikke fisk han blev rig af, det var faktisk først da han blev folkepensionist.

Han boede nede på Fjordvejen 10.

Han flyttede til Hedensted, der havde han en søster, og da

han havde boet der i kort tid, vel trekvart år, døde han.

Det må have været mellem 1978 og '79.

Ajnors bryllup

- Jeg var med til Ajnors bryllup. Jeg kan ikke sige det med garanti, men det har været ca. i '29-30. Han blev gift i Rude, der boede hans svigerforældre. Svigerfaderen hed Karl Nielsen.

Ajnor og Anne boede i Norsminde da de blev gift. De byggede det røde hus som ligger omme på stranden. Verner Koliander, Villy Kolianders søn, bor der i dag.

Jeg blev ved med at have forbindelse med Ajnor og Anne efter jeg kom op og tjene ved Inge Kjeldsens bedsteforældre i Kysing, det var i '39. Og i nytåret '39-40 der var jeg omme og spise nytårsfrokost ved Ajnor omme i huset, og det var med en hilsen hjemmefra, for Anne, hans kone, havde tjent hjemme hos mine forældre.

Og så blev mit kendskab til ham selvfølgelig større da jeg kom til at køre post hernede i 1947.

Ajnor døde i sidste halvdel af tresserne. Vi havde været i Norge den sommer han døde, og det første jeg gjorde da jeg kom hjem, det var at se om Ajnor var død eller levende.

Han var ikke averteret død.

Jeg var inde og besøge ham på sygehuset, og der døde han ganske få dage efter.

Ajnor havde sejlet på langfart med sin fiskerbåd. Han har fisket i Østersøen og ved Esbjerg og Skagen. Hans far, Martin Olsen, boede oppe i et hus på Pilevænget, og så flyttede han om og boede henne i det gamle mejeri, hvor Ajnor også boede til sidst.

Det er nr. 204.

Ajnor var en meget talende type, han skulle jo sælge sine varer. En dygtig sælger var han.

Han havde kun én tand i lang tid. Det var en fortand i overmunden. En gang, da kroen her holdt udflugt for sine folk, det skete vist en gang om året, snuppede Sneborg Ajnors tand. Den var løs, tanden, den vippede, og så tager Sneborg fat i tanden og rykker den af, inden de tager afsted på den her udflugt.

Det var godt gjort.

Ajnor Olsen

Sneborg er en realistisk mand, har har sikkert tænkt, hvad skal Ajnor bruge den ene tand til.

Ajnor fik aldrig protese.

Ajnor var meget vennesæl. Havde det været i dag, de havde boet derhenne, så havde Ajnor inviteret mig hen til ham og Ragnhild og spise kogt torsk. Ajnor fik Ragnhild som husbestyrerinde da Anne døde, det må have været først i 40'erne. Da jeg kom hertil havde Ajnor Ragnhild.

Det var Martin Olsen der startede fiskehuset herude. Det lå næsten på samme sted som det, der er nu. Efter Ajnor kom der en i fiskehuset, der hed Preben Jensen. Og Tage købte af Preben.

Martin var lille og tynd, Ajnor var lille og tyk. Det var personligheder begge to.

Ragnhild var ekspert i at røge fisk, den største ekspert de kender heromkring, siger dem der har forstand på det dér. Hun fik lov at bo i huset efter Ajnor var død, men hun flyttede op i en af pensionistboligerne i Malling, og dér døde hun efter ca. 14 dage.

Annes søster, det var Katrine.

Aale-Katrine

Aale-Katrine tjente bl. a. hos mine forældre, det var tilbage i 1915-16 stykker, men hun boede i en jernbanevogn oppe i Fløjstrup, og jeg kan ikke huske andet end at hun boede deroppe.

Hun var meget meget speciel.

Hun var en rar dame når hun accepterede de mennesker hun havde omgang med. Hun hentede sine fisk hernede ved bådene om morgenen og så gik hun til Malling og solgte dem.

Jeg kan en historie om hende, en god én, den rører mit hjerte den dag i dag.

Det var en regnvejrsdag. Jeg kørte med post på cykel. Så oppe ved købmanden i Ajstrup, der havde jeg været inde og skulle have penge. Jeg havde min tegnebog i min uniformsjakke. Da jeg stod på cyklen faldt tegnebogen ned på jorden, ude ved benzintanken.

Så kørte jeg til Malling og skulle til at afregne.

Men hvor pokker var min tegnebog?

I det samme jeg sidder nede på stationen og afregner ringer telefonen. Det er købmanden i Ajstrup der ringer.

"Mangler du ikke noget?"

"Jo det kommer mig s'gu for"

"Ja din tegnebog ligger herinde, for Aale-Katrine hun samlede den op ude på vejen."

Jeg bad købmanden om at give hende en findeløn.

"Giv hende 10% af de penge der er der. Det betaler jeg selv."

Hun ville ingenting ha'.

"Du kan give hende et halvt pund kaffe" sagde købmanden, "når du kommer til hende igen."

Det siger meget om hvilken type hun var.

Jeg tror nok der var 1400 kroner i pungen. Hvis ikke det var hende der havde fundet den er det ikke sikkert jeg havde set pengene igen.

Udateret avisudklip fra Aarhus Amtstidende. Aale-Katrine med hendes to spånkurve henter fisk på Norsminde Havn. Fiskerne er Sigfred Pedersen og Peter Pagh Pedersen.

Norsmindes stærkeste mand

Peter Jensen havde et stift knæ. Han havde en cykel hvor pedalen havde et ekstra led. Så kunne han cykle med den.

Han var også fisker, og jeg mener han også havde fiskerbåd.

Han havde så mange katte, og dem gik han hen og fodrede hver dag, herhenne ved købmanden. Der var der jo forsåvidt kun fiskerihavnen her, altså for fiskerbåde, det var før der blev lystbådehavn. Det påstås at Peter Jensen var den stærkeste mand der var hernede. Han kunne løfte - ja jeg ved ikke hvad han kunne løfte - men det var i én finger!

Tages far, Fisker-Søren, havde ikke fiskerbåd som sådan, han var fjordfisker. I den tid jeg kendte ham havde han ingen båd.

Fisker-Søren var en høj slank mand, meget udadvendt, en hyggelig mand.

Jeg kom meget i Fisker-Sørens hjem, altså omkring '39. Fisker-Søren spillede harmonika som man nu gør efter gehør. Det var en toraders harmonika han spillede på. Jeg husker ikke hvad han spillede, men det har nok været de her populære svenske melodier.

Jeg havde mange hyggetimer henne ved Søren.

Sørens kone hed Katrine. Hendes far havde brødudsalget herhenne, han hed Jens Mikkelsen.

Lystbådehavnen

Der blev først lavet en lystbådehavn ved Norsminde efter helt privat initiativ. Det var en bagermester fra Malling, der hed Wilhelmsen. Det betalte han af egen lomme, men så kom der jo kloge hoveder ind i det. Så blev det bygget om og lovliggjort

Cilius afløser Kjær

Da Rasmus Kjær faldt for aldersgrænsen som toldopsynsmand skulle man have en ny tolder. Så siger toldembedsmanden som kom ude fra Århus: "Hvad så med Jens Mikkelsen her inde ved siden af?"

Så griner Rasmus Kjær og siger:

"Ja, han er ti år ældre end mig!"

Og så blev Cilius Mikkelsen tolder i stedet for. Han var Jens Mikkelsens søn og bror til Tages mor.

Cilius var erhvervsfisker, han havde en båd på 16 tons hernede. Ajnors var den største, den var på 20 tons.

Brødrene Pagh og Petersen

Peter Pagh og Sigfred Petersen var brødre, sønner af Fiske-Mine.

Hun havde et hus, der kaldes Fiske-Mines hus. Det er første hus på højre hånd når man går hen ad den gamle vej over broen. Der boede Peter Pagh, og Sigfred boede overfor i nr. 220, det gule hus på den anden side, skråt overfor busstoppestedet. Sigfred er død for mange år siden, så det er hans søn der bor der nu.

Jeg har aldrig kendt Fiske-Mine. Hun var død og borte lang tid før jeg kom her.

Gamle-Peter

Gamle-Peter var en af mine gode venner. Jeg var medvirkende til at han kom på alderdomshjemmet i Malling, og det var på betingelse af at jeg ville besøge ham en gang om ugen. Han var en meget hyggelig fyr at snakke med.

Det skete at han drak sig en lille pind i øret.

Ajnors svigerfar var i øvrigt en af de første der kom på Malling alderdomshjem, som blev åbnet i ca. '35.

Bønderne

Karl Baatrup, som jeg tjente ved i et år, var en rigtig stovt bondemand, en dejlig mand med et mildt ansigt, han var stærk som en hest. Han sov ikke sin tid væk. Han stod op klokken fem sommer og vinter. Han var ikke bange for at give folk et ansvar.

Jeg var 15 da jeg var ved ham, og skulle forestille at være noget som man populært kalder forkarl. Man er jo ikke karl når man er 15, men han overlod mig ansvaret for maskiner og udførelse af arbejde o.s.v. Men det var ikke sådan at man stod for økonomisk ansvar, han var jo selv med fra morgen til aften.

En gang om ugen var almindelig Odder-dag for landmændene, så tog de ind og spillede kort. Nu var Karl en af dem der arbejdede hårdt, men der var mange af landmændene dengang som aldrig arbejdede med i bedriften. Og der var et gammelt ord der sagde : "Det skulle da være en ringe gård der ikke kunne føde en doven mand." Det skulle forstås sådan, at landmanden han arbejdede ikke, han gik bare og snakkede med sine folk. Men sådan var Karl Baatrup ikke, han var en slider.

Søren Arentoft husker jeg som en jovial type, en venlig og smilende, kraftig mand. Han var formand for Mejerierne og Landbrugets Ulykkesforsikring, så han var meget i København. Han var det man kalder for en djærv landmand. Han var heller ikke bange for at give sine folk et ansvar.

De kører på knallert!

Jeg var for resten motoriseret før 1968, da vi fik biler. Jeg anskaffede en knallert i 1958.

En dag, postmester Hedegaard var ude at kontrollere kvitteringer, udbrød han:

"De kører på knallert!"

"Ja" svarede jeg, "jeg får nattekramper af al den cyklen, og jeg kan ikke sove om natten."

Men al udbringning skulle foregå på cykel, og jeg blev anmodet om at skaffe en lægeattest. Grunden til at man ikke ville have knallerter var den, at det ville blive sværere for postforbundet at få kravet om biler igennem, hvis postbudene allerede var motoriserede.

Det var ingen sag for lægen at give mig en attest, og så fortsatte jeg på knallert.

Jeg har slidt to knallerter op i årene 1958-68.

Den sidste cigar

Jeg røg i øvrigt cigar uafbrudt på ruten. Folk gav mig cigarer undervejs. Men i 1985 blev jeg indlagt på kommunehospitalet med lungebetændelse, og jeg var for syg til at ryge i nogle dage.

En læge bad mig hoste.

Det kunne jeg ikke.

"Hvis jeg nu ryger en cigar, så går det nok bedre med hosten" sagde jeg.

"Lad endelig være" sagde lægen - og det gjorde jeg.

Et rigt liv

Jeg blev firehjulet i 1968, det var en Opel. Så gik det noget hurtigere, d.v.s. både og, for vi fik jo også noget mere med på ruten - en 15-20 husstande.

Det var et dejligt selvstændigt arbejde at være landpost. Jeg kørte altid alene rundt, undtagen den dag man blev kontrolleret. Som post føler man sig som man er velkommen alle steder. Man gør ikke forskel på folk, man er ens over det hele.

Derfor har det altid været sådan, at når jeg kom hjem og min kone så spurgte:

"Har du oplevet noget i dag?"

Så har jeg svaret:

"Ikke en pind."

"Det må da være trist at gå post..."

"Narj da!"

Jeg oplever ingenting, og jeg oplever det hele. Jeg går ikke hjem og fortæller hvad der sker ude i stuerne. Det kan man ikke.

Nej, det har været en rig oplevelse at være landpost i de år.

Jeg har aldrig været træt af mit arbejde, men jeg ville være det i dag, hvis jeg havde gået post nu. For den måde, postvæsnet er lavet om på, det er ikke til min psyke. De har meget travlt i dag.

Det havde vi sådan set også dengang, men det var på en anden måde. Vi var ikke så pressede som man er i dag, efter hvad jeg forstår.

KYSTRUTEN
P

En aftægts-kontrakt

fra det gamle Kysing

I familien Baatrups slægtsbog findes et stykke, som giver et interessant billede af, hvilken omstændelig affære en aftægtsordning kunne være.

Den 7. maj 1869 blev Hans Peter Nielsen Baatrup gift i Bjerager Kirke med Kirstine Andersen, datter af gdr. Anders Christensen og hustru Karen Pedersdatter i Boulstrup, Bjerager sogn, født i Boulstrup 28. november 1839 og altså 4 år ældre end sin mand.

Da nu den nye kone, Kirstine Andersen, flyttede ind som husmoder i Kirkegaard, flyttede gamle Ane Kjerstine ind i sin aftægtslejlighed, hvorfra hun nu og da rakte de unge en hjælpende hånd, og det kunne nok gøre behov til at begynde med.

Aftægtskontrakten lyder på, at Ane Kjerstine Pedersdatter forbeholder sig 6 fag af det vestre hus som er nærmest stuehuset. Denne lejlighed skal sønnen på forlangende indrette til en god og bekvem aftægtsbolig, som han

I vognen Rasmus Nielsen og Karl Baatrup, Marie og Kirstine Baatrup, Karen Nielsen. I døren Kamille og en pige. Billedet er taget på Kysing Lundgaard.

også skal vedligeholde forsvarligt ind- og udvendig med kalkning og maling på tag og fag. I tilfælde af ildsvåde skal ejeren genopføre en ny aftægtsbolig og erstatte aftægtsnyderens rørlige ejendele. Hun forbeholder sig 1 fdk. land ud for aftægtsboligen, som ejeren skal grave og behandle, samt påføre gødning hvert andet år. Desuden forlanger Ane Kjerstine frugten af et bergamottræ og de seks æbletræer, der står langs stuehusets nordre side.

Endvidere kræver hun opfyldt følgende:

"Til min Underholdning leveres mig aarligen nedennævnte Varer og Effekter, som skal være af forsvarlig Beskaffenhed, Maal og Vægt: 4 Td. Rug, 4 Skp. Vinterhvede, 3 Td. Byg, 1,5 Bygmalt, 2 Skp. Humle, 2 Skp. Salt, 3 Td. Kartofler med Halvdelen 1. Maj og 1. Nov., 2 Lispund renskaget Smør, som leveres til Jul. 8 Rdl. i rede Penge, som betales 1. Nov., 6 Snese friske Hønseæg, som leveres med en Fjerdedel til 1. Jan., 1. April, 1. Juli og 1. Oktbr., 4 fede levende Ænder, som leveres om Efteraaret efterhaanden som forlanges. Desuden et fedt levende ungt Svin, som skal have en Kødvægt af mindst 7 Lispund, Hovedet og Lever fraregnet, og som maa indeholde 10 Pund Ister. Gaardens Ejer skal paa Forlangende besørge Svinet slagtet i November Md. Endvidere en 2 Aars Bede til mindst 3 Lispund Kødvægt og 2 Lam hver af 2 Lispund Kødvægt, skal leveres med Ulden om Efteraaret ved Slagtetid og besørges slagtede. Desuden leveres mig et halvt Lispund Talg og 6 Pund Uld, 3 Lispund og 12 Pund Smør, 3 Lispund god veltørret Ost á 5-6 Pund stk., 6 læs forsvarlige, tørre Tørv, hvert Læs á 1000 Stk. fra Tørveskiftet i Randlev Mose. Desuden 1 Favn tørt storslaaet Bøgebrænde, som Gaardens Ejer lader save og kløve til Kakkelovnstræ. Til en Piges Løn betaler han mig aarlig 20 Rdl. Endelig leveres mig daglig 6 potter nymalket Mælk, 2 Potter om Morgenen og 3 om Aftenen.

Gaardens Ejer skal paa Forlangende besørge mit Korn til og fra Mølle, hvor det formales, mit Brød bagt, Øl brygget, og al mit Tøj vasket. Alt ved hans eget Brændsel. Jeg forbeholder mig fri Gang overalt paa Ejendommen og navnlig Adgang til og fri Afbenyttelse af Gaardens Brønd, Bagerovn samt Bryggers med deriværende Kedler og Kar. Desuden skal han aarlig betale mit Højtidsoffer til Præst og Degn, samt levere mig de fornødne Træsko med Beslag.

Paa forlangende skal Gaardens Ejer med anstændig 2 spændig Befordring samt en dygtig Kusk befordre mig 4 Gange til og fra Aarhus og 6 Gange Aarlig til at besøge Slægt og Venner dog ikke længere end 4 Mil baade Tur og Retur, men jeg skal kunne beholde Befordringen i 24 Timer på Bestemmelsesstedet. Befordringen skal møde til det Klokkeslet, jeg bestemmer. Disse Kørseler maa dog ikke fordres præsterede i den travleste Sæde- og Høsttid.

I Sygdoms- og Svaghedstilfælde skal Ejeren yde mig kærlig Pleje og Omgang og naar forlanges hente og hjemkøre Lægen og hente Medicin, samt betale saavel Læge som Apothekervarerne.

Naar jeg ved Døden er afgaaet, besørger og bekoster Gaardens Ejer min anstændige og hæderlige Begravelse efter Egnens skik og Brug mod Vederlag herfor at Beholde, hvad jeg maatte have tilbage af Indbo og Løsøre. Mine Penge og udstaaende Tilgodehavende deles efter min Død mellem mine Børn i Overensstemmelse med Loven.

Denne Aftægtskontrakt anslaaes til en Kapitalværdi af 1200 Rdl."

Man må håbe for de unge, at der i praksis blev lempet lidt ved denne meget strenge kontrakt, hvad der nok også blev gjort. Gamle Ane Kjerstine Pedersdatter havde ikke i sinde at lægge for store byrder på sin søn og svigerdatter. Hun var en både hjælpsom og forstående kvinde, der ville de unge vel; men efterhånden som hun blev ældre, trængte hun mere til omhu og pleje. Hun blev en meget gammel kvinde, 80 år, inden hun døde. Hun kom til at indtage en lignende stilling som hendes forgænger i aftægtsboligen, gamle Ane Mogensdatter. Endnu mens hun havde nogle kræfter i behold, var hun både i råd og dåd de unge til megen hjælp, også børnebørnene havde hos hende deres fristed og frisprog.

Man tror det er løgn

- men det er det ikke!

Holger Midtgaard og Knud Anker Arentoft
15. november 1995

Religion og seksualundervisning, siger Holger Midtgaard, - det kunne få folk op på dupperne engang. Alt muligt andet var de ligeglade med, men da vi kom dertil!

Holger Midtgaard har været lærer på Randlev skole, der blev centralskole i 1963. Det var Dyngby og Rørth og Boulstrup og Randlev der blev slået sammen til Randlev centralskole.

- Jeg kan godt sige dig, og det er ikke engang løgn, at snestormen 21. november 1972 den gav en årgang på 44 børn, og derfor skulle vi til at være dobbelt. Da vi var flest var vi 202, så kom nedgangen og vi var nede på 108, men nu kommer der opgang igen.

Kysing Skole 1921.
Første række: Marta Olsen, Kamilla Nielsen, Anna Baatrup, Agnes Mortensen, Anna Alrøe, Frida Kjær, Erna Christensen, Helga Alrøe
Anden række:
Rigmor Hvid, Gunda Alrøe, Jenssigne Olesen.

- Peter Kristensen og mig vi gik i klasse sammen, siger Knud Anker, - vi var tre i den klasse. Den tredje var Ejner. I '57 havde vi startet sådan noget fiskedambrug herude i fjorden.

- Det var en skam det ikke gik, siger Holger.

- Vi havde sådan et pakkeri ovre på den anden side af fjorden. Så en vinterdag siger Pouli lige pludselig:

"Prøv at se dér!"

- Så var det Ejner, han var lige så rund som en fodbold, han benede jo af sted; det var en kat der havde hugget en af hans bedste fisk. Det var en skam vi ikke har et billede af det.

- En overgang var der syv i Kysing skole, siger Holger.

- Så var der ham læreren, siger Knud, - ham kan du jo fortælle noget om.

- Ja, siger Holger, - ham kan jeg fortælle en hel del om, for jeg gik i skole der i fem år. Havde det været i dag, så havde han siddet i spjældet.

Han var godt nok speciel.

Specialundervisning

Vi havde ingen bøger at læse i. Han fortalte lektien to gange, og der var tre ting: Det første var religion, det andet var dansk og det tredje var regning. Det var det det hele gik ud på, ja og så var der også historie. Men vi havde altså ingen bøger, han fortalte det hele to gange og så måtte vi s'gu huske det udenad. Og hvis vi byttede om på et "men" og et "og" så var der bare én på hatten. Så vi foer jo hjem hver dag. Jeg gik i klasse med søster og vi havde inddelt det sådan, at den ene skulle tage sig af det første og koncentrere sig om det, den anden koncentrerede sig om det næste. Det er det jeg siger, vi havde det der hedder integreret undervisning allerede i '39-40 i Kysing skole, fordi vi havde morgensang og morgenbøn hver dag. Og hvis ikke man bøjede hovedet tilstrækkeligt under morgenbønnen, så fik man én med pegepinden i nakken så man så sol og måne og stjerner, så det var sådan noget med religion og gymnastik og så astronomi eller astrologi sammenblandet på én gang.

Altså det dér, det står prentet i min erindring:

Når vi skulle hjem, så skulle bøgerne lægges med atlasset for neden og så de andre ovenpå. Salmebogen lå øverst, det var den vigtigste. Så skulle vi folde hænderne, og så sagde han "Et"! Så rejste vi os op. Så sagde han "To"! Så gik vi ud, og "Tre"! så gik vi fire elever i en bestemt orden hen og så gav vi ham hånden, og så gik vi hjem. Og det er s'gu ikke engang løgn.

- Jeg kan huske dengang min bror han skulle ind på realskolen, siger Holger, - så skulle han have en udtalelse fra Lærer P. Min bror var nummer et i Kysing skole, så Odder realskole mente P. sagtens han kunne klare. Men min søster hun skulle også derind, og så siger han til dem derinde at hun var ikke noget særligt i Kysing skole. Men han mente sagtens at hun kunne klare realen. Hun gik også ud med udmærkelse.

- Jakob han sprang jo over. Der var ingen grund til at han skulle gå i første mellem. Så derfor, i sommerferien, da lærte P. engelsk med ham, så han kunne være på linie med dem i anden mellem. Så kommer han ind på den private realskole og allerede første gang havde han højeste karakter. Vi var trænet i at huske ting og sager udenad, og Jakob blev ved med at få højeste karakter hele turen igennem.

- Så skulle lærer P. have vores jagt, kan Knud huske.

- Ja han fik den dér skævbenede hund, siger Holger, - vi havde jo fået et kuld hvalpe hjemme ved os, og jeg tror der var syv. Så kom der en til sidst, og så valgte han den. Og den blev den mestræd-

derlige hund jeg nogen sinde har set, den var så skævbenet.

Knud fortsætter:

- Jeg kan huske, hans første to år som jæger, der skød han ingenting. Hvis der kom et stykke vildt, så gik han ned på knæ, og så sigtede han, men han skød aldrig.

- Jeg kan huske vi var ude på naturhistorisk museum, fortæller Holger, - vi cyklede om ad Moesgård, da var vi måske otte elever dengang. Der var nogle piger der var 12-13 år. Så på vejen hjemad, der gjorde vi holdt i Moesgård skov, fordi vi skulle cykle så langt. Så tog han pigerne med ind i skoven, for de skulle pudres bagi. Og Henning og jeg vi stod deruder på vejen og tænkte: Det var faneme da mærkeligt. Vi var de to yngste, vi var vel otte eller ni år, og var der nogen der var bleven ømme i røven så var det da os. Men så måtte pigerne jo altså trække bukserne ned, og så pudrede han dem bagi. Og det er s'gu ikke engang løgn.

Og så husker jeg engang i en gymnastiktime. Vi havde en gymnastiksal, det var meget moderne. Vi klædte om inde i gymnastiksalen og pigerne klædte om i det hér omklædningsrum. Og han opholdt sig altid inde ved pigerne. Engang kunne vi ikke forstå hvorfor det varede så lang tid, så gik Henning og jeg hen og lyttede ved døren. Så var han ved at

Kysing skole 1943.
1. række:
Bente Ohenhaupt, Anna Helene Midtgaard,
Elly Andersen, Erna Hansen, Ingrid Andersen,
Bodil Hansen.
2. række:
Holger Midtgaard, Henning Poulsen,
Jens Edvard Andersen, Ester Junker,
Gerda Sørensen.
3. række:
fru Pedersen (lærer Bundgaard Pedersens mor),
Erik Jensen, Svend Pedersen, Jørgen Kristensen,
Anders Junker, Poul Erik Hansen,
lærer Bundgaard Pedersen.

undervise pigerne i hvordan de skulle tørre sig når de havde været på wc! Min søster fortalte hvordan de havde siddet dér med røven bar ... det er altså ikke løgn! Han havde siddet i spjældet i dag.

Det er autentisk det her, det kan Henning skrive under på.

Og så en dag, der var vi vist fem drenge i hele skolen, så i frikvarteret sagde han, at nu skulle vi gå med ud bagved. Så var vi ude ved det her pissoir, så stillede vi op efter højde og læreren stod på fløjen.

Så skulle vi lære at ryste den af når vi havde tisset!

Så stod vi dér!

Henning og jeg vi var helt syge af grin somme tider.

- Man tror det er løwn, siger Knud.

- Og det er det jo ikke, siger Holger.

Arnold ville være kok

Jamen altså - salmevers. Jeg kan huske mange salmevers udenad endnu, fordi, man turde jo ikke andet. Det var sådan at min søster og jeg vi stod op klokken seks om morgenen, når pigerne skulle ud og lave mad til karlene. Vi stod op og læste lektier selv om vi havde gjort det om aftenen. Så hørte vi hinanden i det så vi kunne det hele udenad, så vi ikke fik byttet om på "og" og "men".

Det var også derfor, at jeg besluttede at blive lærer. Det kan godt være man ikke kan få børnene til at elske at gå i skole, men bare det bliver sådan, at de ikke har noget imod det.

Det var mit mål.

- Har I Arnold endnu? spørger Holger henvendt til Torben.

- Ja.

- Ham var jeg jo klasselærer for.

- Nå, herregud!

- Ja, han skulle ikke i børnehaveklasse, Arnold. Det gad han ikke det pjat. Alle de andre havde været i børnehaveklasse og så fik jeg jo dem dér. Noget tid henne ville jeg så høre hvad de tænkte på at blive, når de engang blev voksne, for det plejede jeg jo gerne at skrive op, dér i første eller anden klasse, og så gemte jeg det for at se hvad de så senere blev. Arnold sagde: Jeg vil være kok! Der var ingen slinger i valsen dér.

- Blev han kok? spørger Knud.

- Ja! han er kok hér!

- Han skal giftes anden juledag for øvrigt, siger Torben.

- Med hende han har boet sammen med, spørger Holger, - eller har han fundet en ny?

- Nej, der er hende han har boet sammen med de sidste år. Jeg tror han har løbet hornene af sig.

- Han var i Norge en overgang, husker Holger, - han gik jo i Kirstens klasse. Og nu kan jeg jo se, når jeg ser sådan i bakspejlet ...

Lærer for Anders Fogh Rasmussen

- Lærer P. var en af grundene til at jeg selv blev lærer, siger Holger, - det er helt sikkert. Og jeg tænkte dengang, hvor dygtig en lærer du bliver det er ikke til at sige, men det skal s'gu være sådan at folk ikke har noget imod at gå i skole, og det tror jeg s'gu jeg har opnået. De tidligere elever kommer hen og giver én knus, man møder dem jo rundt omkring.

Jeg startede som lærer i Vorning-Kvorning-Hammershøj kommune, der var jeg fra '66 til '69. Der var jeg klasselærer og matematiklærer for Anders Fogh Rasmussen. Han var fra en bette gård i Kvæding. Anders og Rasmus og Peter, tre sønner. Der var s'gu ingen slinger i valsen. Jeg fik en hilsen fra Anders til min 60 års fødselsdag. Det var jo dengang den ene skulle muge ved køerne inden han gik i skole, den anden skulle passe hønsene og den tredje kalven. Der var ingen slinger i valsen i den familie, moderen sad i skolekommissionen. Når man hørte Anders til eksamen så kom det jo som skidt fra en spædekalv, og så var man jo en lykkelig lærer.

Kukkeluk

Kysing skole - det var godt nok noget specielt. Og der var ingen der turde sige noget. Vi turde jo ikke engang sige det dér hjemme, men vi vidste godt at der var lidt kukkeluk i det dér. Læreren mente at min søster havde sådan en lidt stiv ryg, og derfor skulle hun have lidt ekstra undervisning, hun skulle blive på skolen en halv time ekstra to gange om ugen, og det gjorde hun. Det er horribelt, men vi turde s'gu ikke sige noget.

Og han var der i mange år.

Det er det jeg siger, havde det været i dag, så havde han undervist i et halvt år og så var han røget i spjældet.

Det var sådan at hvis vi mødte lærer P. når vi kørte på cykel, så fem meter før skulle vi stoppe cyklen og stå af, og lige idet han gik forbi cyklen skulle vi tage hatten af: "Goddag!"

Når han var gået lidt forbi måtte vi sætte os op og køre videre.

- Der var en vikar der hed Lund Hansen, han var helt fantastisk populær, siger Knud, - så det dér med at komme ind på befolkningen, det kom meget an på hvordan manden selv var.

- Det gjorde det da, siger Holger, - alle var jo positive over for læreren.

Ååååge

- Lad os nu se, siger Knud og tænker sig om - jeg kom til Odder i '36, så har jeg gået til P. i et år. Før havde jeg Andersen. P. rejste i '47, så han har været i Kysing i 12 år, men lærer Andersen han var der en hel menneskealder. Han var epileptiker.

- Nå var han det, siger Holger.

- Jeg kan huske han fik sådan nogen rysteanfald, og imens blev han helt fjern i blikket. Han så intet. Det var svært at lade være med at grine, for det så så komisk ud. Men det var synd for ham. Han var et dejligt menneske, lærer Andersen.

- Det var han, siger Holger, - og fru Andersen også.

- Da lærer P. skulle ansættes skete det på den betingelse, at han snart blev gift, for man ville have en gift lærer. Og så lod han forstå, at det lå da også lige for. Men der skete ingenting.

- Nej han havde sin mor, siger Holger, - "Jeg skal lige spørge Ååååge," som hun sagde.

Et plus

- Lærer P. var meget arkæologisk interesseret, og det takker jeg ham for. Det var et af plusserne, og det var et temmelig stort plus. Vi var nede på en stenalderboplads og grave, og hvad jeg ikke har fundet dernede.

Jeg havde min klasse med dernede mens man stadig væk i den danske folkeskole havde historie to timer om ugen.

Hvad der hændte Wolle-Karls seng

- Jeg har ét billede i hovedet af Wolle-Karl siger Holger, - hvor han var nede og hente nogen gryn. Hans arme var så lange at han lignede en abe, og jo mere skrutrygget han blev - de rørte s'gu næsten jorden til sidst.

- Han var pukkelrygget.

- Ja. Jeg oppe at se da de væltede det gamle kampestenshus, da han var død. Så havde han lagt penge til side til friboligen.

- Og foruden penge til friboligen var der en lige så stor kapital han havde lagt til side.

- Så man kunne holde huset ved lige.

- Men inflationen udhulede det hele, siger Knud.

- Jeg kan huske da de brød kampestenshuset ned, jeg var ikke ret gammel. Hvad årstal døde han, kan du huske det?

- Ca. 1935, siger Knud.

- Ja. Jeg er født i '32, det er noget af det første jeg kan huske, og jeg har billedet af ham hvor han kommer gående, det står prentet i mit hoved.

- Jeg kan huske jeg var inde i hans hus, siger Knud, - og det lugtede. Han havde sådan en gammel olmerdugsseng.

- Den seng, den har vi ovre ved os! siger Holger, - dengang du købte gården da var det hele smidt i en dynge, der skulle køres væk. Så så jeg den dér gamle seng, og så fik jeg lov til at tage den. Den har jeg derhjemme, det var Wolle-Karls seng.

- Det var da sjovt nok.

Børsterne

- Ja. Så var der Niels Thomsen, der lignede Wolle-Karl lidt, men han boede ovre på Norsminde siden. De havde en ejendom derovre, med et ganske lille jordlod, og så har de fisket lidt. Det har de simpelt hen levet af. Det er utroligt hvad folk kunne leve af. Det var s'gu nøjsomt.

Vi havde somme tider nogle rødder som karle, fortæller Holger, - Laurits nede fra fjorden var en af dem. Karleværelserne de lå lige over hestestalden. Og så de hér børster, det var Laurits og så

en anden gut af samme støbning, der var bror til Kristian. De gad ikke stå op hvis de skulle pisse om natten. Så borede de et hul lige over grebningen nede ved hestene, og så købte de en tragt. Når så de skulle pisse om natten, så stod de og pissede ned i tragten. Far var ikke helt tilfreds med arrangementet, men han lod det gå, fordi, ideen var jo egentlig god nok.

Om Holgers forældre og fjorden

Holgers fars morbror var godsejeren på Rodstenseje, Aksel Høyer. Dér var Holgers far forvalter og Moren var husjomfru.

- Min far hed Hans Høyer Midtgaard. Navnet stammer fra Lundsmark nede ved Ribe, hvor der var tre gårde, den ene hed Vestergaard, den anden hed Østergaard og så lå der én i midten, det var Midtgaard.

Min bedstemor var søster til Aksel Høyer, som kom i gang med at handle med store gårde. Han havde Stensballegaard og endte oppe på Dronninglund. Jeg tjente nede i Kristiansfeld ved Aage Høyer, det var også den familie. De har været sønderjysk landadel.

Far var nummer ni af ni børn, og han kom som forvalter på Rodstenseje.

Aksel Høyer købte jorden til gården i Kysing af godsejeren Frederik Dal til Moesgård, der ligger begravet på græsplænen nede ved Moesgård. Derfor kom gården til at hedde Frederiksdal.

Den nuværende lade på Frederiksdal er hentet henne i Mundelstrup. Der havde laden tjent som lager for en kunstgødningsfabrik. Laden blev kørt på tyskervogne, dem som oliemøllen brugte.

Fastelavnsdrengene fra Ajstrup skole, ca. 1942.

Elvin Christensen på sin ejendom på Kysing Næs, ca. 1962. Ejendommen er nu revet ned og udstykket til sommerhuse.

- Nede på Rathlousdal og Aakjær, det var også de rene børster der var dér, husker Knud, - der var Laurits også ude. Men han var da ellers en rar person. Hans far, det var ham Hans Peter, der boede ude ved fjorden. Det vil sige, han var plejesøn, for han var Lines søn.

- Ja det er rigtigt, siger Holger, - far havde lært ham Peter at kende på Rodstenseje og H. P. og Line blev gift og kom til at passe pumpen og kanalerne i den indre fjord, et arbejde som blev udført med stor omhu. Far var forvalter på Rodstenseje, og det var fars morbror der havde Rodstenseje, gamle Aksel. Og så kommer far som forvalter der, og så lærer de jo hinanden at kende, og så bliver de gift. Far var 30 år og mor 35 år da de blev gift. Så hjælper Høyer dem til at blive bestyrere ude på Frydenlund ude i Århus. Det var børnemælksmejeri, der var sådan en blå kant rundt om transportspandene. Der var de så et eller to år, og så var det jo at Aksel Høyer, fars morbror, havde købt fjorden.

Så kom far og mor ned som bestyrere et år. Da de så havde været dér et år, da hjalp Aksel Høyer dem til at købe gården. Jeg mener far gav 150.000 for gården, han havde ingen penge, de var ni børn. Men Aksel Høyer lod 70.000 kroner stå og mor havde lidt penge, og så kom far og mor til gården.

Trediverne klarede far fordi han ikke havde køer. Han kunne sælge halmen. Jeg mener ikke prisen var 50 eller 100 kroner, men det var i hvert fald en fast pris for hvert læs. Lige fra indkørslen og op til kommunevejen, der hældede det lidt. Så væltede læssene, og da det var sket ti gange så sagde far: "Prisen er som den er, og hvis I vælter, så må I selv have mandskab med til at læsse det med."

Men han klarede trediverne fordi han ikke havde køer og kunne sælge halmen. Og da var det jo at rapgræsset blev godt, efter krigen, for ... ok ja.

Rapgræs er noget meget fint græs. Grunden til at det gav så mange penge lige efter krigen er at det er meget hårdført. det blev brugt til flyvepladser i USA og rundt omkring. Jeg kan huske at i tre år der gav de 35 tønder land rapgræs. Det betalte alle udgifter, resten var overskud. så var det han så begyndte at køre i amerikanske biler.

På et tidspunkt sagde jeg til ham: "Du kan s'gu købe to små så jeg osse kan få en."

Men han ville s'gutte køre i en lille bil.

Knud Anker købte så det hele af min far. Jeg er glad for at det var dig der fik det Knud.

- Ja det var godt, ler Knud, - men nu har jeg solgt det igen.

- Ja, nu har Knud jo lige solgt det hele til sin datter, siger Holger.

Landbrugets historie i korte træk

Holger Midtgaard skrev hovedopgave om landbrugets historie på seminariet, så det ved han en hel del om. Han fortæller historien i korte træk:

- I vikingetiden var der frie bønder. Så kommer middelalderen med krigene. Så lægger bønderne sig ind under herremændene, og kommer op på herregårdene for at få beskyttelse, fordi der var voldgrav omkring. Men så begyndte herremanden jo at tage mere og mere, bønderne skulle jo arbejde for ham. Til sidst tager

han jo faktisk al deres tid, og vi kommer så op til stavnsbåndet fra 1733 til 1788, hvor gårdene blev udskiftet. Så blev der selveje igen, og det forblev så op igennem det 18. og 19. århundrede. Så har vi fra 1750 til 1850 hvor vi kunne sælge alt det korn det skulle være til englænderne.

Og det tjente vi jo godt på, men efterhånden begyndte der at komme korn fra USA. Priserne faldt, og så var det at andelstanken kom, med det første mejeri i Hjedding, og slagterierne og alt muligt, i det hele taget andelstanken.

Odder var det tredje sted der fik slagteri. Man var tvunget til at gå over til animalsk produktion.

Så går det helt gevaldigt. Der bliver bygget mange store stuehuse i 1890'erne, for der var bønderne kommet til penge på grund af mælkepriser og smør, altså på at man havde fået oprettet mejerierne. Så får vi inflationen i 20'erne og så kommer vi frem til 30'erne, hvor det altså bare går nedad.

Men i 20'erne kommer så de indeklemte husmænd.

Når en gård over et vist areal blev solgt, så havde jordlovsudvalget førkøbsret, hvis der var nogen der gerne ville have tillægsjord til et husmandssted. Der har vi så alt det dér med husmandsstederne der bliver oprettet, fordi det ansås for at være sociale og kulturelle værdier inde fra regeringens side, at en familie skulle kunne klare sig på det dér.

Og det kunne de s'gu.

- Det kan de også i dag, kommenterer Knud, - men det vil de ikke.

- Nej, siger Holger og runder foredraget af, - men det er så noget helt andet. Så kommer der Gersdorffslund der bliver udstykket.

- Ja, siger Knud, - men det var lensafløsningen. Var det 47 ejendomme der blev udstykket fra Gersdorffslund? Men i dag bliver det hele samlet igen, det hele går imod store og kapitalstærke brug.

Nu har I lige haft generationsskifte. Men hvad fanden gør man næste gang, hvis der er en tre børn?

- Så går det ligesom på Aalholm.

- Det bliver fonde, aktieselskaber eller firmaer, mener Holger, - og så kommer landmanden til at stå som bestyrer.

- Nemlig, samtykker Knud.

- Nej. Men alligevel, staten er jo ude med grabberne hele tiden.

- Se sådan ser det jo ud i dag, siger Holger.

Og så var der Junker

Der var en tre fire karle på hver gård plus et par piger.

Om sommeren, da far begyndte med rapgræs, havde vi seks faste karle og to piger, om vinteren tre karle og en fodermester også, siger Holger.

- Vi spurgte engang Junker om han var i familie med Junker på Overgaard.

"Nej, det er j'aett" svarede Junker, "men det var min far."

- Han fik kørekort mens han var ved os, fortæller Holger, - og han ville jo så gerne køre. Så cyklede han jo ind til Odder og lejede en bil. Jeg ved s'gu ikke hvorfor han ville have cyklen med, men den bandt han foran.

- Han havde dårlig erfaring bagud, fordi han havde tabt den, husker Knud.

- Ja. Så havde han bundet den foran, på kofangeren. Så faldt cyklen af og så kørte han den over.

Glæderne på forskud

Hans svigerforældre havde opfostret ni børn. Så dør deres datter i barselsseng. Så tog de Junkers otte børn og fødte dem op også.

- Det er utroligt.

- Utroligt. Jamen jeg vil sige det er fantastisk. Junker han levede i håbet. Han tippede. Han troede han skulle vinde en million. Far han havde et godt liv. Han startede med stokken om morgenen, så gik han to runder og så ind og spille kort. Som Arthur sagde en gang, vi stod ude på det yderste stykke ved Holger Poulsens baghus, han havde tjent ved os som ung, så siger han:

"Det eneste tidspunkt Midtgaard bestilte noget, det var 1937. Da tog han en møggreb og flyttede en bunke herfra og derover."

Junker han var stor, med krum næse, foroverbøjet og manglede nogen tænder, og så grinede han sådan: TI-HA-HAAAA!

En formiddag kommer far ned i stalden, der går Junker. Så siger han:

"Midtgaard!"

"Ja" siger far.

"A vil gerne ha' du ta'r med ind til sagføreren!"

Så siger far:

"Jamen Junker da, hvad er det der er galt?"

"Jow" siger han, "for når jeg nu vinder den store tipsgevinst, så vil a ha'ett sådan, at mine børn kan arve!"

Svigermoderen måtte ikke få pengene, han ville være sikker på at børnene fik dem.

Så siger far:

"Ved du nu hvad Junker, synes du nu ikke lige du skulle vinde pengene først?"

Der var engang han havde glemt at se efter på kuponen. Så kom der et brev, og så havde han s'gu vundet en 11'er til 700 kroner. Han bevarede masken, for havde han vidst det, så havde han fortalt det vidt og bredt.

Så sagde jeg:

"Det vidste du ikke, Junker."

"Jow det gjorde jeg" sagde han "A vill' bare ett si'ett."

På harejagt

Der var også engang mens Vagn var deroppe. Han gik også lidt på jagt, Junker. Han havde forklaret folk at han skød aldrig et stykke vildt.

Så kom karlene hjem en vinterdag hvor de havde fundet en død hare nede i marken. Den stillede de op dernede.

Så gik de hjem og sagde til Junker:

"Junker, der sidder s'gu en hare lige bag landgrøften!"

"Den går jeg ned og skyder" siger Junker.

Så gik han derned.

Så lød der ét skud.

Og lidt efter lød der ét til.

Haren den var fuldstændig stiv!

Fodbold om søndagen

Vagn var forvalter oppe hos Midtgaards. Holger husker, at når han og Knud og Vagn og Børge var på Maritza, så kunne man blive helt syg af at høre Knud og Vagn grine.

- Far var ikke så meget hjemme, så Vagn var arbejdende forvalter. Vi havde nogen dygtige folk deroppe. Rasmus og Jens Bonde, hold kæft de var dygtige. De kunne styre det dér. Min far han havde et stille og roligt liv. Bare han kunne gå en tur om formiddagen, og om eftermiddagen så var det ind og spille kort.

Og så var der fodbold om søndagen.

Mor ville jo somme tider gerne på en tur, især når moster var her.

"I eftermiddag skal vi på tur Hans" sagde hun.

"Ja" sagde far "jeg kan køre jer ud til Varna, så kan I få en kop kaffe, så når jeg kommer fra fodbold, så kan vi køre en tur."

Hver søndag stillede vi knægte dér, far han var helt vild med fodbold. Han havde spillet på førsteholdet, ikke på divisionsholdet.

Vi mødtes 17-18 karle, og så fik vi lavet de her to mål af nogle stænger nede i marken. Og jeg kan huske Junker, han var altså fodermester, han var fabelagtig til at spille fodbold. Han spillede i bare tæer. Han gik altid i bare tæer. Så tyk hud havde han under tæerne. Så far og ham de kom på hver sit hold, de var jo de bedste, så de andre karle bag efter. Det var rigtig fodbold de spillede.

Junker han knoklede rundt, han kunne drøne den dér bold ind. Han var s'gu nok blevet divisionspiller i dag jo.

Kan du ikke huske han kunne lægge sig på ryggen og så svinge sig op ved at lave det hér med benene - han var s'gu nærmest elitegymnast.

Der var nogen personligheder dengang.

Cowboyen Junker

Jeg tror Junker bor i Malling. Helge lå på sygehuset med ham for fire år siden.

- Han kom og besøgte os engang, fortæller Knud, - det er 15 år siden. Da boede han i Odense.

- Ja, siger Holger, - for han kom jo over på en gård derovre. Han blev bestyrer. Og så havde han jo altså glemt at dække roekulen til, så hele møget det frøs. Så tror jeg nok han blev permetteret, for han vidste jo ellers lige præcis hvordan en gård skulle drives. Han havde altid gået i stalden jo.

- Han skrev jo også artikler for et dagblad.

- Hvordan var det nu?

- Jo, han havde fået landbrugets årbog, og så skrev han dem af.

- Jeg kan huske engang vi skulle have dyrlæge. Junker han skulle ind og låne telefonen. Han stod så dér. Jeg tror der var en pat der var stoppet. Og så siger han jo til dyrlægen:

"A skal ha' en k'nyl," altså en kanyle.

"Og den skal være cirka så lang."

Så viste han det foran telefonen.

Vi stod ude i køkkenet og var ved at omkomme af grin.

Jo han var s'gu speciel.

Junker var en fantast, han har ikke haft så meget skolegang. Jeg ser ham for mig hvor han tyrer bolden ind i nettet.

- Jeg har et billede af ham hvor han rider på en tyr, siger Knud.

- Det er rigtigt, han red en af jeres tyre til.

Sneborg gør sin entré i skænkestuen.

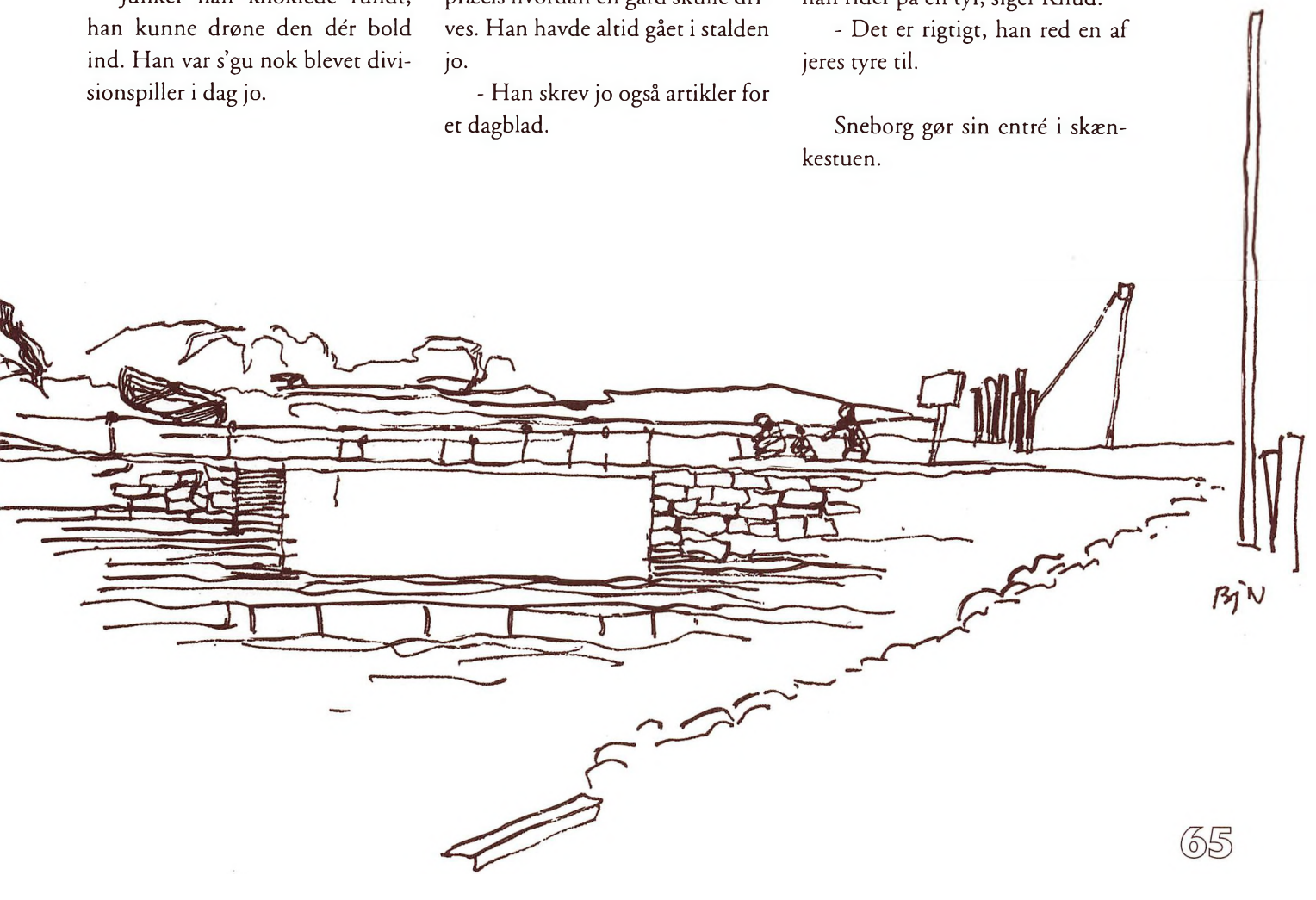

Slusen

- Far kæmpede også meget for slusen, siger Holger, - hvilket han af og til blev meget upopulær på. Det var der meget skriveri i aviserne om.

- Det kom jo af at tangen forsvandt af fjorden, siger Sneborg.

- Jeg husker i '46-47 da karlene kørte sandsække ned. Det var lige ved at bryde igennem, og vi måtte i flere måneder have folk til at gå og reparere. Det var derfor far kæmpede for slusen.

- Det blev forstærket med avner og spåner og den slags, og det passede mosegrisene godt at bo i det, siger Sneborg.

- Der lå meget halm på dæmningen, siger Holger, - vi brugte jo også halm til at stoppe bølgerne med.

- Det havde jo den dobbeltvirkning at mosegrisene kunne gå igennem digerne, siger Sneborg, - og så underminerede de dæmningen.

- Hvorfor forsvandt tangen? spørger Knud.

- Jamen det var en sygdom over hele Norden, siger Sneborg.

- Ja for jeg har tænkt på at det falder sammen med at man opfinder de vandskyllende klosetter, siger Knud.

- Det tror jeg ikke, for hvis vi nu tænker tilbage til den gang der var tangskoven og der var stendybel, og der var det der sand foran møllen hvor rødspætteungerne kunne udvikle sig. Der var en rende imellem tangen, og det der ikke slap med ud i renden, det gik ud i siderne i tangen og det havde tangen lige netop brug for, og det var alt det der kom fra mejeriet og slagteriet og så videre.

- Men jeg kan huske i gamle dage, da gik de og glibede ål nede ved stranden. Det var sådan nogen tangtotter de gik og skubbede til. Og de er væk i dag.

Lidt om kommunister

- Johannes fra næsset, han var fodermester oppe ved os, siger Knud, - han kunne arbejde. Han købte svigerfaderens gård ude på næsset, Thorvald Jensens. Han var kommunist og havde nogle russiske soldater gemt under krigen. Han var ovre på den russiske ambassade og få en medalje.

Frode Olsen var også kommunist, men det gik nu hurtigt af ham.

- Jamen rent politisk var det vel sådan med Olsens, siger Sneborg, - at dér hvor der var flest håndører, dér stod de. Hvis det var sådan at man havde to skjorter og skulle give den ene væk, så var man ikke kommunist længere.

Severine

Severine sad ved rokken, hun var en bette spinkel én.

- Der var Severine og Kirstine Baatrup og så min bedstemor, siger Sneborg, - det var de sidste tre af den generation, hvor Severine levede meget længere end de to andre. Bedste døde i '28, Kirstine i '27-28, Severine levede til op efter krigen.

- Hun var formidabel, siger Holger. - Alle Severines børnebørn kunne læse da de kom i skole, Peter Kristensen og hans søskende. De var knalddygtige alle sammen, og det var bedstemoderens skyld.

Der husker jeg nemlig om Jørgen, Peters lillebror, og Junkers søn Anders. De begyndte til første april. Der var jeg nok en tre år henne. Det ville nok have svaret til tredje eller fjerde klasse. Lærer P. stod og lærte de her to drenge noget oppe på tavlen. Så sagde Jørgen til Anders: "Hør, det er da vist for tidligt du er kommen i skole."

For de kunne læse alle sammen, det var bedstemoderen, hun lærte dem det hjemme ved rokken. De sagde ikke "jåd" de sagde "je". De er kommen godt i vej alle sammen.

Når Severine kom hjem fra kirke kunne hun gengive prædikenen ordret, fortæller Sneborg , - hun havde klæbehjerne.

- Jeg husker hende, siger Holger, - for vi legede meget dernede. Det var et dejligt sted at komme for børn, der var altid noget at lave. Vi spillede matador og samlede frimærker og alting, der var altid noget at lave dernede. Jeg vil sige at det var et ideelt hjem at vokse op i.

Bygning af den nye bro. 1962-63.

BMS
MADAME

- De havde en fantastisk evne til at beskæftige børnene dernede, siger Sneborg, - de rendte ikke nogen steder hen, men de trak andre til.

Der var tre længer bygget sammen, og så var der et hus som man kunne køre på begge sider af.

Da Gamle-Peter faldt i vandet

Gamle-Peter bankede på derhjemme, kan jeg huske, siger Holger, - jeg har været en fire-fem år, og jeg sad på køkkentaburetten. Så kommer Gamle-Peter ind skidefuld og på rulleskøjter.

"Goddag, er høvdingen hjemme?" spurgte han så.

Det var også ham der sagde at han kunne fløjte på alle sprog undtagen kinesisk.

Så var der en juleaftensdag. Arne Balle og Gamle-Peter og frk. Petersen der sad herinde. Så syntes Gamle-Peter at Arne Balle var blevet lige lovlig fuld, så han ville gå hjem.

Men så var han gået forkert af broen og så faldt han i vandet.

Arne havde sin knallert til at stå dernede ved siden af broen, og da der så ikke mere var nogen at snakke med kom han derned, og da lå Peter og vrælede nede i vandskorpen.

Så måtte han jo hen og have ham hevet op, det var kun hovedet der var over vandet.

Så kom der en pige der tjente ved købmanden. Hun tænkte at det var da noget kedeligt noget det brok dér, det gik hun uden om.

Så kom hun hen til købmanden og skulle i seng, og sagde så til købmanden: "Der er altså noget galt derhenne, jeg ved ikke hvad det er, men det er nogen der er fulde."

Så gik købmanden derhen og fik ham halet op og ind i varevognen og hjem til Rasmus, og så blev han tør og fik lidt mere brændevin.

"Er der sket noget Gamle-Peter?"

"Nej" svarede han, "men jeg er bange for at jeg slugt noget vand."

Han tog s'gu ingen skade. Men for eftertiden tog han den sikkerhedsforanstaltning, at han kravlede over broen.

Jeppe - den sladrende hund

Så havde han en hund der hed Jeppe, husker Holger, - og den optrådte han med. Når så han var fuld, så sagde han:

"Sæt dig på di røv Jeppe."

Og det gjorde Jeppe så.

Det var en gravhund, og de to var uadskillelige. Den fulgte Peter enten han var fuld eller ej.

Men vidste altid hvor Peter Vestergaard var, for der var hunden også.

Engang var den her hund blevet jawen oppe fra Kalvbjerg, Peters mor havde jawet den ud, for hun ville ikke ha' den hund dér.

Peter havde den vane, at når hunden kom hjem så sad han og kælede for den. Og så spurgte han: "Hvad så lille ven, er de onde ved dig?"

Og Peters mor sagde.

"Den dumme hund! Så går den hjem og sladrer!"

Det var et helt specielt forhold der var mellem Gamle-Peter og hans hund.

Fiskerne

Ajnors første kone hed Anne. Hun var ovre fra Assedrup. Hun var søster til Aale-Katrine. Der skulle være en søster til, hvis datter rejste til Australien.

Anne var en høj tynd pige. Hun tog ud og kokkererede med Petra Frandsen.

Igennem Petra leverede Peter Frandsen fisk til alle Kysing-folkene.

Det kunne Martin Olsen - Ajnors far - ikke rigtig komme ind i.

Så en dag det var rigtig grimt vejr gik Martin ned til Peter Frandsen i båden og sagde "Det var godt du kom. Folkene ude på Fellingsborgs skulle have nogle fisk og de kunne ikke finde dig."

Det kunne han ikke forstå, men så måtte han jo se at komme derud med nogle fisk.

Men der var s'gu ikke nogen der skulle have fisk derude.

En gave fra far

Holger fortæller:

Far og Pouli, de havde hingste sammen. Belgiere. Den første købte de oppe i Randers, hvor den var kommet i anden klasse. De havde øje for hvad der var muligheder i. De købte den og havde den i et år. Jeg husker at de sidste fjorten dage, der fik den otte æg om dagen for rigtig at blive flot.

De solgte den til Hads-Ning Herreds Hesteavlerforening for 25.000 kroner. Da de så var ude og få vilkårspengene, da ville de jo gerne ud og have lidt gewesener, far og Pouli.

De kom ikke hjem den aften. Det blev snestorm og det har nok været et held.

Næste dag skulle vores forkarl op og hente dem, og der var så møj sne at han hentede dem i roeslæden.

Da jeg kom hjem fra skole sagde far:

"Nu skal du se her."

Så havde han købt den her lille harmonika til mig. Den havde jeg jo ønsket mig i mange år. Og den har jeg endnu.

Da var jeg 11 år.

Det glemmer jeg aldrig.

Hesteopdræt

De var fælles om tre hingste. Den første fik de 25.000 for. Den næste fik de 14 for, den kom ind på fløjen og blev kåret i første klasse. Den sidste gav de 8000 for, den blev også kåret i første klasse, men de fik kun 8000 for den.

Da var der begyndt at komme traktorer.

Og jeg husker jo dér først i 50'erne - far kunne godt se, at nu havde de to traktorer, det dér det var jo en ren luksus. Jeg kan huske han stod i baggangen da de kom for at hente de sidste to belgiere. Tårerne de løb ned ad hans kinder og han ville simpelt hen ikke gå ud. Og jeg kan godt sige: Livet blev ikke det samme for far efter hestene var væk.

De var hele hans liv.

De var gode til hesteopdræt, især Pouli.

- Det var mærkeligt med Pouli, siger Sneborg, - han kunne købe et klaver af den ene nabo og sælge det til den anden og tjene en masse penge, og de var lige gode venner.

Gaardejer Pouli Nielsen, Ky - sing, med sin travhoppe.

Avisudklip fra Pouli Nielsens 50 års fødselsdag i 1961.

Og det er ikke engang løgn, den situation med klaveret fremkom, men de morede sig bare over det, for de havde fået det de ville ha'.

Og Pouli havde også tjent på det.

De stenrige bønder

Johannes ude på næsset startede med sommerhussalget, det var to-tre store grunde. Så kom Peter Baatrup, han fik 5000 for sine. Så begyndte Pouli, han fik 15000 kroner.

Jeg kom engang op til Peter Baatrup, fortæller Holger, - han solgte kartofler, og jeg var blevet sendt op for at købe kartofler. Han stod og gravede.

Det gik ad helvede til det hele.

Så sagde jeg: "Jamen Peter, nu har du jo solgt alle de her sommerhusgrunde."

Så kan jeg huske han satte spaden og sagde:

"Jamen de tog jo al min jord!"

Han kunne jo ikke både have jorden og få pengene.

Hans far plejede at sige, at han hørte til de stenrige bønder.

De sten-rige!

Krostuen i gamle dage
- ved H. W. Alrøe

Den 30. august 1956 tryktes i Odder Dagblad et interview med den daværende kroejer, Sneborgs far, Hans Waldemar Alrøe.

Artiklen giver mulighed for at lade gamle Alrøe få et ord indført i nærværende sammenhæng.

Følgende er uddrag af artiklen:

- I øjeblikket serverer vi så mange ål om året, så hvis de blev lagt i forlængelse af hinanden ville de nå fra kroen her til Fillerup.

- Kroen har vel også eksisteret på Erik Menveds tid?

- Hvor der er en kirke er der jo gerne en kro - her har kroen altså været mest livskraftig. Først i 1693 nævnes kroen her, da blev der bygget bro over fjorden, og

Det gamle stuehus og staldbygninger på Norsminde gl. Kro, ca. 1915. Stående på terrassen Karen Marie Alrøe, Thora Marie Alrøe og H. W. Alrøe. På trappen Ras Kjær. Hunden hedder Rita.

kromanden fik bropengene mod at sørge for vedligeholdelse af bro og vej. Skillingerne, som kom ind i bropenge, blev puttet gennem slidsen i bordet i skænkestuen, så det faldt ned i en aflåset skuffe, så kunne urolige krogæster ikke rende med dem, uden at tage bordet med!

- Var en sådan foranstaltning nødvendig?

- Kroen her var i gamle dage noget af en røverkule. Her mødtes norske og svenske søfolk med folk fra Samsø og Tunø, og det gik ofte hårdt til når de fik noget at drikke. Undertiden kom folk fra Hads Herred også op at slås med folk fra Ning Herred. Så blev de Ning-Herreds-folk fulgt hjem over broen på en håndfør måde. Jeg husker endnu fra min ungdom, at et par ældre mænd, Ole Rasmussen og Per Andersen, der var fra hver sit herred, fortalte om deres ungdoms kampe.

Men der har også været rene landevejsrøverier heromkring.

Når de Hads Herreds bønder kom agende med deres korn på den sandede vej langs stranden måtte de ofte - officielt fordi hestene ikke kunne trække - smide 1 sæk korn af. Det var afgift til røverne, for ikke at blive overfaldet. Når bønderne kørte til kro's i de tider havde de i øvrigt altid en ekstra vognkæp med. Der kunne jo knække en undervejs, og en vognkæp falder så godt i hånden!

- Fik kroen altid sine bropenge ind?

- Det fortælles om en mand fra Ning Herred, at han ikke ville betale bropenge. Kunne han ikke få lov til at benytte broen uden bropenge, kunne han nok køre over den smule vand, sagde han. Så piskede han på hestene og kørte ud på tre favne vand...

- Er der så meget vand her?

- Der er simpelt hen en naturhavn med dybt vand helt ind til skrænterne. Derfor blev stedet også udskibningssted, og det fortælles, at Norsminde engang har konkurreret med Århus om værdigheden som den vigtigste havneby, men det er meget længe siden.

Tegning fra Informationen fredag den 12. maj 1950.

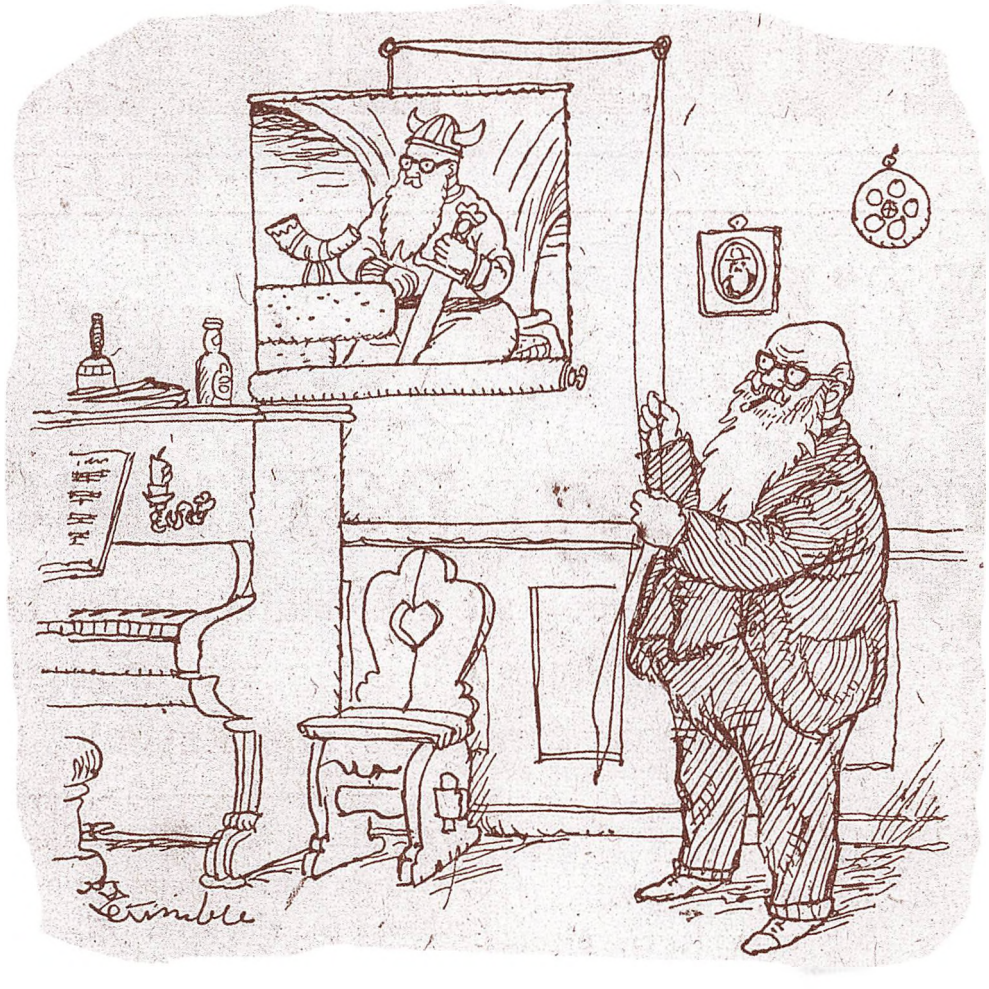

Kannibaler, buskdamer *og savværksfiduser*

Villy Koliander og Tage Strandbo
24. november 1995

En fredag eftermiddag i november mødes Rusflands præsident Boris Jeltsin med den berømte sørøver John Silver på Norsminde Kro.

Mørket sænker sig over land mens en lille flok ølflasker formerer sig med måde for enden af langbordet, hvor de to subjekter har bænket sig. Pærerne over bordet kaster skygger på dugen og væggene.

Sørøveren og præsidenten småsludrer om gamle dage. Fra tid til anden høres en rå latter eller en kort, skarp irettesættelse.

Papegøjen på John Silvers skuldre skutter sig når kanonerne drøner i det fjerne.

Tonen er bramfri men trods alt hjertelig mellem præsidenten og sørøveren - der rent faktisk er de to garvede Norsminde-drenge Tage Strandbo og Villy Koliander.

Ajstrup Gymnastikforenings sommerudflugt, ca. 1922.

Vejrbidte og med glimt i øjet sidder de og sludrer om gamle dage. Papegøjen er permetteret og Norsmindes kanoner er forstummede forlængst, men en intetanende vejfarer, der trådte ind på kroen hin fredag, kunne nemt få den tanke, at det var en sørøver og en præsident der konfererede dér, i hjørnet af den gamle krostue.

- Hvornår var det Høegh Thomsen kom? spørger Villy og vender sit falkeblik mod Jeltsin.

- Høegh Thomsen kom '57-58, svarer præsidenten.

- Til jeres møde var der ingen der kunne husk'et! siger Villy.

- Hvaffor et møde?

- Ja, I havde sådan et kannibalmøde hvor I valgte en kannibalformand!

Jeltsin, alias Tage Strandbo, alias Fisker-Sørens søn, er i defensiven.

- Så har jeg satme ikke været med til det møde, det kan jeg udmærket huske.

- Ja, men Helge kom udmærket og fortalte mig det!

- Ja men så er han da helt forkert på den.

- Han kunne ikke huske det for fanden!

- Det kan jeg da!

- Ja, men det hjælper ikke noget når han ikke ku'!

- Nej.

- Jeg kendte ikke noget til det der kannibalmøde, siger Villy, - men Helge kom dagen efter om jeg kunne huske det. Så sagde jeg, at det eneste jeg kunne huske det var, at Høegh Thomsen begyndte i '62. Så blev det isvinter, og så kom der en flok kannibaler ude fra Brabrand. De skulle hugge trosserne fri, men de huggede dem krafteme tværs over.

- Jens han kom her i '57, siger Tage.

Og så er den sag uddebatteret.

- Villy, kan du huske da vi var ude og købe gris, da ville du stjæle et gevær oppe ved Svend Hansen oppe på Skovmøllen.

- Det var ovre på Thunø.

- Næj. Vi var kommet ind og Gyldenspjæt han var med. Og vi måtte ikke sidde og spise inde i selve krostuen.

- Vi blev degraderet!

- Ja, vi kom over og sidde i laden ved siden af. Og der hang sådan et gevær, det var slået op på stolpen.

- Men vi kunne ikke rykke det ned. Det var s'gu tider dengang.

Vænnet til flasken efter 12 dage

Villy og Tage nipper til deres øl og sender tankerne på strejftog tilbage i tiden.

- Jeg er født på Randersvej og flyttede ud på møllen. siger Villy. - Jeg blev vænnet til flasken da jeg var 12 dage gammel. Det var jeg nødt til. Møllen blev brugt ved inddæmningen af fjorden, den pumpede vandet ud.

- Var du sådan en slags horeunge? driller Tage.

- Nej jeg var ægte.

- Men du boede hos dine bedsteforældre?

- Mine forældre arbejdede jo begge to.

- Nej, der var vel ikke børnehaver og sådan noget dengang.

- Det var vist ikke opfundet.

- Nej. Da jeg var dreng boede Martin Olsen ovre på den her side af Kalvø, og Ajnor var begyndt at sætte ålekroge. Så sagde de til ham: "Hvor mange kroge har du ude, Ajnor?"

"Uert" sagde Ajnor, "Hvor mange kroge uert."

Jeg boede hos mine bedsteforældre fra 1917. Jeg kan huske da der var telefoncentral på kroen i '23-24. En dag vi var hernede havde købmand Deleuran tvangsauktion, og varerne stod på trappen og hele vejen ned. Det skulle jeg med ned og se her. Og så sagde jeg til mine bedsteforældre: "Hvad er det for et?"

Jeg fik forklaret, at det var sådan et gammeldags gardin der blev lukket foran vinduet.

Da var der telefoncentral med centraldame og hele værket. Der var lukket til med gardiner og den her gamle dame hun sad ved et bord indenfor ved pulten.

Jeg gik på Kysing skole hos Andersen. Præsten var gift med en finnepige fra Finland. Andersen rejste til Samsø da han holdt deroppe. Det var en gammeldags skole.

Vi fik chokolade eller te ved Andersens næsten hver dag. Der var mig og Thuesen, han er væk, og også Grønlund er væk. Og så var der en pige herudefra der hed Thora, hende har jeg aldrig mødt siden.

Gamle-Ole havde det gamle hus med stråtag i Norsminde, hvor Tage Strandbos onkel og moster boede.

Der var en gammel mølle herude, hvor der er parkeringsplads og kiosk, mellem Kysing og Rudehus, med to beboelseshuse til. Kysing strand hedder stedet. Og dér passede Gamle-Ole møllen for landbruget ude i Kysing. Når han gik derudefra, så gik han ind til folk og lavede urmageri for landbruget og de forskellige folk der boede deroppe, og kakkelovne kunne han lave og alt muligt.

Det var meningen jeg skulle ind på margarinefabrikken i Viby.

Der var min far August i 40 år. Så kom jeg derind, og så lå der en maskinfabrik nedenfor. Der kom jeg ind i stedet for. Der var vi 50 tøser og fire knejter og otte svende.

- Det passede dig! siger Tage.

Kysing Mølle, ca. 1930.

- Ja. Jeg har altid gået og rodet hernede med bådene, og så tog jeg med Fjord-Peter. Først tog jeg med Peter Jensen, men når han havde været henne hos den dér helvedes kælling, så var der ikke en enøre tilbage i hans pung når han kom derfra. Så tog jeg altså med Fjord-Peter. Den første der var med Fjord-Peter var én henne fra Dyngby der hed Viggo. Da han holdt op kom jeg med og så købte Fjord-Peter en gammel båd af det gamle cafeteria ovre på Thunø. På Thunø var der et cafeteria og en bagerforretning dengang.

- Der var otte fiskere herude da jeg startede, fortsætter Villy, - og så kom ålefiskerne fra Fyn om sommeren. Der var mange ål i fjorden dengang.

- Jeg kan huske en gang Krinkel han lå hernede, siger Tage, - og ham og Martin Olsen de sad i båden og drak brændevin. Så stak de hovedet op en gang imellem. Til sidst var alle ålene døde af rødsyge.

Så ville Krinkel s'gu ikke betale fatter.

Men han fik besked på at det var han nødt til.

De havde siddet og drukket i tre døgn.

- Der var slæbested hvor fiskehuset ligger, fortæller Villy, - der stod sådan en cementklods med jernringe i på et par hundrede kilo der blev brugt til at ankre bøjer og koste op med.

- Ja, siger Tage, - og min onkel Peter Jensen kunne løfte den i tommelfingeren.

- Du er dælme da stærk, sagde jeg til ham.

- Jamen det er ingenting, svarede han, - dengang jeg var ung da havde jeg den hængende på kammeraten!

Og så var han endda halt.

Vagns søster Erna blev født ved Ras Mortensen, og Clara blev født ved Søren Arentoft, og Bette-Fjols som vi kaldte ham, blev født oppe ved Valdemar Horn.

- Valdemar Horn det var ved Søren Sørensen.

- Ja i den anstalt.

- Der ligger et gammelt hus heroppe, siger Villy, - som lige er solgt. Det blev bygget i '27.

Det var dér Fjord-Peter boede.

Hans forældre havde en ejendom oppe i enden af fjorden, det var derfor han kom til at hedde Fjord-Peter. Så fik han arbejde hos en der var kaptajn på en af slæbebådene, Aros ude i Århus. Fjord-Peter blev maskinmand. Og når han så kom hjem, så roede han jo deroppefra og herned og så fik han forbindelse på en anden måde resten af vejen til Århus.

- Det var Fjord-Peter der havde en kone der hed Altså-Dagmar, siger Tage, - en dag havde hun været hjemme ved mutter, Altså-Dagmar. Så sagde hun pludselig:

Fiskehandler Ajnor Olsens husbestyrerinde, Ragnhild, fremviser stolt de nyrøgede ål.

"Katrine-Katrine-Katrine, jeg skal hjem-jeg skal hjem-jeg skal hjem, jeg har røw-røw-røw-røw-røwkål over!"

Jeg har samlet gulerødder op med hende ovre ved fjorden. Frode Olsen kaldte hende "Plys".

- Alle kællingerne hernede de samlede gulerødder op, siger Villy, - mutter hun var også med.

Så skulle vi hjælpe til vi børn.

- Engang skulle jeg køre rundt for bønderne oppe i Kysing og kræve halmpenge op, siger Villy, - så skulle jeg begynde ved Mine og jeg endte helt oppe i Tander. Jeg fik ti kroner af Mine, og de andre, de skulle afdrage. Naboen hentede bare, men de andre de købte. Der var en masse halm. Det var noget svineri, for det blev jo brændt af. En dag gik en hest med i købet. Halmen var tærsket ude i marken, og der var et reb om.

Så gik der satme ild i røven af den her hest.

Så fik de de her store ammunitionsvogne, lastet med krigspigtråd, det brugte de til at indhegne fjorden med.

Peter Frandsen steger ål

- Cilius kutter var bygget ved Vestkysten og den hed Rosa, fortæller Villy. - Peter Jensen havde først en bette jolle, senere fik han en Limfjordskutter. Han fik et gammelt vrag for sin grund, der kostede 3000.

- Så var der dengang far lossede ål med Krinkel, siger Tage, - så drak de jo det de kunne. Så var de faldet i søvn en gang imellem. Så Ras Kjærs kone hun hed Boline, hun kom med en tovende. Så bankede hun dem jo. Da så Peter Frandsen vågnede så skulle han ud og have stegt ål. Han tejset dem op og ned i lukafet og han blev ved med at smide dem i panden til de var døde af det.

De var hverken flået eller nogen ting.

- Huset blev solgt omme ved Peter Frandsen, siger Villy, - og der rendte Ella og Kirsten.

Ella var satme sur på den her kælling.

Så skulle de jo tømme huset.

De var ved at komme op at slås. Og han havde bøsser osse, og de måtte til øvrigheden til sidst .

Peter Frandsens bror han havde den ene manufakturforretning der var i Hou.

Fin forretning.

Limonade-Frederik

Henne ved Limonade-Frederik i det gamle mejeri, der boede Bente Ahl og Frederik, Limonade-Frederik.

Limonade-Frederik var så blevet smidt ud af Bente.

Så kom Bente og Eva hen forbi Villy en dag.

Så sagde Villy:

"Hvad er du ke' af, det knerker da ikke endnu."

Det råbte hun satme efter mig inde i Rådhusgade i Odder noget tid efter.

"Villy" råbte hun, "kan du høre, nu knerker den ikke mere!"

Tværs over gaden!

Hun var s'gu sød, Bente Ahl.

Flemming han skulle forestille at fiske. Så sendte han Pillerik ud at fiske, han skulle ikke selv med når det var vinter. Så kom Pillerik ind, og Frederik gik ud at kigge.

Så sagde han: "Fanden, ikke noget øldrik, ingen ting!"

Så sendte han Pillerik af sted med en limonadesodavand.

Derfor kom han til at hedde Limonade- Frederik.

Selv blev han hjemme og drak bajere.

Madpakkefiskerne og de rigtige

- Der er stor forskel på fiskere i almindelighed, fortæller Tage, - der er dem man kalder madpakkefiskere, de kommer hjem hver dag. Så er der dem der er ude i lang tid, det er rigtige fiskere.

Fjordfiskeri i gamle dage det var med mindre redskaber.

Man har fanget alt herude. Tunger, rødspætter, skrubber, ål, laks og torsk, makrel i gamle dage - alt. Min onkel han fiskede med not herude. Det var meget store både de havde dengang. Da Villy var bundgarnsfisker ovre ved Sigfred, når de kom hjem med tre røgpramme, så havde de en lastbil fra Beder til at køre fisk til Århus, det var 100-200 kasser sild om dagen!

- Vi havde to røgpramme, siger Villy, - der kunne være 100 kasser i hver. Så kunne vi komme til Århus og kaste hele lortet op, så skulle 50 kasseres. De kunne ikke sælge dem.

- Det kan de ikke engang i dag. Hvis man kommer ind på auktionen med ti kasser sild, så koster de penge. Men kommer man med 30-40 kasser, så koster de ingen penge. Kommer man med 100 kasser så koster de penge. Det kan ikke betale sig for sildefabrikkerne i Skagen og andre steder at sende en bil ned og hente dem. De første ti kasser kan fiskehandleren bruge. Og fra 10 til 30-40 kasser kan det ikke betale sig, men med 100-200 kasser kan det godt betale sig at sende en lastbil. Sådan ser det ud.

- Der har været tre broer her, siger Villy. Den første lå længere mod vest, den anden var nærmest bare et vadested.

Fisker Peter Pagh Pedersen (øverst) og fisker Niels Kjær Rasmussen, ca. 1970.

- Villy har også været drænsgraver, siger Tage, - De var for resten sjældent ædru dengang Villy han rejste rundt sammen med Røde Svend.

- Det var dengang.

- Det er da derfra din podagra den kommer nu, siger Tage.

- Nej fandme nej.

- Tror du ikke?

- Nej, det kom for et år siden lige inden juleaften.

- Jamen det kan være en gammeldags skade.

- Det er ikke nogen skade, det var der ikke tid til. Men jeg kan huske Gamle-Peter og Fisker-Søren og Kong Frederik...

- Kong Frederik?

- Ja, han sejlede jo herude om sommeren, med kongeskibet. Han havde ruser her. Så skulle han jo have fri en gang imellem, han skulle jo krybe på hælen ned på Aakjær. Og Gamle-Peter og Fisker-Søren, de var s'gu durkdrevne, der kunne vi jo købe gummisko. Så fængede de jo - de fejlede s'gu ikke noget.

- Nej fatter han var jo soldat sammen med Frederik i første verdenskrig. Han havde i øvrigt en tatovering på brystet, havde Kong Frederik. Det var en ankerkæde - ankeret det var omme ved røvhullet. Det er s'gu rigtigt.

Han var inde i 37 måneder som marinesoldat, på vagt for Danmark, med Olfert Fischer. Jeg har billeder derhjemme, der står han var smørstikker, d.v.s. proviantuddeler. I hvidt tøj står han.

- Somme tider kom vi ind til Ras Kjær, siger Villy, - Ras Kjær var med som soldat på De vestindiske Øer, og sejlede på Valkyrien. Så sagde jeg:

"Hvad lavede I?"

"Ja så sejlede vi jo østover, så skulle jeg med tyve kilometer havbisser på San Fran-Risiko."

Det sagde han når han var fuld.

Ajnor

- I 1929 havde Martin Olsen skuret ved siden af det sted hvor fiskehuset ligger nu, fortæller Villy, - fiskehuset er bygget i '63-64, Ajnor døde i '66.

Træhuset blev bygget af Møller og en gammel mand. de byggede en kutter som hed Maskot. Den sank ved Sletterhage men blev hævet igen.

Ajnor blev gift og flyttede ind i det hus.

Så stod Maren med de her forskærerknive og så en kasse til at have fiskene i.

Det var den første isvinter, midt i 30'erne.

Ajnors kone var Aale-Katrines søster. Det hvide fiskehus kom op til Maren at stå. Det var det her blikhistorie der havde dækket over en gammeldags tøjhusskur.

Skærmene blev brækket af og så kom bøgeplanken.

Der stod Fisker-Maren og Martin Olsen og ordnede fisk.

En gang røg

- Ragnhild og Ajnors de røgede jo fisk, siger Tage.

- Det var altså umenneskeligt, siger Villy.

- Det havde de lært sådan set af min bedstemor, siger Tage.

Tage Strandbos far er nr. to fra venstre i anden række.

- Det var mere røg i hele hovedet end det var nede ved fiskene, siger Villy.

- Min far han røg dagligt, siger Tage, - og så snart det røg lidt, så kom de stimlende sammen. Og min gamle bedstemor Ane hun røg også.

- Det var bare en trækasse med et tæppe over, siger Villy.

- Han røg s'gu godt fatter. Kan du huske den gang vi var røgere?

- Ja, det var en jerntønde.

- Vi havde været på fjorden. Vi havde fået et par øl. Så siger Villy: "Vi røger det hele".

"Ja" sagde jeg, "vi røger det hele."

Så kom vi ned til en ruse han havde.

"Vi tager de store fra" sagde Villy.

"Ja, vi tager de store fra."

Så kom vi hen til en ruse jeg havde, der var satme mange fisk i.

"Vi røger det hele" siger Villy.

"Ja vi gør."

Og vi startede ovre ved Villy med at røge hans tønde. Der var mange ål. Villy han var ved at falde i søvn. Så kom der et par hvalpe og Gunnar Jakobsen.

Så pyntede jeg ham med et jagtgevær mens han sov.

Han sad og gyngede frem og tilbage ligesom den der stork der vipper i noget vand.

Så blev det koldt, så flyttede vi tønden.

Villy han sad der og halvsov og vippede og drak øl i søvne.

Så kom Marie.

For satan hun var gal.

Den værste

- Nu skal du høre den værste der er sket oppe i fjorden, siger Villy, - det var ham dér (Tage) og Erik Andresen og Preben Vestergaard Jensen.

Jeg kom op i fjorden og så så jeg et stort bål langt væk.

Så havde de hældt benzin ud på vandet.

Så skulle jeg hente dem.

Så begyndte de at bombardere mig med bajere, de ligger sunken deroppe endnu!

Og så skulle de på slæb hjem.

Aale-Maren, mor til Aale-Katrine og Anne. Alle tre solgte ål for Ajnor Olsen. Anne var gift med Ajnor Olsen og boede i Norsminde Mejeri. Aale-Katrine boede i en gammel togvogn. De tre drenge er Kaj Westergaard, Knud Mikkelsen (Tage Strandbos fætter) og Tage Strandbo. Ca. 1940.

- Nej det var dig!

- Jeg slæbte s'gu med jer! I havde jo ingen benzin for helvede! Så begyndte de at skubbe hinanden i vandet. Og da de så kom i land, så blev de jo næsten anholdt, for de rendte jo næsten nøgne rundt dernede.

- Jeg fik et brev to dage efter, siger Tage, - så ringede Erik, han havde også fået et brev. Det var så Jordbær-Poul der truede med sagsanlæg.

- Halvnøgne mennesker, siger Villy, - det var jo under vikingerne, ikke?

- Jeg havde s'gutt været ude at bade! Det havde Preben! Jeg kan godt huske vi smed bajere over til dig.

- De ligger deroppe endnu.

- Du kunne ikke gribe dem.

- Jeg kunne ikke bunde.

- Der boede en knejt på min alder der hed Johannes ude ved pumpehuset, bryder Torben Alrøe ind, - ham legede jeg lidt med. Der lå en gammel båd nede ved stranden deroppe. Den snuppede vi og så padlede vi ellers nedad. Der var ingen årer. Den ene øsede og den anden padlede. Og lige da vi kom ind under broen dernede, da sank båden lige så hurtigt som vi kunne hoppe op på broen. Da jeg kom ind og fortalte hvad vi havde lavet fik jeg et par på kajen.

Smed Søgaard

- Jeg kan huske den gamle smed Søgaard, siger Villy, - han havde også fået fat i sådan en pram. Han sad med piben i munden. Så var han jo alt for stor, han kunne ikke bukke sig til at starte motoren.

En dag dukkede han op ude på fjorden.

"Æ pibe den er s'gu da gået ud" sagde han.

Så fik vi ham jo slæbt i land.

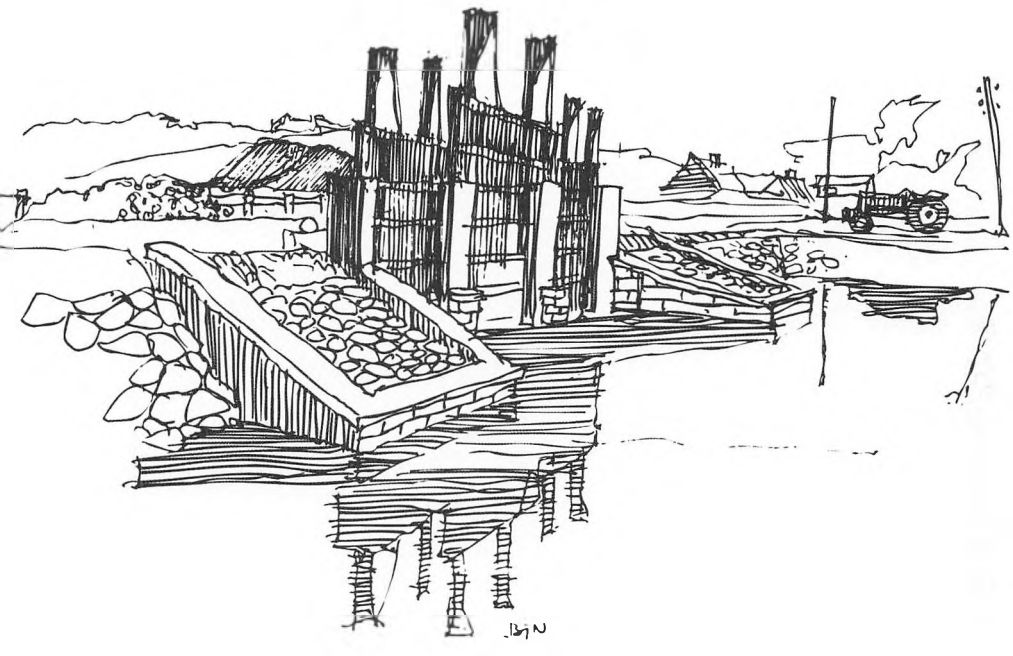

- Et af de første krigsår kom min bror Anker (ham der røg ned i de første krigsår) op til smeden og spurgte hvad dét var, og hvad dét var, og hvad dét var.

"Det er s'gutt af træ" sagde Søgaard og så arbejdede han videre.

Jeg tror det var Christian Horn der var kommet i lære deroppe. Lidt fræk var Søgaard så over for ham.

Og Christian var blevet træt af alle hans ubehageligheder. Så han vendte sig om gjorde sådan her - gav ham fingeren efter datidens mode.

Så sagde Søgaard: - Du skal vel ikke standse æ bummeltov!

- Jeg har set ham hernede i 30'erne med den her gamle motor.

- Han kunne få alting til at gå! siger Villy.

- Han havde nogen kræfter den ondesuseme, der var ikke noget at gøre.

- Kan du huske ham Martin, der byggede pramme for Ajnor, siger Villy, - det var sådan nogen pæne pramme de lavede hernede. Men så satte han faneme en motorcykelmotor på en af dem. Det duede s'gu'tt.

Den blev gloende.

En ganske almindelig østersforgiftning

- Vi forsvandt engang oppefra...

- Det var oppe ved Herluf med kartoflerne!

- Ti nu stille, du ved jo slet ikke noget!

- Jo.

- Nej fandenstejletordnemig gør du ej! For mig og Wixor vi fik jo engang en kasse østers sprættet op. Og så om aftnen der skulle vi holde afslutning. Så sagde Røde Svend:

"Hvis du kan hente de to kællinger derovre, så giver vi en omgang?"

"Du kan godt bestille bajerne!" sagde jeg.

Så gik jeg over og hentede dem.

Elvin gik jo til den ene og Røde Svend gik til den anden - det var nu hans bedstemor, så gammel var hun.

Så kørte vi jo. Ud til hans bror i en forstad til Århus og få morgenkaffe og franskbrød.

Så sagde Wixor:

"Vi skal ned på havnen og have østers."

Vi kører ned til havnen og så siger jeg:

"Hvad fanden drikker man til østers?"

"Vi tager nogen porter" sagde Wixor.

Jeg fik dem også spist. Da jeg så var kommet hjem, så eksploderede min mave s'gu.

Så skældte jeg ham ud dagen efter.

"Årh den smule, det var jo bare en almindelig østersforgiftning" sagde Wixor.

Jeg har aldrig spist østers siden.

- Så var Herluf på vej hjem fra Herning, siger Tage, - han havde bilen fuld af kartofler. Wixor han tog en taxa deroppefra.

- Nej gu gjorde han ej, han var s'gu med i bilen.

- Nej.

- Jo det var han fandenrastemig. Det var mig og ham og Peter Baatrup og Elvin, vi var fire i bilen, det var alle subjekterne!

Fisk til kroen

Ajnors kone begyndte omme i det røde træhus, der var ishus.

Da H. W. Alrøe åbnede i '32 skulle de købe fisk.

Martin Svinghjul, og senere hans søn Ajnor, skulle møde hver dag klokken 10. Så skulle de have lidt gewesener og lidt godt at spise. Uanset hvad skulle de bare møde, og det gjorde de også.

- Der var hugorm i den her satans til tønde H. W. havde, som alle sjatterne kom i.

- Den gamle Martin Olsen havde en ældre Ford-bil, fortæller Tage, - hvor han skulle have kørekortet fornyet. Det skulle man dengang. Der skulle så uvildiges underskrift til for at få et kørekort fornyet.

Bedstefar Alrøe og politimesteren fra Odder, som sad herude bagved, skrev så under på, at han var meget ædruelig.

- Jo, siger Villy, - jeg var somme tider med Martin Svinghjul i Århus. Så havde vi en dag fået overlæs. Det var de her satans til træbatterier, så vi måtte ud til forskærmen og holde ved oppe ved Langballebakken, for at trykke på den, ellers var vi ikke kommet op.

Og så skulle vi jo hjem.

Det gik over Tyrolerkroen, Beder Kro, Malling Kro, og herned.

- Villy har haft guldbryllup, siger Tage.

- Det er godt vi ikke har billeder med, siger Villy.

- Kan du ikke huske dengang dig og Gyldenspjæt og Verner og mig vi skulle hente grise nede på Alrø, siger Tage, - jeg havde lige fået en helt ny Taunus, det var i 1960. Vi så så en stor, stor lade hvor der hang nogen mægtige lamper. vi tænkte: Det må være dér.

Så kørte vi der ned.

Ganske rigtigt - der var det.

Tre halve grise skulle vi have med.

De blev læsset i bilen, så røven den sad nede ved jorden.

Det var godt nok. Grisene var varme og skåret i små stumper, det var slagteriarbejde.

Nå, vi skulle da lige ned forbi kroen nede i Hou, og så fik en halv snes bajere dér.

Da vi så kom hjem til Marie, for satan hvor var hun gal da hun så de her stumper.

Det var ikke det hun forstod ved tre halve grise.

Men vi var ligeglade, vi havde fået en halv snes bajere plus det vi havde med.

- Så var der ham der købte en kalv og hængte den her henne i porten. den skulle jo modnes. Så begyndte blodet at rende ud på asfalten. Så gav de jo kød væk. Det var røverier det hele.

- De havde sådan en lille Renault, siger Villy, - de boede nede i Nølev. Så kom de en aften over til mutter. de var fulde. De skulle hente en gris til hende, den var slagtet ovre i Nølev.

Så kørte de, og jeg tænkte hvad fanden blev de kællinger af.

Så fik jeg sådan en balling levende kød ind, det var jo godt nok parteret men det sprælret stadig væk.

Jeg havde bredt det dér helvedes lort ud på badeværelsesgulvet om natten. Hvad fanden skulle jeg gøre ved det?

Så måtte vi jo til at ringe til en slagter.

- Jeg kan huske vi var til ringridning sidste i 50'erne, siger Tage, - og i 30'erne var Stauning herude og holde tale.

Min røde sodavand løb ned ad den her fine bluse jeg havde på.

Savværksfiduserne

- Før i tiden var der en rørlagt kanal der gik vestpå. Der er et vandskel. Og oppe ved Moestrup er der også et vandskel. Det er sjovt at se - vandet løber til begge sider. Det flotteste det er nede ved Aakjær.

Der var en omme ved Dyngby Strand, han skulle have kørt på trillebør rundt med fisk til Randlev Mose og Boulstrup og hjem.

- Efter hvad jeg har hørt så har min bedstefar gjort det, siger Tage, - han var født nede ved Dyngby Strand. Den ene af min fars fætre han byggede et skib, ovre bag ved B&W, der hed "Ene", fordi han havde været alene om at bygge det. Den anden han startede et firma ligesom Sten og Grus oppe i Ålborg, men så blev han s'gu arresteret som værnemager.

- Du glemmer det vigtigste.

- Det har jeg ikke hørt hvad det skulle være?

- Det skulle være dykkeren der blev gift og byggede villa på Thunø.

- Aner ikke hvem det er.

- Det var ham der frelste din storebror her henne ved slæbestedet. Han blev gift med en thuneser og byggede en stor flot villa ovre på Thunø. Det var en bror til de her møllere.

- Det var min fars fætre.

- Jamen det var ham her s'gu osse. To af møllerne de blev gift med en buskdame. De var savværksfiduser.

- Der skete engang det, beretter Tage, - at min bedstefar var blevet meget meget uvenner med én. Det var en der havde fået den idé, at han gik over og sked foran bedstefars vindue hver aften, sådan i store træk. Han sked foran køkkenvinduet.

Så havde bedstefar fundet ud af at nu skulle det faneme være slut.

Så havde han slagtet gris, og så havde han ladet sin forlader og kommet krudt og aviser og blod og sådan.

Vinduet det stod så lidt på klem.

Så kom ham der ville skide tværs over marken.

"Bom" sagde det.

Ham dér han tog sig til røven og så løb han over marken. Han kom aldrig senere.

Det var griseblod der hang i røven af ham.

Den historie har min far fortalt mange gange.

- Min far brugte to kasser brun C. W. Obel snus om dagen, og Gamle-Peter og Peter Jensen brugte snus. Man kunne se hvor de havde gået om vinteren, for der var pletter i sneen.

- Den første radio min fatter havde, den købte han af Wolle-Karl for to kroner. Der skulle anodebatteri og almindelig akkumulator til for at den kunne køre. Man skulle til Malling for at få batteriet ladet op. Far han cyklede til Malling for at få batteriet ladet op.

Hvad var det han hed, ham der ladede batterier op?

- Ja, siger Villy, - nu er han jo død, men ellers skulle han have et par lussinger. Jeg fik jo et fjernsyn ved min onkel ude i Viby. Det var nyt. Og det var jo jævnstrøms for helvede, det sprang i luften da jeg satte det til herhenne. Så tog jeg det op til den dér lille idiot oppe i Malling, han hed Kristian og havde været bydreng nede ved Torsten.

Det kunne ikke laves, færdig.

Det var et nyt apparat, men jeg fik det aldrig lavet.

Jeg kan huske at Münchhausen han kom med en bil og hang lysekroner op på en pæl, så kunne man købe lysekroner og lamper ved ham.

Villy hjælper Wolle-Karl

- Wolle-Karls gård lå på den modsatte side af vejen i Raphaels og Arentofts skel, fortæller Villy. -

Jeg kan selv huske at klippeblokke og sokkelblokke blev pløjet op og smidt væk.

Det var Wolle-Karls den gamle gård.

Wolle-Karl han gravede sine kartofler op og så kom han op til mig. Jeg boede ved siden af. Når det havde været regnvejr og sådan, så kunne han ikke selv tømme ruserne, så mange ål var der i dem. Så måtte jeg hjælpe ham.

Der var jo en 30 pund, det kunne han ikke selv bære.

Wolle-Karls husråd mod dårlig mave

De her små-ål, dem stegte Wolle-Karl så hårdt at halerne de knaste. Der var aldrig noget i vejen med hans mave.

Han brugte det hele tiden. Der var aldrig noget i vejen.

Så havde han jo våben deroppe, fra første verdenskrig. Og de ligger faneme nede i brønden endnu. Det var to revolvere og en haglbøsse.

Dem tippede han bare ned i brønden.

En due-lig skytte

- Før krigen der solgte jeg duer til Niels Thomsen, siger Tage, - han tog ind på torvet i Århus og solgte dem. Jeg fik 50 øre stykket for duerne.

Kan du huske ovre ved slæbestedet i gamle dage? Engang havde min far og Peter Jensen fundet en død skovdue og sat den op i træet. Så kom Elav. Så sagde de:

"Dér Elav, der sidder faneme en due!"

"Bom" sagde det.

Duen blev siddende.

"Giv den et skud mere!" sagde Peter.

Elav gav den et skud til.

- Rasmussens havde engang nogle høns til salg. Sogneråden købte nogle af dem. Næste gang Rasmussens solgte hed hønsene "Racehøns".

Det ville vi ikke betale en masse penge for.

Men så var de faneme i avisen om søndagen!

Hvidebørsgrosserer Charles Thorø

- Thorø han boede oppe i appelsinkassehuset, siger Tage, - Det var der hvor københavneren Ejner boede senere. Det var et hyggeligt sted, men det er noget helt andet.

Thorø fangede somme tider en stor laks på en seks-otte pund. Han jawet en pind igennem og så tog han den på ryggen.

Så tog han bussen til Odder og stod af ved byskellet og gik hele vejen gennem byen med fisken på ryggen.

Under krigen havde Thorø en glimrende forretning med sortbørs og ting og sager. De boede oppe over for min onkel i Odder, onkel Hans i Borggade. Thorø boede i det her brune hus.

Han stavlede jo hundredkronesedler.

Der blev aldrig nogen for gamle, han tog fra bunden af, Thorø han lå ovenpå.

Norsminde Fjord, 1960. Fiskeren er gartner Thorøe, Odder, som boede nogle år ved Norsminde Handelsplads.

Der var en af hans sønner der var nede for at købe nytårsfyrværkeri nede ved Dansk-Svensk Stål, han skulle købe de her knaldperler. Han stoppede dem i baglommen. Da han så kom ud af forretningen hoppede han op på cyklen.

"Bom" sagde det.

Så havde han ikke mere røv i bukserne.

- Jeg kan huske de arresterede Thorø inde i Odder efter krigens tid, siger Tage, - det var oppe i Halmet. Så lavede han et skilt med et kors, og der skrev han: "Her hviler hvidebørsgrosserer Charles Thorø, han faldt for Danmark."

Han havde eksporteret før krigen, masser af ting og sager.

Så rendte han ud på altanen og råbte til godsejeren: "Der er endnu en ledig plads tilbage i Halmet!"

Så måtte proprietæren også en tur op i Halmet.

- Det var s'gu sjovere dengang, siger Villy, - Thorø havde også en båd hernede, som han stod og stangede ål på. Så var der en aften, jeg kunne ikke forstå, det gav for satan et plask. Så deroppe i Fladsten, så stod han deroppe, så var han røget i.

Jeg var henne og hjælpe ham op, og så fortsatte han s'gu.

- Han havde været her så mange år, siger Tage, - han vidste godt hvor ruserne stod.

Han stod på prammen, der var lavet af to firetommersplanker. Der fik han den her helvedes ål op på en fire pund. Han fik den s'gu hjem, uden den sprang fra ham.

- Han kom over til mig, siger Tage, - dengang jeg havde overtaget fiskehuset for 26 år siden, med en ål på ligegodt tre kilo, om jeg ville købe den.

Jeg gav 30 kroner for den.

Den gik så og skrabede ovre i bassinet.

Så finder Knud og Victor en mage til, på tre kilo.

Den købte jeg også for 30 kroner. Den levede kun i to dage, så var det ovre.

Den købte Ejner ved mig. Så lavede han først ålesuppe og gulleål og ål i gele og gu' ved hvad.

- Er der nogen af jer der nogen sinde har smagt ålesuppe? spørger Villy.

- Ja, svarer både Tage og Torben.

- Det er sådan en ø-specialitet, siger Torben, - man laver det rundt omkring på øerne, Drejø og oppe ved Limfjorden også - man lavede det med timian og løg så vidt jeg husker.

- Jeg lavede s'gu da tit fiskesuppe Villy, siger Tage.

Fiske-Mines hus, ca. 1940.

- Dengang jeg var knejt, siger Villy, - du ved godt, Mette og Jens Peter, da skulle jeg fange for 50 øre om ugen. Og det var i en af de her tipunds melsække. Den skulle jeg stille med hver uge. Men det skulle være små-ål, ellers duede de ikke. De andre var for fede. Jeg har aldrig smagt fiskesuppe.

Tage på langfart

- Engang havde jeg lånt en motorcykel, siger Tage, - det var en Nimbus. Så skulle fætter Knud og mig ned til grænsen. Det var lige efter krigen og det var ikke til at skaffe benzin. Så kendte jeg en der var nede i koloniallageret. Jeg ved ikke om han havde stjålet sukkermærker eller hvordan, men i hvert fald, vi gik ned til Thorø og så fik jeg benzinmærker sådan at vi kunne køre til grænsen.

Det var en lille grænse, ikke mere end en bom tværs over vejen.

Det var imponerende at komme så langt nedefter, og så på motorcykel. det har været lige først i '47.

- Den første gang Bruno kom herud...

- Ja det var en gul nimbus.

- Nej det var det ikke. Så købte...

- Sigfred han købte en Ariel!

- Nej det gjorde han ikke. "Al jern ruster", det var Bruno. Og den anden det var en engelsk...

- Så købte Sigfred en ny Ariel.

- Nej, aldrig.

- Jo!

- Nej!

- Jo. Han havde den også efter krigen.

- Aldrig. Nå, men så skulle de køre til Skagen. Sigfreds den kunne, men Brunos den skulle ordnes ved hver telefonpæl.

- Ja det var en Nimbus.

- Nej, det var en Ariel!

- Ja Sigfreds.

- Nej, Brunos. "Al jern ruster."

- Han fik en Nimbus før krigen. Sigfred havde en Ariel.

- Nej. Hvad var det nu for en han havde ... den havde en stor rød tank og stod ude ved garnhuset...

- Norton?

- Nej.

- Triumph?

- Nej.

- Det spørger jeg Bruno om i morgen, siger Tage og dermed er den diskussion overstået.

En Faskine?

Det diskuteres hvad en faskine er.

- Faskiner det er sådan nogen, man sætter i jorden for at komme af med noget vand, siger Torben.

- Nej, det er et dræn.

- Det hedder også en faskine.

- En faskine det er sådan en masse jern, du slår i.

- De bruger faskiner på Vestkysten og alle vegne, siger Villy.

- Jeg kan huske vi var ret imponeret af det kæmpe hul I lavede derovre, siger Torben, - og det skulle så pumpes fri for vand.

- Det gør man. Og det er en faskine man bruger til det.

- Det ta'r en helvedes tid, siger Villy, - vandet siver ud mellem sprækkerne.

Gamle-Peters hund hed Jeppe, fortæller Tage, - den sidste han havde hed frk. Pedersen.

"Sæt dig på di røw" sagde Peter til Jeppe, og det gjorde den.

Så fik den en hat på.

Efter krigen, da det var svært at skaffe øl, gik Peter ind på kroen og bestilte dagens tilbud, to håndmadder med to bajere.

Så fik Jeppe madderne og Peter fik de to bajere.

Jeg kan huske at vi bandt åleskind i hans livrem.

Så raslede det når han gik over broen.

Tages bedstefar

Min bedstefar havde 11 børn, fortæller Tage, - bedstefar blev 93. Han blev gift som 18-årig. Fatter han byggede hus i '26, og Cilius byggede i '29.

- I '32 kunne vi ro henne ved Mines hus, siger Villy. - Fisker-Mine blev egentlig kaldt Moesgård-Mine og kom fra huset nede ved Moesgård. Moesgård-Mines mand hed Rasmus Pedersen. Mine havde fire børn: Peter Pagh og Agnete og Gertrud og Sigfred. Agnete er Brunos mor.

- Og så blev min onkel gift med Sigfreds søster, Agnete, siger Tage, - og onkel blev kaldt skomagerrakket, fordi bedstefar var skomager.

Sømanden der gik ned

- Min moster Minna har kun haft en forelskelse. Det var en sømand der røg ned. Han hed Tage. Så blev jeg født i '29 og så skulle jeg kaldes op efter ham dér.

Siden har Minna ikke haft nogen. Hun passede bare sine gamle forældre og brødudsalget herhenne.

- Havde hun ikke noget med dikketiven? spørger Villy.

- Det ved jeg ikke, men jeg håber da ikke hun har været tør hele livet.

- Jeg kan ikke huske så langt tilbage, men jeg syntes da aldrig det knirket.

Gab Søren!

Far han kom gående over broen en dag. Så kom Pille-Viggo kørende, Viggo Kelstrup, lægen fra Malling.

Så siger far:

"Jeg har krafteme ondt i den her tand."

"Nå, lad os se" sagde Viggo, "Nej den er ikke god."

Så hentede han instrumenterne. Han var ret god til sådan noget.

"Gab Søren."

Søren gabte.

"Dér."

Så var den tand ude.

Lige midt på broen.

Det var lægen fra Malling.

Tage som tandlæge

Engang sad min far i mit sommerhus og havde tandpine, oppe i sommerhuset. Mine svigerforældre var der også. Så spurgte jeg:

"Hvad for en tand gør det ondt i?"

"Den dér."

"Ned i liggestolen."

Jeg tog en hammer frem og en fladtang og en flaske brændevin og sådan lidt.

Der var to tænder, jeg tog dem begge to.

"Ptøj" sagde den gamle. Så fik han lidt brændevin.

"Der smuttede to" sagde jeg.

"Nå" svarede Søren, "så er jeg fri for dem."

Smugkroer og pornoplader

For mange år siden havde Britta udsalget dernede, siger Villy, - så var vi nede for at hente fire kasser øl til Gunnar. Så åbnede han et glasskab der gik fra gulv til loft og sagde:

"Hvad ønsker d'herrer?"

Der var alle mærker i stærk sprit.

- Jeg kan huske den gang Gamle-Peter og Rasmus var kommet til Århus i en ordentlig kæfert. De skulle sejle herud, i den her gamle Maren, den var rådden.

Så på vejen herud så lå Rasmus og sov.

Så kaldte Peter: "Rasmus nu er det din tur til at øse."

Så sagde Rasmus: "Nej ysså satan så sletterden" sagde han, "Vi går i døden som brødre."

I en storm i en gammel rådden båd.

Den hed Maren som deres mor.

Peter Vestergaard fik en båd af Stiftstidende. Hans gamle båd var pisserådden, den blev skruet ned i isen. Så fik han en fragtbåd nede fra sydhavsøerne. Den hed AS 114.

Hans søn har en de største jerntrawlere i Skagen.

- Ovre i Ask var der en købmandsforretning hvor konen spillede pornoplader mens vi sad og drak bajere, beretter Villy. - Hun spillede den her Lange-Jensen når vi kom ind til hende, det var den første hun satte på.

Og så hentede hun en flok bajere.

- Jeg har aldrig siddet og drukket i smug de steder dér, siger Tage.

- Det var s'gutt i smug, det var i en forretning for helvede!

Tilløber eller ej?

- Det betyder rigtig meget om man er tilløber her i Norsminde, siger Tage, - er du indfødt, eller er du gift ind, eller er du helt ny.

- Det vil jeg godt protestere lidt på, Tage. Sidste år da sad jeg hjemme på gården og drak en kop kaffe ude på nogle stole. Så kom der et ægtepar op og hilste.

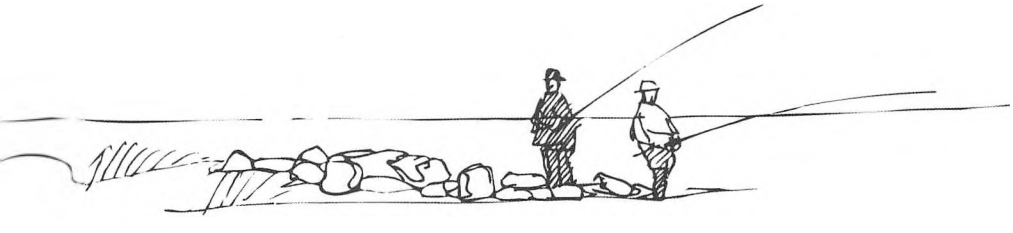

Villy Koliander og Elav Jørgensen, midt i 70'erne.

Så siger jeg:

"Hvor kommer I fra?"

"Ja vi har boet hernede i 25 år - har du aldrig set vores bil hernede?"

Det er faneme lang tid, 25 år.

- Hvem er han?

- Jeg aner det fandenstejlme ikke, det er det jeg forklarer for helvede! Jeg blev nødt til at sige til manden: Jeg kender dig s'gu'tt.

Sørøverbanden i Norsminde

Tage og Villy kunne fortælle i dagevis, men aftnen er faldet på og diktafonens bånd løber ud.

Afslutningsvis skal det nævnes, at der faktisk har huseret en sørøverbande ved Norsminde, på Knud den Sjettes tid.

Sørøverne blev ledet af en bandit ved navn Eigil den Grumme.

Han startede sin karriere som stratenrøver ved Solbjerg, men da det blev for risikabelt stak han til søs og gemte sin skude ved en indskæring, som havet lavede i de mægtige skove, der på den tid voksede omkring Norsminde.

Herfra drev han et indbringende sørøveri på de omkringliggende vande. Tit lykkedes det ham at overmande rigt ladede købmandsskibe. De varer, sørøverne ikke selv havde brug for, solgtes i omliggende kystbyer. Resten, som røverne selv kunne anvende, transporteredes på hesteryg til Solbjerg.

Eigil havde i lang tid held med sin virksomhed. Det blev en kraftig storm der satte punktum for karrieren - Eigil og hans mænd med samt sørøverskuden gik ned.

For yderligere interesserede kan det oplyses, at Forfatteren Johannes Terkelsen fra Hørning har skrevet udførligt om Norsminde-sørøveren Eigil den Grumme.

Marie Rasmussen

Minder fra en svunden tid

- set fra sidelinien

Dagmar Rasmussen skriver om sin svigermor, Marie Rasmussen.

Marie blev født den 2. januar 1897, som den ældste af tre søstre. De voksede op på den lille ejendom der også var deres mors barndomshjem, det lille husmandssted, der ligger for enden af mosevejen, inde ved grusgraven og vandværket.

Maries far var svensk immigrant fra Småland, men uvist af hvilken grund blev forældrene skilt i 1911 og faderen rejste tilbage til Sverige. Så man kan tænke at det har været en hverdag med meget hårdt arbejde, for både de tre piger og deres mor, der jo nu drev den lille ejendom videre.

Efter konfirmationen kom Marie ud at tjene.

Jeg tror den første plads var oppe på Kjeldberggaard, senere andre pladser rundt omkring, og

ellers syv år hos Marie og Karl Baatrup i Kysing. Denne plads var begyndelsen til et dybt, oprigtigt venskab, som har rakt gennem flere generationer.

Da Marie blev gift med sin Christian i 1930, var det Karl og Marie Baatrup der holdt deres bryllup. Det vidner jo om, at Marie næsten havde sit andet hjem dér. Det var også Marie Baatrup der var gudmoder da sønnen Vagn blev døbt.

Da Marie og Christian blev gift købte de af en skrædder den lille ejendom, der ligger hvor vejen fra Norsminde deler sig, og den ene vej fører op mod Storenor, og til højre ned mod Ajstrup Strand.

Svinget på vejen kaldes den dag i dag for Skræddersvinget.

Vagn voksede nok mest op hos sin bedstemor og hans moster Anna, der var blevet gift med Søren Madsen, der havde overtaget fødehjemmet. Christian arbejdede nu i mange år nede i grusgraven, hos Søren og Anna, men var også dagligt mange andre steder på dagleje.

Da han som ung kom til egnen, startede han så vidt vi ved som karl på Kysinggaard, hvor han blev ved med at komme som høstarbejder i mange år, for hvilket han fik et fint sæt bestik i sølv som erindringsgave, men også på andre tider af året kom han der når der var brug for en ekstra mand, enten der nu skulle køres møg ud eller køres roer hjem, pløjes eller lignende.

Marie og Christian Rasmussens hus i Skræddersvinget.

Marie kom også i mange hjem, hvor hun blev en skattet kogekone når der skulle stilles an til gilde enten det nu var stort eller lille. Dengang gik man jo ikke i supermarkedet og købte de færdige kød- og melboller til suppen, nænej, alt blev hjemmelavet fra bunden af, og der var jo heller ikke noget der hed termostat på en komfurovn. Der gjaldt det om at fyre lige tilpas, så varmen passede til stegen, kringlen, karamelranden, fedtmakronerne eller hvad der nu skulle i den.

Marie gik også i nogle år over til Kysing for at malke om morgenen, men det var jo så tidligt om morgenen, at hun sagtens kunne nå at komme på arbejde et andet sted, så pyt - hun tog fat med frisk mod og arbejdsglæde, hvad enten det var at luge roer, sætte korn sammen, gøre rent, eller hvad som helst, der nu var brug for det pågældende sted.

Gilderne på egnen var nok mest koncentreret i konfirmationstiden og ellers i den mørke tid i efteråret, juletiden og ved kjørmesgilder (kyndelmisse, 2. februar), men som regel spisegilder med efterfølgende kortspil, som Marie selvfølgelig skulle deltage i når hun var færdig i køkkenet.

Om sommeren, når gæsterne strømmede til Norsminde Kro for at spise stegte ål med stuvede kartofler, var der ofte bud efter Marie, som så hjalp fru Alrøe med at stege de adskillige pund ål, det kunne blive til sådan en sommer-weekend.

Stående Marie Rasmussen og Petra Frandsen. Siddende Dagmar Thomsen fra Mosevej og Grethe Olsen. Fra midt i 40'erne.

Marie arbejdede også meget på Kystkroen, det der dengang blev kaldt Klondyke, populært kaldet "Dykke", man brugte ikke den engelske udtale.

Foruden at være på arbejde ude var der jo også haven, der skulle passes, med jordbær, ribs, æbler og porrer. Det sidste var en kold tjans når de skulle tages op og vaskes og skæres til for at være pæne nok til at komme på torvet og blive solgt.

Christian døde i 1969 efter et par års sygdom. Marie fortsatte sit virke på egnen, måske ikke så meget til de store gilder mere, men med at hjælpe med bagning, madlavning og rengøring, hos de familier, hvor hun altid havde haft sin gang.

Den første gang jeg traf Marie var en tidlig mørk novembermorgen. Jeg var lige begyndt i min nye plads på Kysinggaard den første november, og en dag lidt før Mortensdag skulle der slagtes ænder på Kysinggaard.

Det var tidlig morgen og koldt og buldrende mørkt uden for.

Søren Arentoft var sendt over for at hente Marie og Petra Frandsen, som også gik ud som kogekone på egnen. Nu begyndte så en meget travl dag, men alt gik med liv og lyst, for de to damer havde et godt humør, så snakken gik lystigt.

Vi sad i fyrrummet ude ved siden af hestestalden, så det var lunt og godt. Vi sad omkring et par store kar, og så plukkede vi ellers løs, så fjer og dun stod om ørerne, senere fortsatte arbejdet inde i bryggerset ved gruekedlen, med skoldning og finpilning, og jeg mener også der var noget med at ænderne til sidst skulle strygegnides med harpiks for at blive rigtig fine. Da de var helt færdige

blev de hængt op på loftet, hvor der var godt koldt, for så senere at blive leveret eller hentet af dem, der havde bestilt dem til Mortens aften.

Nå - det var sådan et lille situationsbillede fra en arbejdsplads først i 50'erne.

Sådan kom Marie jo mange steder og tog fat på hvad der lå for. Det har jo nok ikke været den store løn hun har fået for sit arbejde rundt omkring, og tilbage i 30'erne ved vi jo at det var småt mange steder, men dengang var det jo ikke så ligetil som i dag at gå på socialkontoret og få hjælp hvis det kneb, og jeg ved da også at Marie og Christian i hvert fald ikke skulle nyde noget af at have offentlig hjælp, man havde vel sin stolthed og kunne klare sig selv.

Det var såmænd galt nok da Marie kunne få folkepension, det var hun ikke helt stolt ved. På hendes ældre dage var de en lille sammentømret flok af gode venner der holdt godt sammen, spiste sammen en gang imellem, hyggede sig hos hinanden, fik et slaw kort og i det hele taget var noget for hinanden, så der var ikke brug for noget aktivitetsudvalg.

Vagn og jeg har fire piger, som har nydt godt af deres farmors gæstfrihed i ferierne, og som har haft hende som et forbillede de kunne respektere og se op til.

Marie døde den 2. maj 1981, et langt og aktivt liv var slut, men jeg tror der endnu er mange på egnen, der stadig har en glad og taknemmelig erindring om hende.

Marie Nielsen, hendes datter Anny Horn, Marie Rasmussen, Anne Knudsen Rughaven, en pige der tjente på en gård. Billedet er fra Ajstrup Forsamlingshus, ca. 1950.

Kysing skole
i sidste århundrede

I sin levnedsbekrivelse har Søren M. Alrøe, arkitekt og bror til kroejer H. W. Alrøe, givet en detaljeret beskrivelse af forholdene på Kysing skole omkring år 1880.

Min barneskoleunder-visning fik jeg i Kysing skole, hvortil der var 1,5 km. Skolen var gammelt bindingsværk med stråtag. Forstuen var 1,5 m bred og ca. 3,5 m lang. Gulvet var brolagt med almindelige håndsten, og ved dens inderste ende var der dør til lærerens køkken til den ene side og til skolestuen til den anden side. Skolestuen var ca. 3,5 m bred og godt 5 m lang. Lige inden for døren til venstre var lærerens kateder. Langs vinduesvæggen sad pigerne på en lang bænk med ryggen til lyset. Vinduerne sad så højt, at de siddende ikke kunne se ud. Foran pigernes bord var der en gang, som læreren kunne gå frem og tilbage i for at se på vores arbejder. Pigerne skulle, for at komme på deres plads,

kravle under bordet med derunder værende hylde til tasker og bøger. På den anden side af gangen var drengenes bord, der var ligesom pigernes. Men bag drengenes bænk var der en gang, så de kunne komme på plads uden at kravle under bordet. Ved væggen stod en reol og hang to landkort. Kakkelovnen stod til højre for indgangsdøren lige overfor katederet. I skolestuen var der brøddegulv med sand, der blev fornyet hver lørdag.

I et halvtag ved skolens søndre ende var en retirade, der bestod af et bræt med tre huller i, og derunder var en grube til latrinen, som blev fjernet et par gange om året. Skolebygningen var bygget et par meter tilbage fra vejen, som var vor legeplads. Vi havde kun ét frikvarter, men om mandagen blev mange af os i skolen om middagen også. Det var skik på legepladsen, hvis der kom et pænt køretøj på vejen, stillede vi drenge og piger på hver sin side af vejen og blottede hovederne.

Læreren hed Ussing, og han var en gammel mand dengang jeg gik i skole; temmelig sikkert over 70 år. Han holdt god orden i skolen. Han havde både tamp og spanskrør, men de kom sjældent i brug. Derimod sad hånden løst på ham. Jeg fik i hvert fald mange lussinger. Jeg havde svært ved at læse og skrive rigtigt og blev derfor betragtet som dum i skolestuen. Udenfor var der jo ikke noget i vejen. Dengang kendte man jo ikke noget, der hed ordblindhed, og det er temmelig sikkert det, jeg har lidt af.

Nu vil læserne sikkert mene, at det må have været et meget uhygiejnisk og livsfarligt sted at gå i skole, men jeg husker ikke at skolen har været lukket på grund af epidemi eller anden sygdom. I alt fald ved jeg, at der ikke har været dødsfald mellem skolebørnene i min tid eller de første fire år efter, jeg kom ud af skolen.

I mit sidste skoleår, altså 1887, fik Kysing en ny skole, som jeg altså kom til at gå i om vinteren '87-88. I et sognerådsmøde, hvor skolebordene var på dagsordenen, var der et sognerådsmedlem, der sagde: "Den gång a gik i skuel, bløv der rammet 4 pæl nie i lergvollet te bowe å lissedan te bænk, å diepå bløv der lå novve brædder. Vi bløv hverken lam elle stram, ve bløv hverken vind elle skøv, men no ska´et væ mæ mahoniplåder".

Det har altså været skolevæsnets udvikling i hans tid.

Søren M. Alrøe på sæljagt -

- og som kaptajn.

Tobak

for en 25-øre

Viggo "Vagn" Rasmussen, Tage Strandbo og Sneborg Alrøe.
28. november 1995

Viggo Rasmussen hører til den familie der lokalt kaldes "Raphael", på grund af et mellemnavn, som ikke alle i familien bærer. Tirsdag den 28. november 1995 sidder Viggo, der for at gøre forvirringen fuldkommen til daglig kaldes Vagn, bænket ved langbordet sammen med Tage Strandbo.

Sneborg Alrøe bliver dagens tredje paneldeltager - han dukker op et stykke inde i samtalen.

Der hældes snaps i glassene.

- Hvad så vi to, siger Tage, - skal vi se om vi kan få sådan én ned, Vagn? Skål.

- Skål. Puh for satan - den er skrap.

- Ja.

- Det er nu godt nok man ikke skal leve af dem fra morgen til aften. Så går det altså ikke.

Norsminde Fjord, ca. 1930.

Der er dækket med kaffe og smørrebrød. Tage Strandbo sidder, vanen tro, ved langbordets ende.

- Du bor stadigvæk henne...

- Jeg bor henne hvor jeg er født, svarer Tage, - det er bare et andet hus.

- Ja, det er nogle dage siden, siger Vagn, - det er mange år siden din far han drattet væk.

- Ja han blev 77, fatter. Hans bror blev jo så 88.

Postbilen standser foran kroen.

- Der kommer turboposten, siger Tage, - han tager købmandens trapper i tre trin.

- Postnumrene skiller vel her ved kroen, siger Vagn og tager hul på det populære diskussionsemne.

- Nej! siger Tage, - det skiller oppe ved Fjord-Peters hus, og det er sjovt, det gælder også telefonen. Hele næsset herude, det er Malling, og Inge også. Men Kjeld, det er Rude.

- Nå det er Rude - det var da mærkeligt.

Dejlige lærerfolk

- Jeg gik på Kysing skole, siger Vagn, - ved lærer Andersen. Jeg er født i 1916. Læg så syv år til, altså har jeg gået i Kysing skole fra 1923 til 1930. Jeg mener jeg blev konfirmeret i '29. Vi var vel en halv snes på skolen, fordelt på bette og store klasse.

Det var det man kaldte en lille god skole.

Jeg kunne godt lide at gå i skole, og det var dejlige lærerfolk, pragtfulde mennesker, Andersen og hans kone.

- Det var det også oppe ved os i Ajstrup skole, siger Tage, - der var vi jo lidt flere elever.

Barnefødt i Kysing

Min far var barnefødt i Driften, fortæller Vagn, - på smedens gård. Ham der havde smedens gård hed Johannes Kristensen. Og han havde en lillebror der hed Raphael Kristensen, der havde Egeholm. De to var helsøskende. Min far var ikke helsøskende med dem, han hed Rasmussen. Hvordan det så er gået til - det har nok været moderen, der har haft ham.

Min far han købte så Sandballegaard, det var i 1902. Den kostede 35.000 dengang.

Dem havde han vist næsten.

Far blev gift i 1907, så han har nok haft hushjælp fra 1902-07.

- Jamen det er jo Raphael, siger Tage, - vi kaldte ham aldrig andet.

- Far havde altid en karl, siger Vagn, - og mor havde somme tider to piger, de hjalp så til i marken også. Marie Olsen var malkekone henne ved os. Far døde i '34, siger Vagn, - og mor døde i '59. Jeg overtog gården i '56. Jeg er barnefødt i Kysing, på gården ved siden af Kysinggaard. Jeg bor syd for Kysinggaard, på den modsatte side af vejen. Vi var seks søskende, der var én der døde som bette - så vi har været syv faktisk. Jakob han var jo tvilling.

Så gik far jo hen og drattede væk, som 63-årig, og så står mor jo alene med gården, og hvis ikke der var en der ville blive hjemme og hjælpe hende, så ville hun ikke blive ved med det.

Det blev så mig.

Det var meningen jeg skulle til at på skole dengang, jeg var jo 17 år.

- Folk havde mange børn dengang, siger Tage.

- Børneflokkene var store dengang, det var de over det hele.

- Mine bedsteforældre på min mors side, siger Tage, - de var 11 søskende.

En kedelig dag

- Men lærer Andersens havde jo ingen, siger Vagn, - de var barnløse. Det kan der være så mange årsager til. Jeg kan huske lige så tydeligt den dag, lærer Andersen gik hen og døde, han blev begravet på den dag vi blev besat af tyskerne, den niende april. Det glemte fru Andersen aldrig - det var en kedelig dag.

- Ja det var faneme en kedelig dag, siger Tage, - jeg kan huske min far i begyndelsen af krigen, da sagde han:

"Det er osse satans. Nu har den damptromle holdt og brummet ude på den vej hele natten, så jeg ikke kunne sove, og hele morgenstunden!"

Så kiggede han ud ad vinduet.

Dér fløj flyverne hen over trætoppene.

Så sagde han:

"Så for satan, nu har vi dem."

Da han så alle de flyvemaskiner med jernkorsene og så videre på, var han klar over, at det var s'gu'tt en damptromle.

- Nej det var en grim tid dengang, siger Vagn, - og landbruget var meget presset i 30'erne. Der var faktisk en landbrugskrise. Midtgaard klarede sig fordi han havde satset på rapgræs og gulerødder, i det hele taget gik han meget op i frø. Kysingfjord gulerødder, dem kunne man købe oppe ved købmand Jens lige indtil han holdt.

En flink, ældre mand

- Midtgaard han blev sådan en flink mand på sine gamle dage, siger Tage, - han kom tit ned og besøgte mig, mindst en gang om ugen. Da var han en flink mand, men han kunne godt være lidt hård.

- Det vil jeg gerne tro, siger Vagn, - men jeg ved det faktisk ikke. Han var vel lidt uenig med fiskerne, for Midtgaard var jo ude på at tørre Fjorden ud. Fisker-Søren (Tages far) han tøvts altså Midtgaard skulle skamme sig, for han skulle have sagt, at hvis fiskerne ikke kunne klare sig, så kunne de jo flytte derfra.

Det er ikke helt allright, for fiskere skal jo også have lov at være her. Men han blev klogere på sine gamle dage.

- Ja, siger Tage, - det blev han. Han var flink nok.

- Han kørte rundt i en USA-flyder i 30'erne , det var en af de dyre. Det var der ikke nogen der sagde noget til, ikke andre end Jens Olsen, han sagde somme tider: "Nu kommer prop'ritæren!"

- Og så Danielsen, det var bette-proprietæren! siger Tage,

- Ja det var jo Ole Karl...

- Ja Wolle-Karl.

- Ja, han sagde: "Det var den lille proprietær."

Nabo til Wolle-Karl

- Vi var jo naboer til Wolle-Karl, fortæller Vagn, - og han kom mange gange hen og fik en sludder. Han havde jo katte og sådan noget, det kunne han godt lide. Han kom hen og hentede mælk, og så fik vi en sludder over dørtærsklen.

Og når han så så Danielsen Sørensen, så sagde han: "Nå, der smuttede den bette proprietær."

Wolle-Karl han var såmænd ikke kedelig, det var han langt fra.

Men han sad meget alene inde i stuen. Men hans jagt, det gav han jo aldrig op. Han var meget stærkt jægerinteresseret og gik meget på jagt. Han skød da også noget somme tider, og så var det jo sjovt nok altså, for lige så snart jægerne var lige ovre modsat, altså ovre ved Arentofts, så var Wolle-Karl der med det samme!

Mejeriet Korskilde, Lillenor.

Hans far det var Wolle-Ras. Jeg mener, hans forældres gravsten står oppe på Saxild stadig væk, og Ole Karls står lige ved siden af. Det er nok fordi Ole-Karl lavede det dér legat.

Der er nok sat penge af til at holde det i 100 år.

Han var pukkelrygget, men det gav nu ingen problemer når han gik på jagt.

Overgangsdefekt

- Han var sådan overgangsdefekt om man så må sige, siger Sneborg, der er dukket op i døren til kroens anretterrum, - for på det tidspunkt dér, hvis han havde være født pukkelrygget, så havde de sagt at han skulle være urmager eller skrædder eller sådan noget lignende. Det var sådan man gjorde dengang med folk, der havde fysiske defekter.

- Arentofts fodermesterhus må have ligget lige på grænsen af skellet til Wolle-Karls gård, siger Vagn, - det var hans fødegård. Men Wolle-Karl gik ikke så stærkt op i det landbrug.

- Hans mor er nok død tidlig, siger Sneborg, - og så har far og søn nok gået og passet gården.

- Det gik jo sådan lidt på pumperne, siger Vagn, - det ved jeg nemlig, for de havde mødding i gården, og det hobede sig op, og han fik ikke rigtig noget bund i det.

- Nej, det er jeg godt klar over, siger Sneborg, - det var sådan noget, som man siger om, at det gik ligesom det bedst kunne. Kan det ikke passe at kampestenene de lå deroppe i mange år som sådan en ruin?

- Jo, siger Vagn, - det lignede faktisk en ruin. Men dengang Wolle-Karl boede der, der boede Hans Hvid i den ene ende og Sjelle-Hanne i den anden.

Wolle-Karl han lavede ikke noget andet end at læse avis. Og så gik han lidt på jagt. Og så havde han hans kande, den kunne han ikke undvære

Hans Hvid havde to drenge, fortsætter Vagn, - Henry og Rainer. Henry han tjente ved os i syv år. Far var glad ved at have ham, men Henry sagde: "Nej, nu vil jeg til og giftes, og så vil jeg stifte eget hjem."

Så rejste han til Holme, og så kom han ud på teglværket i Skåde. Senere tror jeg nok han kom på Oliemøllen.

Der lå en ruin ovre på Kalvø, og der skal også have ligget et hus i toften dér ved siden af friboligen. Det er Jens Olsen der har sagt det til mig, at der skulle have boet en familie.

- Det har været resterne af en gård fra før det blev udstykket, mener Sneborg.

- Det er muligt, siger Vagn.

Mørkerædde Marie

Der snakkes lidt om folk fra Kysing i gamle dage, samtalen kommer omkring Jens Olsen.

- Jens Olsens Marie var så mørkeræd, fortæller Tage, - så sagde Jens Olsen til hende: "Hvad fanden er du mørkeræd for, Marie? Hvis de ta'r dig når det er mørkt, så skal de faneme nok lade dig gå når det bliver lyst!"

- Jeg kan sørme godt huske Jens og Marie, siger Vagn, - de havde også en stor børneflok. Der var Frode og Arne og Arthur og Martha og Jensine.

- Svenning Jensens boede ovre i et af Norslunds huse, siger Sneborg, - og senere flyttede de til Beder. Og lidt længere ude boede Jens Peters bror, i det gamle hus ude af hvor Fjord-Peter han var, men i et endnu ringere hus derude. Et par af deres børn gik i Kysing skole i kort tid, før de flyttede til Lillenor, hvor de boede over for smeden. Der boede de i nogle år.

Geder på selvmordets rand

- Der boede en mand derude, siger Sneborg, - han var på Jens Olsens alder.

Han havde en ged.

En dag kom han så og sagde: "Geden den har hængt sig!"

Så var den hoppet over hegnet, men snoren var for kort, og så hængte den dér.

- Da min bror var en stor knejt, tilføjer Tage, - da fik han jo også en ged. Den var så tøjret hernede. Den hang sig også, den var bleven ved med at rende rundt indtil den havde hængt sig.

Så fik han en ny.

Lars Jørgensen og naboen "Fjord-Peter" Andersen skuer ud over byen.

Fjord-Peters og Egeman Jørgensens døtre

- Fjord-Peter han snakkede altid om at vejret det passede aldrig til at fiske, siger Sneborg, - den eneste gang det passede til at fiske, det var dengang han havde pigebørnene med og så lå de underdrejet ovre ved Vaderø.

- Fjord-Peter og Dagmar havde en datter der hed Else, siger Vagn, - hun døde så tidligt. Og Egeman Jørgensen havde vist også en pige der drattede lidt tidligt væk, ikke?

- Jo, siger Tage, - og manden også.

- Og børnene, siger Sneborg, - der er ingen tilbage af dem.

- Det var da forfærdeligt, siger Vagn.

- Ja, siger Sneborg, - og jeg tror at grunden til at hun døde, det var at på et vist tidspunkt, da hun var i puberteten, da ville hun være slank ikke sandt, og det var slet ikke hendes facon. Hun sultede sig selv.

- Det var faktisk en sød lille pige, siger Vagn.

- Hun blev gift med en ejendomsmægler der boede ude i Brabrand.

Tobak for en 25-øre

- Der var en tank ovre ved købmanden engang, husker Vagn.

- Der stod en automat med cigaretter og cerutter, tilføjer Tage, - dér hvor Sneborg han har parkeringsplads. Tre par for 25 øre.

- Og så var der en stump af stalden, siger Sneborg.

- Ja, siger Vagn, - og der boede Jørgensens svigerfar.

- Og før har der været en hel barak hele vejen hen, siger Sneborg, - hvor der var plads til 12 vogne. Og på hjørnet af parkeringspladsen var et stort femetagers kornpakhus. Der var smørlager med en slidsk, de kunne køre tingene ud på.

- Og kul, siger Tage, - for Søren fandt en masse kul da de gravede derovre.

- Slæbestedet var ikke lavet for at de skulle trække både op, siger Sneborg, - det var til når de smed tømmer i vandet.

Lars Lillebil

Lars Jørgensen og Otha drev i mange år iskiosken. Samtidig kørte Lars lillebil.

Vagn fortæller om engang Lars skulle køre en ikke helt ædru festdeltager hjem til Odder. Gæsten placerer sig lige bagved chaufføren - og godt for det, for undervejs bliver kunden "køresyg" - ikke så meget på grund af kørslen, for Lars kørte meget forsigtigt, men nærmere på grund af disharmonien mellem mad og øl i mandens mave. Da kunden af gode grunde ikke kan finde brækposen i bilen, så snupper han resolut Lars kasket, brækker sig i den, og kaster den ud af vinduet. Lars slap således for at gøre bilen ren, og fik i tilgift en ny kasket af kunden.

Otha var i mange år en myndig oldfrue på kroen sammen med Kathrine Simonsen, Saxild.

Fjord-Peters kone Dagmar hjalp i mange år fru Alrøe på kroen med at rense ål, skrælle kartofler og gøre rent. Den dag i dag er det Dagmars opskrift på kringle, der bruges på kroen.

Ballade med servitutterne

Tages bedstefar på Mødrene side, Jens Mikkelsen, havde brødudsalget i Norsminde. Han havde 10 søskende, blev gift som 18-årig og blev 93.

Tages mor, Katrine Marie Mikkelsen, blev født i 1888 i købmandsgården. Hun blev gift med Søren Jensen ca. 1915.

Tages ældste bror, der gik ned med et skib i krigens første år, ville have været 75-76 år nu, og er altså født ca. 1920.

Tages farbror Karl blev hjemme indtil han kom på Stefanshjemmet. Han havde haft spansk syge og var blevet meget invalid.

- Min farbror Marius, fortæller Tage, - han var ved H. W. Alrøe dengang han var fabrikant. Dengang bedstefar havde brødudsalget dernede, der havde han ballade med Egeman Jørgensen.

Der var servitutter på, og han måtte ikke handle. Så gik han over til Søren Petersen og købte den stump jord, som lå på den anden side, hvor ishuset senere kom til at stå. Og så sagde han til Egeman: "Nu kan du fandeneme holde din kæft, for ellers så bygger jeg et supermarked derovre."

Så faldt der ro på.

For der var ingen servitutter på den grund.

Ann og Jens Mikkelsen på krondiamantbryllupsdagen i 1950.

Papegøjer i mosen

- Apropos Koliander og Martin Olsen, siger Sneborg, - så husker jeg en historie, far somme tider fortalte om de her to gutter. De havde været ude ved Martin Olsen, dengang Koliander var flyttet op til Kysing.

Så havde de jo fået nogle kaffepuncher.

Da så Koliander skulle hjem var de bekymrede for, om han nu ikke have fået for meget at drikke, for han skulle jo over nogle diger og kanaler inden han kom op til Kysing.

Men han havde nu da været så forsigtig og fornuftig at han havde taget en lampe med.

Han mente nok at han skulle klare sig og finde hjem, for han havde jo lampen.

De havde også en papegøje i et bur deroppe.

Og så kom han til at tage papegøjen i stedet for lampen - og dagen efter lå den og skræppede i en kanal.

Belastet af studier

Tage fortæller:

- Professoren, også kaldet Serdu-Svend, boede omme på Moesgård-Mines (Fisker-Mines) jord i et bette træhytte. Han kom fra Skæring, der hjalp han en fisker ude. Pludselig mødte han op hér, og så kom han til at hjælpe Peter Pagh.

Han spadserede ud til Skæring hver dag, og herud igen.

Først hentede han sin båd herud, og så en skønne dag kom hans skur på en lastbil.

Han havde en bette båd som han byggede om på ustandselig. Den lå ude ved slæbestedet.

- Han gik vist somme tider rundt på gårdene for at se om de manglede en mand, siger Vagn.

- Han lavede s'gu'tt noget, siger Tage, - han hjalp jo Peter Pagh herude, og så gik han hjem og sov til middag oven på middagsmaden, så han havde jo ikke de timer han skulle have. Han var en underlig satan - han læste og læste og læste.

Aage Mikkelsen som byggede Rude Strandhotel. Bror til Jens Mikkelsen.

- Knoppen var da vist god nok, siger Vagn.

- Jamen han var jo speciel, siger Sneborg, - han var ikke dum. Han var belastet af studier.

- Dengang vi fik fjernsyn i min søsters hus, siger Tage, - da var hendes bette hus somme tider fyldt dér i begyndelsen af halvtredserne. Der var kun en times udsendelse, men der kom mange for at se med.

En dag kom Ser-du-Svend og satte sig på en Marokko-pude.

Da så fjernsynet var forbi sagde min søster: "Hvad så Svend, var det godt det fjernsyn?"

Så sagde Svend:

"Det har været mig en plage at sidde på den dér!"

Så gik han.

Der var ingen der havde inviteret ham.

Ser-du-Svends værste

- Det værste nummer han har lavet, siger Tage, - det var engang han var ved banen. Så kom han op engang imellem og lagde sig med hovedet nedad på skråningen, og så lå han og sprællede med benene.

"Hvad fanden gør du sådan noget for?" spurgte vi.

"Ser du" sagde Svend så, "jeg har fået sand i tommestoklommen. Det hér er den nemmeste måde at få det ud på."

Tage fortsætter:

- Så købte han en radio og skilte den ad. Så købte han en til, den skilte han også ad. Han fik dem aldrig samlet. Til sidst havde han tre adskilte radioer til at ligge.

Og det bette skur han boede i, det var fyldt med bøger. Han læste jo meget.

Hans mor boede i Aakjær, hende var han tit nede at besøge.

Den gamle årgang

- Den gamle årgang af landmænd i Kysing, der var der i 30'erne, siger Vagn, - det var Rasmus Mortensen og Per Andersen og Søren Arentoft og Anton Nielsen.

Så kommer vi ned til Anders Mikkelsen (Rasmussen). Så var der Ejners farbror, det var Rasmus Sørensen.

Poulis far det var Rasmus Nielsen, og så er vi hernede ved Baatrup. Så var der smeden, Kristensen.

Det var den årgang.

H. W. Alrøe i værkstedet, ca. 1907.

Og så var der nogen ude på næsset.

Min far havde stærk tilknytning til borgerne nede i Assedrup og Driften, det er klart, for det var hans hjemegn.

Sneborgs søstre på randen af nervøst sammenbrud

- Jeg kan huske vi havde skoleudflugt til teatret, siger Sneborg, - det var Bruno Jørgensen der kørte rutebilen. Han kom og hentede os ved nitiden. Så kom vi til Århus, og der var rutebilstationen bag ved Royal. Så skulle vi en tur rundt, vi skulle blandt andet ud og se Den Gamle By. Jeg var med som syvårig ca., og jeg havde en eller to større søstre med, de skulle jo passe på mig.

Vi kørte i en gammel bil hvor der var række store sæder midt i, ud for dørene.

- Var det ikke dengang de tabte jen? spørger Vagn.

- Det var s'gu mig de tabte! siger Sneborg, - Bruno kørte hen til teatret, så kørte han op omkring Bispetorv. Da var der en der gav slip på håndtaget til døren, og så røg jeg ud ad.

Bussen kørte bare videre.

Jeg slog hul på mine strømper, det var hvad det var.

Men det var så det første problem som de her søstre havde, når de nu skulle passe på mig.

Så kom vi ud til Den Gamle By.

Kan du så ikke tænke dig hvor upraktisk det var, de havde en isbod der lå ovre ved Ceres, så skulle jeg jo tværs over vejen.

Så kom der en cykel med varer på, og cyklisten slog lige en kolbøtte, og varerne trillede ud over vejen. Men jeg tog ingen skade, jeg skulle bare over efter den her ti-øres is.

Efter den tur ville mine søstre ikke til byen igen, hvis jeg skulle med.

- Det var en årlig teatertur vi havde, siger Vagn.

- Ja, siger Sneborg, - og så kan jeg huske at min far han købte en stor pose med figner og dadler og sådan noget, som vi dykkede ned i. Det var nyheder for os dengang.

Gerda Henriksen, Kristian Henriksen, Sneborg Alrøe, Anna Brok og Helga Alrøe, ca. 1938

Udviklingen som sådan

- Dengang vi var børn, fortsætter Sneborg, - der hængte hele byen jo sammen selskabsmæssigt, både på den ene og den anden måde. Idag er man selvfølgelig lige så meget i familie med hinanden som man var dengang, men nu har man sine venner, der er ikke noget med at man priviligerer folk man er i familie med, den tid den er ovre.

Når dem oppe i Kysing skulle besøge nogle ovre i Fløjstrup, så var det sådan, at hvis det var den ene familie man skulle besøge, så var det Karl Baatrup der skulle køre, og hvis det var en anden familie, så var det Ras Nielsen der skulle køre.

Men de skulle følges ad alligevel. Sådan var det.

Manden der solgte fiskegarn

- Ham der senere fik Fuldbro Mølle, siger Sneborg, - han kom og solgte fiskegarn til fiskerne.

- Der var to de købte fiskegarn ved, siger Tage, - der var Utzon og Ørbæk, og Ørbæk det lå i Korsør, der købte min far. Om vinteren kom de og sad og syede hele vinteren. Og det var gerne på klods, indtil der kom penge igen. Sigfred købte ved Utzon.

- Ham jeg tænker på, siger Sneborg, - det var en stor kraftig mand, han hørte til oppe på Mors.

- Det er vist ham fra Ørbæk, siger Tage.

- Det er muligt, siger Sneborg, - han var ungkarl. Og når de andre skulle have noget at spise, så skulle han altid have to kyllinger. Han var grovæder, det kunne man også se på ham. Men han solgte altså de her net til fiskerne, og så købte han samtidig deres ål. Han var en af dem der havde fingrene ude, han tjente en masse penge. Under krigen havde han noget at gøre med brunkulslejerne og spekulerede i alting. Senere fik han Fuldbro Mølle, og det var med fiskeret i.

Han var ikke gift før han kom derned, så fik han en husbestyrerinde, og de skulle have et barn, og de havde sådan set aftalt at de skulle giftes, det blev de nu ikke. Hans familieskab tænkte skide være med hende, hun er bare husbestyrerinde, men barnet var jo hans, og hun skulle bare være formynder til skelsår og alder, og så fik de andre jo ikke en skid, for han var enearving.

Det var ikke lige det de havde regnet med.

Badedagen

Sneborg og Vagn gik i klasse med hinanden og husker et par fælles oplevelser fra skolen.

- Om sommeren skulle vi ned til stranden og bade, siger Sneborg, - det skete en dag om ugen. Drengene gik med lærer Andersen, pigerne med fru Andersen, og så var der pæn afstand imellem holdene.

Bay Andersen var ikke glad for at vi spillede fodbold.

Engang var en fodbold gået gennem vinduet til redskabsskuret, og så fik vi besked på at det skulle vi selv skillinge sammen til. Så kom du (Vagn) og tog mål på den her skide rude, og så gik du hjem til Johannes og fik ham til at skære et stykke glas, og så gik du ned og så skulle vi sætte det i. Resultatet var selvfølgelig at det knækkede, og så måtte vi tage turen en gang til.

- Og så var der den årlige fødselsdag, siger Vagn, - det så vi frem til. Der skulle vi have chokolade.

De første radioer

- Aftnerne gik jo ikke med at se tv dengang, siger Sneborg, - familien sad omkring bordet ved spisetid, og om aftnen sad de også omkring bordet. Nogle læste aviser og andre havde en bog de læste i, og ja, så kom de første radioer jo i 1927-28. Vi fik radio under mund-og-klovsyge-perioden. Og så var der af og til nogen der kom og sagde: "Kommer I ikke over og lytter i aften?"

"Har I fået radio?"

"Nej, men vi har fået gule ærter til middag!"

Det var den humor der var mellem folk, man skulle jo finde en lejlighed til at komme sammen og få en kop kaffe.

Nogle steder spillede de jo kort. Det har hverken dig eller mig været med til, men altså, vi så vores forældre spille, fra den første december gik kortspillet fra gård til gård, man spillede bridge.

Det var obligatorisk at når man havde slagtet, så skulle der holdes sulegilde, og så spillede de kort. Det gjorde både Ras Nielsen og Karl Baatrup og Hans Mikkelsen og Arentoft.

Omrejsende håndværkere

- I gamle dage der kom der en sadelmager og boede ved Anders Mikkelsen en fjorten dages tid, fortæller Sneborg, - det var i den periode, hvor hestene ikke rigtig havde noget at lave. Så lavede han det seletøj der var i byen. Ligesådan mener jeg der var en urmager, der kom på den måde.

- På sådan en gård der ryger nogle ruder i ny og næ, supplerer Vagn, - og der kan jeg huske at der kom en glarmester. Han boede ikke nogen steder, han rejste med rutebil. Jeg kan huske han var ude ved os en dag, og så gik han det hele igennem. Det var kotume at han kom engang imellem, og så puttede vi en halmvisk i indtil han kom.

- Dengang var der lokum på gårdene, siger Sneborg, - men i ni af ti tilfælde var det stalden der blev brugt som toilet. Den første der fik træk og slip, det var Midtgaard, og det var mens vi gik i skole.

Sommerhusene

- Der gik hul på sommerhussalget ude på Hagen, siger Vagn, - det var i begyndelsen af 50'erne.

- Siden kom Peter Baatrup i sognerådet, fortsætter Sneborg, - så fik han lov til at udstykke, dernæst var det Poulis tur, og i sidste omgang der kom de og skulle udstykke inden juleaften.

Det var Peter Baatrups og Mary Nielsens jord. De sad med nogle kort der var forældede, og det resulterede i at hun udstykkede der hvor hendes grisehus det lå, og det har hun så haft et helvedes bøvl med de her sommerhusfolk om.

Byen er blevet en hel anden efter sommerhusene er kommet. Der er sket en mægtig udvikling, både på den ene og den anden måde.

Forråd i 30'erne

- I 30'erne skulle der være mad, det var vigtigere end alt andet. Der skulle kules syv tønder kartofler ned, og det samme i gulerødder, så skulle der være en tønde saltet makrel og en tønde saltet sild, og så en gris på ca. 400 pund vi selv havde fodret op, man kunne somme tider få en med en skæv snude, men grisen var lige god for det. Og den fik så fisk og atter fisk, på nær tre uger hvor den fik korn. Så havde man et svin på 400 pund.

- På den tid da sørgede man for sit forråd, siger Vagn.

- Og mutter hun lavede medisterpølse og lungepølse, siger Tage, - og hængte det på kroge og smurte noget fedt over, så var det konserveret. Der var ingen køleskabe.

- Så kunne det stå i lange lange tider, siger Vagn.

- Og der var ikke noget der blev kasseret, siger Tage, - jeg sad med tarmene på et par pinde og vendte dem til medisterpølse. Og blodpølse til endetarmen.

- Ved I hvad, siger Sneborg, - jeg er ved at være sulten, jeg skal have en gang hvidkålssuppe, kunne I ikke godt tænke jer det også?

- Jo tak.

Så serverer Sneborg en gang hvidkålssuppe med flæsk og pølse og sennep.

- Der var jo engang de blussede ål ude på fjorden, siger Vagn.

- Det har jeg også gjort, siger Tage.

- Og Thorø gjorde det også, siger Vagn, - han var meget vågen, det kunne han godt lide.

- Og han kunne, siger Tage, - han så som en kat i mørket.

- Han var fantastisk som ålestanger, siger Vagn.

Mens der spises kommer Torben ind med en friskfanget anekdote.

Han har snakket i telefon med Henning Poulsen, der kan en historie om lærer P.

Da lærer P. styrtede i tjørnen

Henning Poulsen fortæller, at lærer P. havde hans fars jagt ude ved Havbakken, der dengang var en meget stejl skråning med tjørnebuske på.

En dag havde lærer P. skudt en fasan, og den hang og dinglede ude på tjørnen, fire-fem meter ude.

Den kunne han ikke lige nå.

Så gik han hjem efter en stige, og han havde en sort hund der hed Bella med.

"Apport!" sagde han til hunden, men den ville selvfølgelig ikke ud på stigen.

Så han måtte selv ud efter fasanen derude.

Det endte hverken værre eller bedre end at stigen tippede, og så røg lærer P. på hovedet ned i tjørnehækken.

Norsminde handelsplads.

Fisker Thorvald Jensen og hustru — og den lille lap papir med russisk skrift.

Avisudklip med fisker Thorvald Jensen og hustru - og den lille lap papir med russisk skrift.

Da tre russere var gemt *på Kysing Næs*

Uddrag af artikel fra avisudklip, der ikke er forsynet med dato eller avishoved.

Det var noget af et tilfælde, at Thorvald Jensen fra Kysing Næs kom til at skjule tre russere for tyskerne. Under krigen var han flyttet ud på Kysing Næs, hvor han havde forpagtet en lille ejendom, der tidligere havde været et husmandssted. En vinteraften først på året 1945 kom to russere i følgeskab med en mand fra Højbjerg til gården og spurgte, om Jensen ville skjule de to flygtede fanger, da de ellers var sikre på at blive henrettet.

Thorvald Jensen var forståeligt nok betænkelig, men han lod sin kone afgøre sagen, og hun sagde ja.

- Først da vi havde fået "gæsterne" anbragt på høloftet, og vi var kommet i seng, gik det op for os, hvad vi havde indladt os på, siger fru Dorthea Jensen, - men nu var vi jo begyndt og måtte fuldføre.

De tre russere - dagen efter kom Højbjerg-manden med endnu en - havde kæmpet i Finland, hvor de var blevet taget af tyskerne. Da krigen nærmede sig sin slutning, blev det for farligt at have fangerne der, og de blev - til fods transporteret ned gennem Finland og Norge til Oslo.

Her blev en del skudt, men alle, der ikke bar synlige præg af deres slaviske oprindelse, fik lov at slippe - mod at iklæde sig den tyske uniform og gøre vagttjeneste.

Fangerne blev transporteret videre til Danmark, og da man nåede Århus, gik det op for mange, at det var meningen, de skulle fortsætte til Tyskland og sikkert ville komme til at skyde på deres landsmænd.

Det blev for meget, og russerne forsøgte i desperation at stikke af. Det kom til kraftige skyderier på Arhus Banegård, og mange russere mistede livet, og kun enkelte slap fri.

Nervepirrende

- Der var mange nervepirrende situationer under russernes ophold, fortæller Thorvald Jensen. Et regiment bestående af de helt unge tyske soldater holdt flere gange øvelser på markerne lige uden for huset.

En dag standsede et stort "dollargrin" midt på gårdspladsen og fem højtstående, tyske officerer steg ud. Officielt var de der for at se, om der var mulighed for at lægge en bunker på grunden. Jeg tror nu, det var helt andre ting, de så efter. Men de fandt ikke mine russere, som lå gemt i høloftet over kostalden.

Tre børn i alderen fem til 14 år havde familien Jensen under russernes besøg, og det var ikke altid lige nemt at hemmeligholde de tre russeres "besøg". Fru Dorthea gik altid rundt med frygt for, at børnene skulle røbe noget i skolen, hvad dog aldrig skete.

- De var de elskeligste mennesker, altid parate til at hjælpe til, fortæller fru Dorthea Jensen. - Megen mad fik de ikke, vi måtte klare os med vore egne rationeringskort. Alligevel tror jeg ikke, vi vil gøre det én gang til. Det er for stort et nervepres.

Et stykke gulnet papir med tre lange navne og en næsten ulæselig hilsen er det eneste minde, fhv. fisker Thorvald Jensen og hustru har om tre russiske krigsfanger, de skjulte i godt to måneder for nazisterne under verdenskrigen.

Thorvald Jensen: - Vi talte meget sammen, det foregik på tysk, og hverken de eller jeg var god til det sprog. Deres rigtige navne kunne vi ikke udtale, og for nemheds skyld kaldte vi dem for Alexander, der for øvrigt var journalist og forfatter, Klim og Viktor.

Sovjet-orden til Kysing-fisker

Et andet og formentlig senere udklip fortæller:

Det er muligt, at fhv. fisker Thorvald Jensen, Kysing Næs, under Krustjofs besøg vil få overrakt en sovjettisk orden. Det ligger fast, at han er indstillet til ordenen, men på den sovjettiske ambassade oplyses det, at der først vil blive taget stilling til, hvornår overrækkelsen skal finde sted, når den sovjettiske ministerpræsident kommer.

Årsagen til, at Thorvald Jensen er indstillet til den sovjettiske orden er, at han under krigens sidste dage skjulte tre flygtende russere i sit hjem. Han fik senere et takkebrev på russisk, som han først for ganske nylig fik oversat. Brevets oversættelse gjorde Sovjetmyndighederne opmærksom på Thorvald Jensens indsats.

Thorvald Jensen var i København i 1964 og fik af russerne tildelt ordenen Den Røde Stjerne.

Det blev vist i tv.

Sneborg om familien Alrøe *og kroen*

13. december 1995

Min far, Hans Waldemar, var landmand, fordi, som han sagde: Én skulle jo tjene til de her to søskende som skulle studere, den ene til lærerinde (Karen Marie Alrøe) den anden til arkitekt (Søren M. Alrøe). Og far var den yngste af fire, så han skulle sørge for at der blev penge til de to at studere for, og så måtte han blive hjemme og passe landbruget, selv om han også hellere ville have lavet noget andet.

Min bedstefar, Hans Sørensen Alrøe, døde i 1901. Han var krigsveteran fra 1848 og led af gigt, han blev omkring 75 år. I 1903 var min farbror, Søren M. Alrøe, hjemme og var arbejdsløs, og så byggede han og far en ny kostald, den lavede de selv med hjælp fra en murer.

H. W. Alrøe i krostuens dør, ca. 1909.

I 1901 har min far været 22 og de andre var lidt ældre. Faster Karen Marie havde fået embede som lærerinde oppe på Mors, og farbror han læste til konstruktør ovre i Odense. På det tidspunkt var der ikke rigtig noget at lave, for der var dårlige tider, der var ikke nogen der byggede noget. Så farbror Søren kom hjem og gav sig til at skyde sælhunde, han havde en båd sammen med en kammerat. Så smeltede de sælerne af, og det gik godt nok med det dér. Men siden fik han en stilling i Vejle som konstruktør på et byggeri, og han flyttede derned.

Forside af nytårskort 1. januar 1909.

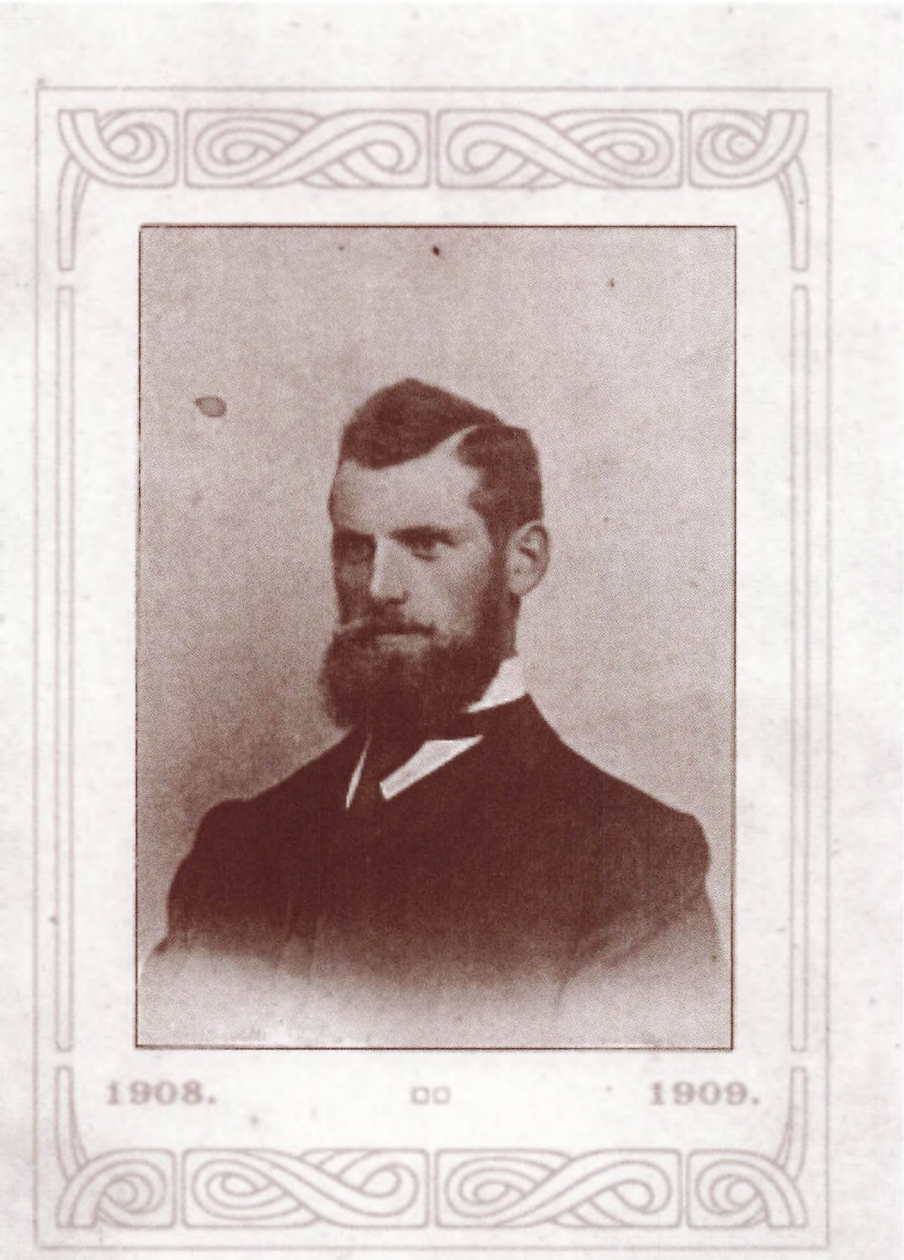

Jeg tror nok, det har jeg hørt fra anden side, at min fars anden søster Loise gerne ville have haft Kjær fra Norsminde, men det kunne hun ikke få, så hun tog til København og tjente i et herskabshjem sammen med købmanden fra Fuldens datter. Derfra kom hun ned til en halvdansk familie i Italien. Der blev hun syg af tuberkulose og døde som 32-årig.

Jeg ved, at Kjær kom meget sammen med min farbror Søren.

Men Kjær blev gift med Boline ved et ulykkestilfælde, de skulle have et barn sammen.

Det skulle han nu nok have betalt sig fra.

Boline var en speciel type, hun var en søster til Marie Olsen og Central-Anna.

Langhalms-tærskemaskinerne

I 1905 overtog far ejendommen, og så blev bedstemor aftægtsdame og boede ovre i kroen, og de andre boede ovre i det andet hus.

I 1906 begyndte far at lave langhalmstærskemaskiner. Han havde fået et parti lavet på en maskinfabrik i Odder først, for at se om det var noget der var noget salg i. Da de var væk installerede han maskiner og en Gideon petroleumsmotor, og så havde han en høvl og en afkorter og en båndsav og en langhulsboremaskine, og så var han i stand til selv at lave langhalmstærskemaskinerne.

Det gjorde han indtil ca. 1914. Så kom den tid, hvor strå-

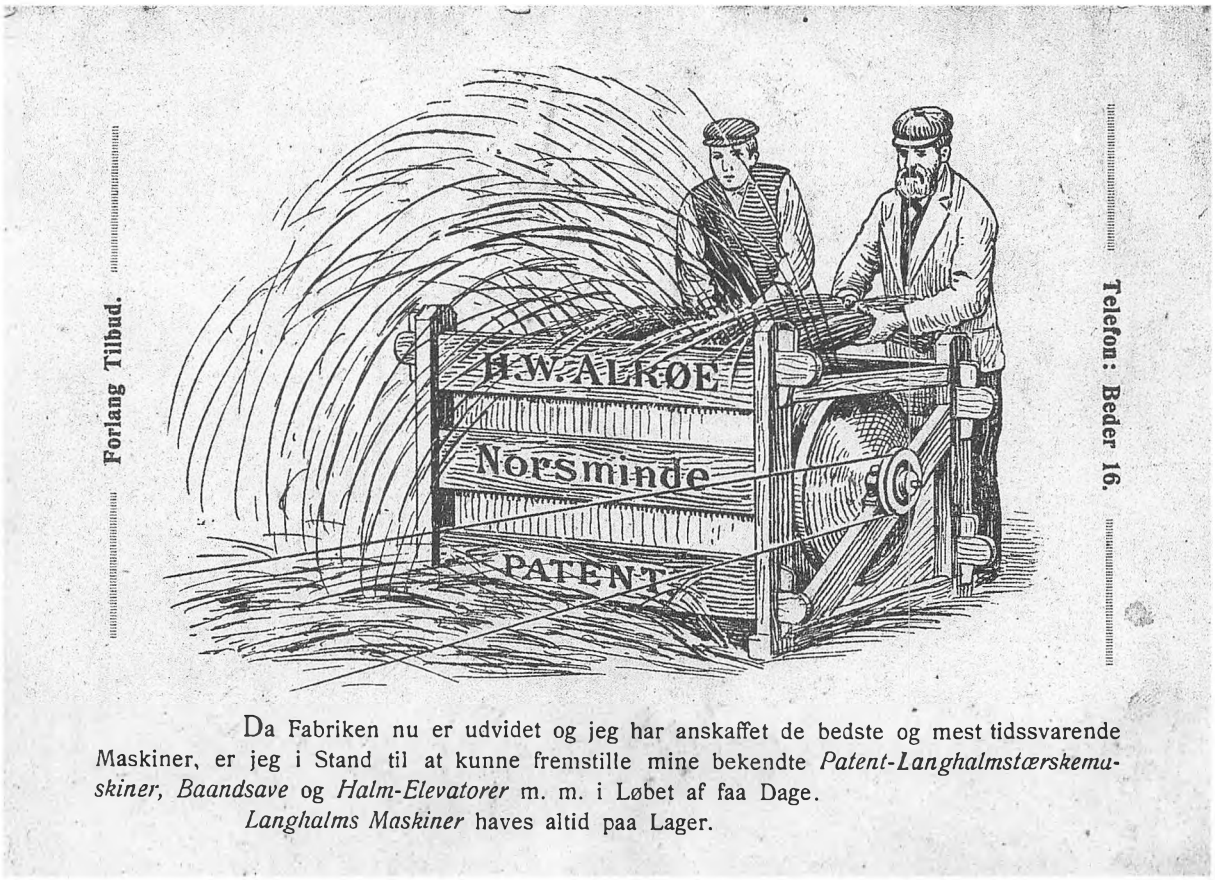

Bagside af nytårskort 1. januar 1909. Til højre H. W. Alrøe, til venstre Preetzmann, medhjælper på gården.

taget blev en dyr vare at have forsikret, og så var der ingen salg i de landbrugsmaskiner, der kunne tærske langhalm.

Men inden den tid havde han fundet ud af, at han kunne sælge petroleumsmaskiner og færdiglavede anlæg til gårdene, i stedet for deres hestegange fik de en petroleumsmotor og et tærskeværk og en kværn. Det leverede han, men sjovt nok kunne han ikke levere noget af det i Kysing, for dér havde de smeden, der var hans nabo. Ham holdt bønderne hånden over, for han ordnede sko til deres heste o.s.v.

Når smeden havde skaffet bønderne en maskine, som der var fortjeneste på, så kom de ned til far, og så skulle han give tre kaffepuncher for at få regnet ud, hvilke skiver der nu skulle på, for at den gik som den skulle.

Sådan var betingelserne dengang, men der var godt naboforhold alligevel.

H. W. solgte en del tærskeanlæg og landbrugsanlæg indtil vi kom til 1916, da kom elektriciteten herude. Vi fik elektricitet lige op til juleaften 1916.

Taxakørsel

På det tidspunkt havde far fået en bil, for det var nu altså noget der kunne løbe rundt, så det var noget for ham.

De første to år der havde han sådan en gammel Ford, og den var der altid problemer med. Det

Branden på Norsminde gl. Kro den 30. august 1966. Den unge mand yderst til højre er Torben Alrøe.

var selvfølgelig hvad det var, men han ville helst have det sådan, at han kunne komme hjem ligesom han kom ud. Han skulle altid ud og smede på den, sagde han.

Så fik han Forden byttet væk med en Benz, den havde han fra 1918 til 1933. Benz'en brugte han som taxavognmand, men han kørte samtidig turistkørsel, og det var på det tidspunkt, hvor alle folk de skulle til grænsen og se det gamle land, der var kommet til, og det drejede sig om Dybbøl Skanse og om flyvepladsen i Tønder og om Ribe Domkirke. Det tog tre dage at køre sådan en tur rundt, han kunne have fem mennesker med, og så overnattede de forskellige steder.

Sådanne ture kørte han, samtidig kom der rejsende, som han kørte rundt til købmændene. De skulle hentes oppe på Malling station, og så skulle de rundt til alle de her små købmænd.

Engang spurgte far en af de hér rejsende: "Hvad er det i grunden du sælger?"

"Jeg sælger knaphuller" svarede manden.

Og det var rigtigt nok. For dengang brugte alle blåstribede skjorter, og for at konerne ikke skulle sidde og knokle med de dér knaphuller, så kunne man få sådan en stribe med knaphuller, man kunne sy til.

Dem lavede man på maskine, og så kunne man købe en halv snes meter ad gangen.

Kroen genåbner

Der begyndte så at blive lidt mere travlt med taxaerne, de begyndte at få lidt mere magt end de havde haft på det tidspunkt hvor far begyndte, og så gik det efterhånden ud.

Men så fandt far ud af, at der havde kunnet drives kro her før, og det kunne da måske være en indtægtskilde, og kroen genåbnede så i 1932, efter at der havde været forskellig modstand mod det fra naboer og lokale borgere.

Men det gik over, og så fik han sommerbevillingen i 1932; den kørte til 1947, hvor den blev udvidet til helårsbevilling.

Far havde ingen erfaring med krodrift, og kroen blev ikke en succes lige med det samme. Men der var efterhånden mange privatbiler på vejene, og der var en vis interesse for stranden. Og der var udflugter med skoler, ungdomsskoler og ungdomsforeninger og borgerforeninger, gymnastikforeninger og pensionistforeninger o.s.v.

Sådan en som Oskar Jensen, han var altid den sidste rutebilmand der kom, og så sagde han til sine turister: "Det var sørme også synd at I skulle vente en halv time på mig, til gengæld kan I få en billig tur til Norsminde, for kun 1,25."

De andre rutebilmænd kunne ikke lade være med at grine, for de skulle kun have en krone.

Der var intet spisekort i de første år, man solgte kun stegt ål på kroen. Men i krigens tid indførtes en kødløs dag, og det var den eneste dag der blev spurgt efter kød.

Alle andre dage ville man godt spise ål, men ikke på den kødløse dag.

Elefanterne

I anledning af fars 25 års jubilæum som fabrikant, i 1931, skulle han lave noget der løb rundt. Han havde det bed ude i haven hvor der var hornvioler, d.v.s. halvdelen af bedet det var bart, og på den anden halvdel der lå hornvionerne oven på græsplænen, de tragtede efter sol.

Han syntes det var meget passende at lave et bed der kunne løbe rundt dér. Det skulle have lidt udsmykning, og så har han nok syntes at elefanter det var sådan nogle nemme klumper at lave, frem for pelikaner. Så lavede han elefanter, både til at bære og til at være glade elefanter der drejede rundt ovenpå.

Det gjorde jo at en masse mennesker skulle ud at se, hvad det var for en snurrig mand der havde lavet sådan noget i haven, og så kostede det ti øre at komme ind og se haven, og det var sådan set forarbejdet til at få kroen åbnet.

Der har i øvrigt været keglebane ved Norsminde gl. Kro i årene 1935 til '77 - det var i en periode en stor attraktion, og mange folk fra egnen har tjent en lille skilling som keglerejsere i deres ungdom.

Klondyke, Rude Strandhotel og Norsminde gl. Kro

Først i 30'erne havde banerne overlevet deres tid, og der var begyndt at komme biler på vejene i ret stort omfang, og der var også begyndt at komme sommerhuse. Det betød, at til at begynde med havde folk købt et lille stykke jord til 25 øre, og dér kunne de så holde med deres bil og så kunne de gå ned og bade, og næste år fik de nok stykket et hus sammen af nogle gamle papkasser, eller hvad de kunne finde, så der var et læskur at klæde om i. Det var sådan set udviklingen på sommerhusområdet.

Allerede i 1918 byggede en storkøbmand fra Odder et sommerhus nede ved Rude Strand. Han gik ned under landbrugskrisen i 1932, og så købte en skrædder det konkursbo og lavede det om til det første Rude Strandhotel.

Så var vi tre: Der var Kystkroen, den hed Klondyke, og det kom sig af, at der var sten og grus derude i ret store mængder, og så var der nogen fra Wilhelmsborg og Norslund der havde fundet ud af, at der kunne laves en god forretning ved at harpe rallet op og have nogle pramme, de kunne sejle ind til Århus med, for på det tidpunkt blev Århus havn udbygget ret kraftigt.

Men det gik altså ikke så godt, og ud fra den betragtning kom stedet til at hedde Klondyke.

De troede der var guld og grønne skove, men der var altså ikke kød på det.

De sidste der skulle være der for at passe maskinerne og se efter tingene, de blev så boende der, og de lavede kaffe på kande, så folk, der kom ud til stranden, kunne få en kop frisk kaffe. Det var ca. 1916 den gesjæft åbnede, og i 1928 fik de spiritusbevilling. Vi lå i to forskellige kommuner dengang, og så var det far tænkte, at når de kunne få deromme, så måtte vi også kunne få det, som gammel kro.

Og det fik vi altså også.

Det var på et tidspunkt hvor der var meget få penge mellem folk. Hvis de skulle have lavet en momsafregning dengang, så havde det ikke givet ret mange penge.

Der var mange arbejdsløse også, og når de kom fra Malling, så var der en købmand, der havde en båd hernede, og han sagde også:

"Ja, der er jo mange der er fritidsfiskere. De kommer herned og så låner de en glib og en båd og den dér, de skal bruge til at jawe ålene ind i gliben med, og når det så var godt vejr, så går de sådan og gliber der og fanger også lidt ål.

Det eneste de har med, det er en pose til at have fangsten i.

Og den står der Malling Dampmølle på, så indsatsen den er sådan set begrænset."

Kroens videre drift

Min mor, Thora Marie Alrøe, døde i 1930.

Og så blev det mine to søstre og mig der skulle gå til hånde med det der skulle laves.

Det har ikke altid ligget i kortene at jeg skulle overtage kroen, men på den anden side, i 1932 var mine søstre afsat. Den første blev gift i '28 og de to andre fandt først i 30'erne hver en mand som de giftede sig med, og det var ved landbruget hos begge to. Så var det sådan set sagt, at så var det bare mig der ikke havde noget at lave.

Jeg blev gift i 1945, og så havde vi sådan set frit spillerum til at gøre, hvad vi syntes der var klogt.

Sneborg Alrøe ved Frederik VII's buste.

En Kysingbo
vender tilbage

Holger Rasmussen, Tage og Sneborg
13. december 1995

Villys knejt havde været ovre ved Harry i Beder for at blive klippet engang, fortæller Tage, - så havde de fået et par bajere, og så var Harry blevet så fuld, at han ikke kunne klippe ham færdig. Da knejten kom hjem var han kun halvt klippet.

For satan hvor var Villy gal.

Han tog med ham derover dagen efter og fik ham helt klippet.

Holger Rasmussen og Tage sidder ved langbordet en kølig og grå onsdag formiddag i december. Emnet "barberer og klipning" er af en eller anden grund bragt på bane.

En støvsuger hvæser fra rummet ved siden af - måske er det

lyden af støvsugeren, der bringer tankerne hen på hårtørrere, og derfra videre til hårklipning.

Tage fortsætter:

- Min farbror, Ras Vejmand som vi kaldte ham, han klippede hernede. Og dengang han døde, da overtog min fætter Ove det. Men der kom en cyklende barber rundt, han kom fra Saxild. Han hed Knorup. Han kom en fast dag om ugen og klippede.

Og ellers måtte man over til Harry i Beder. Jeg blev klippet af ham før jeg blev konfirmeret, så mange år har han været derovre. Harry han var også duegal og travgal.

- Ja, bryder Holger ind, - han kom møj sammen med min bror Aksel. Når vi så skulle ud til travbanen så skulle vi have barberen med, for han havde ingen bil.

Fra Kysing over Århus til Odder

Min far var fra Kysing og jeg voksede op her og gik i Kysing skole ved Bay Andersen, fortæller Holger, - senere var jeg i Århus i 12 år, og så kom jeg til Odder.

Min families tilhør til Kysing kan føres tilbage til 1870 og før. Min far hed Anders Mikkelsen Rasmussen.

Jeg har boet i Odder i 35 år.

- Der hvor mit hus ligger i Odder, skulle der have været hav engang. Bækken løber for enden af haven. Og hvis man graver i min have, så finder man jord, der minder om fjordbund.

Jeg har nu ikke fundet nogen oldtidsfund, men det kan godt ske der ligger noget. Lige på den anden side ved Mejerivej skal der have været havn for vikingeskibe (der passerede Norsminde på vej til Odder, red.).

Jeg er født i '21 og rejste fra Kysing som 15-årig. Jeg tog først endelig afsked med landbruget i '45, da var jeg 24. Jeg har tjent et par steder her i Kysing. Jeg var hos Hans Hansen ude på Fellingsgaard, der var jeg i 4 år. Derfra rejste jeg til Århus, hvor jeg boede i 12 år. Bag efter flyttede vi til Odder, og der bor vi stadig væk.

Jeg gik i skole med Sneborg i et år, det var i '32, det år da møllen brændte.

Der var ikke så meget fritid dengang. Jeg skulle altid lave noget jeg kom hjem fra skole, der var ikke noget med at man skulle ud og lege.

Jeg gik i skole med Peter Kristensens to ældre brødre, dem kom jeg meget sammen med.

Smedjen stod bare, der var ikke smedje dengang. Den var bygget af spånner, det var sådan nogle små tynde brædder, der var sat oven på hinanden, taglagt nærmest.

Jeg blev post i Odder - Helge Madsen kender jeg fra hans unge dage, da han tjente i Kysing.

Jeg har som sagt boet i Odder i 35 år, det er ti år siden jeg købte grunden i Norsminde, og så byggede jeg selv hus hernede.

Der findes ikke noget mage til Norsminde.

Da kroen åbnede

- Jeg kan huske da kroen blev åbnet igen. Det gik såmænd meget stille af. Sneborgs far havde alle de her sager oppe i haven, elefanterne og alle de ting, og det blev lidt af en turistattraktion. Det kostede ti øre at komme ind, og der kom mange mennesker, rigtig mange.

Jeg kan huske da Hans Waldemar lavede de store vaser. Dem stod han og lavede i grusgraven. Jeg mener han støbte dem i forme, der var lavet i sandet. Han var livlig over for børn - jeg var tit hernede ved Sneborg, og Alrøe han sagde altid noget til os. Det var ovre ved det gamle hus derovre.

Der var to keglebaner her engang, og jeg var keglerejser dengang banen åbnede. Det var i '35. Jo, jeg var den første keglerejser der var hernede.

Det kostede halvanden krone i timen, og det var en stor attraktion.

Keglebanen blev nedlagt i 1977.

TV krobal med Otto Leisner og Teddy Pedersens orkester på Norsminde gl. Kro i 1969.

Kaffepunch hos købmanden

- Min far kom sammen med Sneborgs far, de havde også gået i skole sammen. Når bageren kom fra Saxild med bil, det gjorde han hver tirsdag og fredag, så skulle fatter gerne til købmanden, og så kunne han lige gå ind på kroen og få en kaffepunch sammen med H. W. og bageren.

Så snu blev han jo. Han skulle altid til købmanden tirsdag og fredag. Og Ajnor kiggede vel også ind - så sad de i baglokalet, der var en lille stue ud til gaden, sådan et bette kontor, der var en gang derind og så videre til køkkenet, men det hele er lavet om nu.

Ajnors fiskeforretning

- Der var ikke noget fiskehus dengang, der var bare et træskur, og det var dér Ajnor han stod og solgte fisk.

Han solgte alle de ål, der blev solgt på kroen, så Ajnor kom nylig i gang dengang han begyndte at sælge ål til kroen. Og alle de turister, der begyndte at komme, de skulle jo da have fisk med hjem. Så fandt Ajnor ud af, at så kunne han godt oprette en fiskeforretning her også.

Dengang kunne man sælge fisk uden at sundhedsmyndigheder eller lignende kom og snuste efter det dér.

Men ad åre begyndte de at komme efter ham: "Hvad fanden

er det for noget? Du kan da ikke sælge fisk sådan!"

Men Ajnor solgte da bare videre.

Broen, dæmningen og vejene

- I 30'erne kom rutebilen kørende over den gamle bro og lige forbi kroen. Der var faktisk mere trafik dengang. Det gik stærkt dengang udviklingen begyndte. Dæmningen blev bygget '64, fiskehuset samtidig.

- Forstærkningen på den gamle bro er fra '85, tilføjer Sneborg som tager sig en lille pause fra receptionen, - brobygningen har der været tale om siden 1925. På et tidspunkt var Arentoft indstillet på, at hvis man lavede en dæmning fra Kalvø og over til Ning Herred, så kunne have solgt jord i kubikmeter. Ude ved møllen, der var et helvedes sving, det var fordi vejen dertil var lavet således, at den skulle gå uden om Kysinggaarden ud mod havet.

Så sagde Arentoft til amtvejsinspektøren: "Du kan nok få lavet sådan et sving der, så den kommer til at gå den samme vej, forbi Kysinggaard."

Hvis Knud Anker havde vidst det i dag så havde han ærgret sig, for nu har han de to gårde på hver side af vejen.

Det kunne landinspektøren da godt have fundet ud af, at lave dæmningen over Kalvø, og det havde faktisk været betydeligt bedre end som det er nu, hvor vejen går hen langs med sommerhusene, at få vejen bagover til Rude og Saxild.

- De tumlede også med planer om at der skulle være en vej gennem plantagen til Hou, siger Holger.

Sneborg forlader atter krostuen, og Holger tænker tilbage på sin barndom i Kysing.

Fiskerbåde i Norsminde Havn.

Tilbage til fjorden

- Jeg var lidt i familie med Wolle-Karl, siger Holger Rasmussen, - da han døde blev alle hans ting solgt på auktion. Der var et gammelt klædeskab, der stod Karen Rasmusdatter inde i lågen. Så sagde min far: "Det dér, det er min familie, det vil jeg s'gu have. Han fik det for 15 kroner."

- I starten havde H. W. ikke andet end det gamle her, men da der var gået et par år byggede han salen her ved siden af. Efter nok et par år byggede han den næste sal. Den sidst byggede ligger der, hvor keglebanen var førhen.

Den blev nedlagt i '77, for da var der ingen der gad spille kegler mere, nu bowler man i stedet for, eller spiller billard eller pool.

Men der er spillet meget kegler herude, ok. Der var også keglespil på Klondyke og på Rude Strandhotel, der var kegleklubber i Odder og Århus og alle vegne, men lige pludselig stoppede det.

Og købmanden er holdt op. Egeman Jørgensen, der var der før Høegh Thomsen, havde kornpakhus og foderstofforretning ved siden af købmandshuset. Skulle man have en sæk kraftfoder eller kunstfoder, så var det ham der ekspederede det. Senere byggede han huset til på fløjen derovre, der boede hans svigerforældre i mange år. Der var også benzintank ovre i gården.

- Jeg savnede Norsminde dengang jeg flyttede herfra, og nu er jeg da også tilbage hertil. Jeg nyder det hver gang jeg kommer ned i sommerhuset. Alene at køre op ad vejen og se ud over fjorden ...man behøver ikke rejse til udlandet for at se noget pænt.

Bare at vågne op om morgenen og se ud over den blanke fjord - jeg går tit en tur ned ad vejen for at kigge ud over landskabet.

Frederik VII på resterne af Kysing Kirketårn.

Norsminde ByLaugs "bestyrelse".
Ole Mikkelsen, Tage Strandbo, Torben Alrøe
Ib Øgaard, Finn Dahlin.

Norsminde ByLaug af 18. juli 1993

ByLaugets formål:

1a. At skønne på og arbejde for den dejligste plet på Danmarkskortet: Norsminde.

1b. At drage omsorg for, at der kaldes til fest for Norsminde med passende - og ikke for lange mellemrum.

2. At udnævne en oldermand for Norsminde.

Denne ærefulde titel tildeles for ét år ad gangen startende med perioden fra stiftelsesfesten 1993 til stiftelsesfesten 1994 til en kvinde eller mand, der i året hermed er æresborger i Norsminde.

Personer kan bringes i forslag af alle medlemmer, men valget foretages endeligt og udemokratisk af det til enhver tid siddende laugsråd.

Som aktive medlemmer (A) kan optages alle, der er bosiddende eller barnefødt i Norsminde eller Kysing.

Aktive medlemmer må forventes at skulle stå til rådighed, når der kaldes fra det til enhver tid siddende laugsråd.

Som passive medlemmer (B) kan optages alle, der har tabt deres hjerte til Norsmide og omegn.

Medlemskontingentet kr. 20,00 årligt for aktive medlemmer og kr. 30,00 årligt for passive medlemmer erlægges første gang ved indmeldelsen. Kontingentet beregnes fra Grundlovsdag til næste års Grundlovsdag. Kontingentet fastsættes iøvrigt fremover af det til enhver tid siddende laugsråd.

Laugsrådet består af fem gode borgere.

Grundlovsdag 1998 afgår eller genvælges 2 laugsrødder og Grundlovsdag 2003 afgår eller genvælges 3 laugsrødder.

Funktionsperioden for nye laugsrødder er 5 år.

Indstilling om laugsrødder sker til det til enhver tid siddende laugsråd, der alene forestår og afgør valget.

Årsmøde i Norsminde ByLaug med eventuelt valg finder sted hvert år på Grundlovsdagen den 5. juni kl. 14.00 i krohaven. Under årsmødet gives tillige en orientering om ByLaugets økonomiske forhold.

Fra laugets stiftelse 18. juli 1993 og til Grundlovsdag 1998 består laugsrådet af følgende: Køkkenchef Torben Alrøe, automobilforhandler Finn Dahlin, entreprenør Ole Mikkelsen, fiskehandler Tage Strandbo og byrådsmedlem Ib Øgaard.

Ved eventuel opløsning af Norsminde ByLaug overlades det til det til enhver tid siddende laugsråd at formøble laugets midler på festlig vis.

Således vedtaget i Norsminde den 18. juli 1993.

Signeret

Torben Alrøe
Finn Dahlin
Ole Mikkelsen
Tage Strandbo
Ib Øgaard

H. Sneborg Alrøe
Oldermand 1993/94

Helge Post Madsen
Oldermand 1995/96

Jens Høgh Thomsen
Oldermand 1994/95

Inge Nielsen Kjeldsen
Oldermand 1996/97

TAK

til nedennævnte,
som har støttet
udgivelsen af denne bog:

Købmand Kim Antonsen
Bagergården, Saxild
Boulstrup & Omegns Elektricitetsselskab

CERES

Fiskehandler Ib Christensen
Den Danske Bank, Odder
Ford Odder
Højbjerg Gulvbelægning
Høys Bageri, Malling
Jyske Bank, Odder
Entreprenørfirmaet Ole Mikkelsen A/S
Norsminde gl. Kro
Købmand Henning Povlsen
Sparekassen Odder

Vinyforma
A/S ANTHON THORUP & SØN
AARHUS

System TM, Odder
Unibank, Odder
Knud Anker Arentoft
Finn Graabæk
Leif Juul
Ejner Jørgensen
Inger Kjeldsen
Niels Kaa
Holger Midtgaard
Mary Nielsen
Tove Pedersen
Tage Strandbo
Ib Øgaard
Bjarne Nielsen for lån af tegninger
Hans Andersen for grafisk tilrettelæggelse

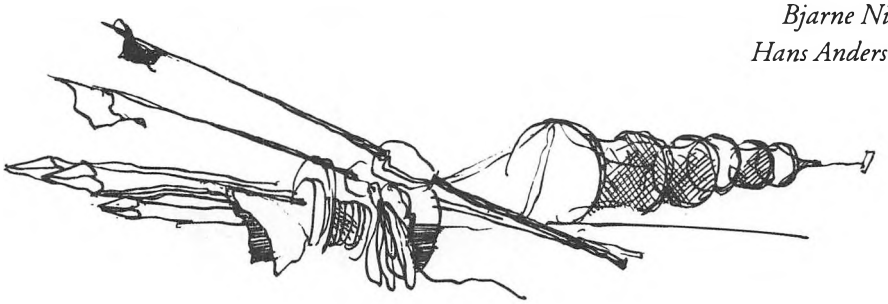

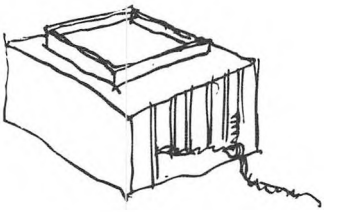

Kilder

Levnedsbeskrivelse af S. M. Alrøe, Norsminde gl. Kro.

Mary Nielsens scrapbog med talrige udklip fra diverse aviser.

En gammel Hads Herreds slægt 1550-1946 (bryggeriejer Peder Poulsen og Hustru Louise Christines forfædre og efterkommere). Norsminde gl. Kro.

To glimt, af Jens Thusbæk, Jydsk bonde, Norsminde gl. Kro.

Bisgaards brand, historisk fortælling, af R. Baden, Norsminde gl. Kro.

Fra Norsminde fjord til Uldrup bakker, en Hads Herreds beskrivelse, udgivet af Odder Dagblad.

Desuden er fotografier, avisudklip og andet materiale venligst stillet til rådighed af lokalhistoriske arkiver i Malling, Odder og Saxild/Nølev.

Erik Kjær Larsen

Erik Kjær Larsen er forfatter og journalist.

Opvokset i Mårslet og Malling med hyppige barndomsbesøg til Norsminde, hvor faderen havde sommerhus.

Udgav 1993 romanen "Englemageren" på forlaget Lindhardt og Ringhof, 1995 romanen "To må man være" på samme forlag. Skrev 1996 på baggrund af romanforlægget manuskriptet til teaterstykket "Englemageren", der blev opført på teatret Svalegangen i Århus i foråret 1997.

Erik Kjær Larsen har været ansat ved Dagbladet Information som kulturreporter siden sommeren 1996.

Interviewene til "En isfugl i Norsminde – eller Kysing?" fandt sted november-december 1995.

Norsminde sangen

Norsminde sangen er skrevet af Tove Øgaard til Norsminde ByLaugs første stiftelsesfest i 1993.

Rødtjørnen i sangen blev plantet i 1879, da H. W. Alrøe blev født.
I dag står den midt på parkeringspladsen og har overlevet påkørsler og gravkøer.

Melodi: Herlig er sommernatten.

Lykken er gemt i så mange ting,
i skønhed og i minder
og man kan rejse så langt omkring
men altid længes hjem.
Gennem den frodige agerjord
en snoet vej man finder
indtil, på bakken ved Storenor
man ser den dukke frem –
Egnen omkring Norsminde,
skønnest af alt vi kan finde,
skyer i flugt over bugt og land,
havet der mødes med fjordens vand,
himlen i vekslende toner,
og under træernes kroner
rammen om glæder og sorger og lykke:
den gamle kro.

Midt på sin plæne en rødtjørn står,
mens nye tider kommer,
for gennem mere end hundred' år,
den nynned' vindens sang.
Grønnes og gror i den lyse vår,
og blomstrer ved skærsommer,
dugges og gulner ved efterår,
og følger livets gang –
Egnen omkring Norsminde,
skønnest af alt vi kan finde,
skyer i flugt over bugt og land,
havet der mødes med fjordens vand,
himlen i vekslende toner,
og under træernes kroner
rammen om glæder og sorger og lykke:
den gamle kro.

Sollyse bølger i munter dans,
de lyse fuglestemmer,
skumrende land under stjerneglans,
og månelysets spil.
Kom du fra hav eller landevej
og gæstfrihed fornemmer,
er det naturen der hvisker dig
et varmt: velkommen til –
Egnen omkring Norsminde,
skønnest af alt vi kan finde,
skyer i flugt over bugt og land,
havet der mødes med fjordens vand,
himlen i vekslende toner,
og under træernes kroner
rammen om glæder og sorger og lykke:
den gamle kro.

